תלמוד בבלי · אחרונים · חידושי רבי עקיבא איגר · סדר נשים

חידושי רבי עקיבא איגר על מסכת גיטין

רבי עקיבא איגר

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

חידושי רבי עקיבא איגר על מסכת גיטין

רבי עקיבא איגר

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/חידושי-רבי-עקיבא-איגר-על-מסכת-גיטין/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611161024 של הספרייה.

תוכן העניינים

דף ב. 4
דף ב: 5
דף ג. 9
דף ג: 10
דף ד. 12
דף ה. 14
דף ה: 15
דף ח: 16
דף ט. 17
דף יג. 18
דף יג: 21
דף יד. 23
דף יז. 24
דף יז: 27
דף יח. 29
דף יח: 31
דף יט. 31
דף כב. 31
דף כב: 32
דף כג. 33
דף כה. 34
דף כט. 35
דף לב. 36
דף לב: 41
דף לג. 44
דף לג: 47
דף לד. 50
דף מח: 51
דף מט. 53
דף מט: 54
דף נג. 56
דף נה. 69
דף סב: 75
דף סג. 79
דף סג: 81
דף סד. 84
דף עב. 88
דף עב: 90
דף עג. 93
דף עג: 94
דף עד. 96
דף עז: 98
דף עט. 98
דף פג. 100
דף פה. 100

דף ב.

תד"ה ואם יש עליו עוררין. ועוד יש לדקדק מסוף פ' גט פשוט, וע' במהרש"א שהקשה דאמאי לא הוכיחו בקיצור אליבא דרב דס"ל מודה בשטר שכתבו א"צ לקיימו. מוכח דטענינן מזוייף דאל"כ לא שבקת חיי לכל בריה. ונראה ליישב. דהנה בלא"ה יש להקשות על ראיית תוספות מפ' גט פשוט דדלמא דוקא לרב לשיטתיה כיון דסבר מודה בשטר שכתבו א"צ לקיימו. מש"ה תקנו חז"ל לטעון מזוייף ליתמי משום דאל"כ לא שבקת חיי. אבל לפי ההלכה דקיי"ל צריך לקיימו י"ל דלא טענינן מזוייף דלא שייך לא שבקת דהא נטעון פרוע. ולזה צ"ל דודאי ראיית התוספות הראשונה דגם אף דטענינן פרוע. מ"מ שייך לא שבקת. דכל א' יכתוב שטר מכר או מתנה. הוא ראיה חזקה ואין להסתפק בו, אלא שהוסיפו בראיה שנייה היינו מלבד שיש ראיה דלא שבקת דאולי לא חשו חז"ל לזה והביאו ראיה מסוגיא דב"ב. וממילא ליתא לקושייתנו הנ"ל דשפיר הוכיחו מסוגיא דב"ב דאם באת לומר דדוקא לרב לשיטתי' ומטעמא דלא שבקת ממילא אמרי' לראיה ראשונה דגם לדידן שייך לא שבקת דכל א' יכתוב שטר מכר. אם נימא דלא חשו ללא שבקת ממילא אין חילוק בין לרב ובין לדידן. ולפ"ז ממילא מיושב קושית המהרש"א דלא הו"מ לאכוחי בקיצור ממה דסבר רב דא"צ לקיימו א"כ שייך לא שבקת דהא קיימי' השתא דלא חשו ללא שבקת. ואדרבא אם ננקוט ההוכחה דלרב דסבר א"צ לקיימו שייך לא שבקת לא היה בהוכחה מספיק לדידן דדלמא דוקא לרב. אבל לדידן דקיי"ל צריך לקיימו דל"ש לא שבקת לא טענינן מזוייף. ולזה הביא ראיה מסוגיא דב"ב דהיינו בדרך ממנ"פ דאם טעמא דרב משום לא שבקת גם לדידן שייך כן לענין שטר מכר או מתנה. וק"ל:

בא"ד אלא ה"ט דלא יחזיר כיון דאתרע בנפילה. ולענ"ד אפשר לומר בדרך אחר והוא מבואר בטור חוה"מ (סי' מ"ו) שכ' בשם רב שרירא גאון ועיין בש"ך שם הא דמהני קיום ע"י דמיון חתימות כיון דמן התורה לא בעי קיום אלא דרבנן הוא דאצטריך קיום משום הכי מהני קיום גרוע. אבל היכא דבעי קיום מדאורייתא לא מהני קיום דדמיון חתימות. ובעי' שיעידו החתומים שזה כתב ידן. ולפי זה יש לומר דבנפל כיון דאתרע בנפילה גם מדאורייתא חיישי' למזוייף ובעי' קיום מן התורה. וא"כ מש"ה לא יחזיר דכיון דנפל בעי' קיום גמור ע"י עדות העדים וחיישי' דאם יוחזר למלוה כשיבא לב"ד ולא ידעו מהנפילה ויקיימו ע"י דמיון חתימות. ובאמת לא מהני כיון דנפל. וק"ל:

דף ב:

תד"ה לפי שאין בקיאין לשמה. דבריהם תמוהים דהא בפשוטו י"ל הא דפרכי' לקמן בין לרבה בין לרבא הא איכא מחובר היינו דממוליך ומביא לא נשמע הדין דמחובר פסול בשחרור דהרי אף אם היה מחובר כשר מ"מ היה צ"ל בפני נכתב משום לשמה. בשלמא בהיפוך ל"ק דלא נשמע הדין דשלא לשמה פסול דדלמא מוליך ומביא משום מחובר די"ל דאם מחובר פסול בשחרור ע"כ משום דילפי' לה לה מאשה ממילא גם לענין לשמה כן. ולזה פרכיי רק והא איכא מחובר דהא י"ל דמוליך ומביא משום לשמה והיינו דגם בשחרור דכ' כי חופשה לא ניתן לה דרשי' נמי לה לשמה. אבל מחובר דליכא לימוד גבי עבד רק מגז"ש לא ידענו. אח"כ הראו לי דגם הפ"י כתב כן. וזהו לכאורה תמי' גדולה על התוס':

והנלע"ד דלכאורה קשה איך עלה על דעתם דה"ה מחובר ולא בדוקא נקט משום לשמה. הא בסוגיא פרכי' אי ר"מ חתימה בעי כתיבה לא בעי ועלה אמרי' וכי לא בעי כתיבה לשמה מדאורייתא וכו' והאר"נ אומר היה ר' מאיר. ע' בתוס' שם דאפי' לכתחילה מותר לכתוב שלא לשמה ומחלקים בין לשמה דל"ש למגזר כתיבה אטו חתימה ובין מחובר דגזרי' אטו חתימה. ע' היטב. א"כ קשה מה פריך הש"ס נהי דלשמה לא בעי בכתיבה לר"מ. הא י"ל דתקנו משום מחובר. ובהכרח צ"ל דאף דנקטינן השתא דה"ה מחובר מ"מ מדנקט רבה לשמה ולא נקט מחובר משמע דמשום לשמה לחוד מספיק הטעם לזה פרכי' כתיבה לא בעי וכו' וליכא בכתיבה רק משום מחובר והיה לו לרבה למנקט מחובר. וע"ז משנינן ר"א היא ומשום מזוייף מתוכו ומספיק בטעם לשמה לחוד ויעויין עוד בתוס' לקמן בסוגיא דהניחו בקושיא דלר"מ אמאי תקנו בפנ"כ הא כתיבה לא בעי לשמה. ואמאי נקט ר"מ בלישנא ול"א בפנ"כ ובפנ"ח יוציא. ובתוס' ב"מ (דף נא) נדחקו דבפנ"כ לאו דוקא ושיגרא דלישנא היא, הנה כ"ז לפי האמת דמסקו התוס' דמשום מחובר לא חיישי' דבקיאין בדינא דמחובר. אבל אם נימא דלשמה לאו דוקא וה"ה מחובר. וצ"ל פירכת הש"ס כתיבה לא בעי. סובב הכל על לישנא דרבה דנקט משום לשמה א"כ ממילא גם לר' מאיר צ"ל בפנ"כ משום מחובר. והנה לא מבעיא לפי תירוץ ב' דתוס' דלקמן דגם משום לכתחלה תקנו לומר בפנ"כ אלא דפירכת הש"ס על מה דקתני ברפ"ב אמר בפנ"ח ולא אמר בפנ"כ פסול. בודאי י"ל דגם לר"מ צ"ל בפנ"כ משום מחובר דהא עכ"פ לכתחלה פסול במחובר. ובאמת בדיעבד אם אמר בפנ"ח לחוד ולא אמר בפנ"כ כשר לר"מ. והא דקתני בדר"מ ולא אמר בפנ"כ ובפנ"ח יוציא והולד ממזר. היינו משום בפנ"ח ואגב גררא נקט בפנ"כ כיון דעכ"פ ענין בפנ"כ הוא בעולם. גם לר"מ אינו

דוחק כ"כ לומר דשגירת לישנא הוא ובפרט לפ"מ דנכתב לקמן דכוונת תוס' על סיפא דמתני' ב' אומרים בפנ"כ וב' אומרים בפנ"ח אבל בא' אף בדיעבד פסול אם לא אמר בפנ"כ דכיון דתקנו משום לכתחלה תקנו ג"כ משום איחלופי. וכמו שיתבאר בדברינו בארוכה בעזה"י. ממילא ניחא ביותר דגם לר"מ תקנו בפנ"כ משום לכתחלה דמחובר וממילא תקנו ג"כ משום איחלופי אף דבדיעבד פסול משום אחלופי, אלא אפי' לתירוץ א' דתוס' לקמן דמשום לכתחילה לא תקנו בפנ"כ. מ"מ י"ל דרבה ס"ל דחתמו היינו תורף ור"א היא ממילא י"ל דלר"מ אפי' דיעבד פסול מחובר מדרבנן אטו חתימה כיון דבלא"ה צריכים לחלק בין לשמה ובין מחובר לענין לכתחילה ה"נ י"ל דבמחובר אפי' דיעבד פסול, ולפ"ז דברי תוספות נכונים וברורים. ושיעור דבריהם כך הם דאם איתא דלשמה לאו דוקא אלא דה"ה מחובר וא"כ ממילא גם לר"מ צ"ל בפנ"כ משום מחובר. ואם כן מה פרכי' לקמן בין לרבה בין לרבא הא איכא מחובר. הא י"ל דברייתא אתי' כר"מ ובפרט דהא חזינן דלבתר דמשנינן לקמן דפסולי דאורייתא לא חשיב וערכאות דרבנן דעדי מסירה כרתי פרכי' עלה מהא מדסיפא ר"ש כו' מבואר דדעת המקשן דהיינו ת"ק דהברייתא דערכאות ס"ל דעדי חתימה כרתי. וא"כ ממילא שמעי' מחובר מדין מוליך ומביא כיון דקתני דשוין ג"כ לשחרור עבדים לענין מוליך ומביא. והיינו כמו דצ"ל בגט אשה גם בפנ"כ ה"נ בשחרור וא"כ ע"כ משום מחובר דהא לר"מ ליכא טעמא אחרינא על בפנ"כ רק משום מחובר. וכיון דידענו דמחובר פסול בשחרור ממילא גם שלא לשמה פסול כיון דמחובר פסול משום גז"ש דלה לה ה"נ לשמה. ולזה הוכיחו תוס' דמשום מחובר ליכא תקנה כלל דבקיאין בדינא. וע"כ באמת צ"ל לר"מ אין צ"ל בפנ"כ. או דיש טעם אחר ושפיר פרכי' והא איכא מחובר והוא נכון בעזה"י. ואולי חנני ד' לכוין דרך האמת:

רש"י ד"ה לפי שאין בקיאין. וממילא שיילי' לי'. לכאורה קשה דהכא נקט רש"י בפשיטות דשיילינן ליה ולקמן בד"ה לא גייז כתב רש"י כמסתפק או דשיילינן ליה או דאמרי' דסתמא לשמה קמסהיד. ונראה דלשיטת תוס' ד"ה ורבנן הוא דאצריך היינו דדלמא משכח כתוב ועומד מאיש אחר ששמו כשמו ממילא ליתא קושי' תוס' הנ"ל דאמאי לא נקט משום מחובר דהא לענין מחובר ל"ש דאשכח שמו כשמו דמה בכך הא בין כך וב"כ לא כתבו במחובר, כיון דקיי"ל סתם ספרי דדייני מגמר גמירי. ואף דלהס"ד דהש"ס דסופרים אין בקיאין יקשה מ"ש דנקט לשמה ולא מחובר. די"ל דבאמת לאו דוקא נקט לשמה דה"ה מחובר דמה דהקשו תוס' ע"ז מדפרכי' לקמן בין לרבה בין לרבא האיכא מחובר אינו קושיא לרש"י די"ל דפרכת הש"ס לקמן למסקנא דספרי

מגמר גמירי והחשש רק דמשכח שמו כשמו וזהו ל"ש לענין מחובר כנ"ל באופן דלהס"ד דסופרים אין בקיאין לשמה לאו דוקא וה"ה מחובר. אבל למסקנא דמגמר גמירי לשמה הוא דוקא. ויעויין בר"ן דאסבר לן סברא דסתמא לשמה קמסהיד היינו כיון דאמירתו הוא רק מטעם לשמה ממילא ע"ז מסהיד דהוי לשמה. הנה כ"ז הוא אם אמרי' דרק משום לשמה מסהדי אבל אי נימא דגם משום שאר פסולים כגון מחובר וכדומה מסהדי ל"ש סתמא לשמה דדלמא על מחובר וכיוצא מסהיד. ולפ"ז ניחא דלהס"ד דלשמה לאו דוקא ס"ל לרש"י בהחלט דשיילי' ליה על לשמה ועל מחובר וכדומה כיון דל"ש סתמא לשמה. אבל למסקנא דלשמה דוקא מסופק רש"י אי שיילי' או נימא סתמא לשמה. וק"ל (ע' מ"ש רבינו בזה בהמשניות מס' גיטין אות ב):

גמרא ואפילו לר"מ דחייש למעוטא. לכאורה קשה להפוסקים דאף לרבנן דר"מ מ"מ לחומרא אמרי' סמוך מעוטא לחזקה א"כ גם לרבנן קשה דנימא סמוך מעוטא לחזקה חזקת אשת איש. ואפשר דהנך פוסקים ס"ל כמ"ש הר"ן קדושין פ"ג בסוגיא דאומר קדשתי את בתי וא"י למי קדשתי' דהא אין דבר שבערוה פחות משנים הוא דוקא באתחזק איסורא. א"כ לא מצי למיפרך מכח סמוך מיעוט לחזקה כיון דמכח החזקה נעשה פלגא ופלגא הוי ספק בלי חזקת איסור. וע"א נאמן. לזה פריך רק לר"מ דחייש למעוטא ואף בלי חזקה חיישי' ממילא נתקיימה החזקה לדונו בחזקת איסור ולא מהני ע"א. וצ"ע.

רש"י ד"ה ורבנן הוא דאצריך. כגון שנכתב לשם א' מבני עירו וכו'.

לכאורה קשה דליסגי באמירת בפנ"כ לחוד כיון דנכתב לבעל האשה הזאת ומה חשש עוד. ואי דחיישי' שמא לאחר הכתיבה לבעל האשה הזאת נתנו הבעל לאחר ששמו כשמו והוא החתים עליו עדים לגרש בו את אשתו. וחזר ונתן הגט לבעל הזה. מ"מ קשה דאם ניחוש לזה בלא"ה פסול דשלא לשמו הוא כיון דהעדים חתמו לאיש אחר ממילא לא העידו על הגירושין של בעל זה וחתימתן לאו כלום היא. ובלא"ה קשה איך שייך גבי חתימה שלא לשמה דכל שלא חתמו לשם בעל זה להעיד שמגרש אשתו ממילא ליכא עדות כלל. רק גבי סופר שייך שכ' להתלמד אבל גבי עדים אם חותמים להתלמד ליכא עדות כלל. ואף בשאר שטרות הוא פסול רק להפוסקים דסוברים דעדים בעי שיאמרו בפירוש שחותמים לשמה ניחא דעדים יחתמו לבעל זה ואפ"ה הוי שלא לשמה אם אינם אומרים בפירוש שחתימתן לשמה. אבל לאינך שיטות דלא בעי אמירה בפירוש קשה. ואולי י"ל דהכי חיישי' דחתמו לגרש בו א' משתי נשיו לאיזה שתצא מפתח ביתו תחילה דמכח דאין ברירה הוי שלא לשמה. כמבואר לקמן. וא"כ עכ"פ בין כך וב"כ

לפירש"י דכולם בקיאים דיני דלשמה והחשש רק משום שמו כשמו. האיך שייך כן בעדים דאם חתמו לאיש אחר לא מקרי עדות כלל, ואם נדחוק דגבי עדים באמת איכא מעוטא דמעוטא דלא בקיאים בלשמה. והא דהוצרך לומר בסופר טעם דשמו כשמו ולא ניחא ליה ג"כ משום מעוטא דמעוטא דלישנא דהש"ס סתם ספרי דדייני משמע דכלהו בקיאין. מ"מ היא גופא קשיא על הגמרא כיון דמעיקרא היה ס"ל דהוי רק רוב ועלה קאמר ואפי' לר"מ כו' למה הוצרך לחדש דסתם ספרי מגמר גמירי וכלהו בקיאין לימא דהוי עכ"פ מעוטא דמעוטא כיון דעכ"פ צ"ל כן גבי חשש דהעדים. וצע"ג:

תד"ה ורבנן הוא דאצריך. פסול לגרש בו לר"מ וכו'. נראה ביאור דבריהם דהא דאף במקום דחיישינן לב' יב"ש כמו בנפל הגט ושיירות מצויות לר"ז דס"ל בחד לישנא דחיישי' מ"מ מקרי מוכח מתוכו כיון דאנן לא ידעי' מן יב"ש אחר. וכמ"ש תוס' להדיא לקמן (דף כ"ד ע"א) ד"ה בעידי מסירה. מ"מ קושייתם בדרך ממנ"פ והיינו לרבה לשיטתי' דס"ל בסוגיא דשיירות מצויות דאף בנפל ל"ח רק בשיירות מצויות והוחזקו. לזה בממנ"פ למאי תקנו לומר בפנ"כ דהא בלא הוחזקו ל"ח כלל לב' יב"ש. ואם יהיה לפעמים הוחזקו בלא"ה פסול מטעם מוכח מתוכו. אולם למה שכ' תוס' אח"כ ואפי' לר"א צריך ע"מ שידעו שעשאו הבעל שליח. לא זכיתי להבין דאמאי לא הקשו בפשוטו יותר דבהוחזקו אמאי לא ניחוש אולי אינו שליח מבעל האשה הזאת. ודלמא יב"ש אחר שלחו. וכיון דהוי ספק גמור א"א להאמין להשליח דהוי דבר שבערוה. ואם נדחוק דמיירי שבידו כתב הרשאה ומשולש יב"ש בן יעקב ששלח גט לאשתו. ורק בגט לא נשלש ונכתב רק יב"ש ואתחזק עוד יב"ש אחר. וא"כ מוכח דבעל של האשה הזאת שלח גט על ידו ומסתמא זה הגט שבידו א"כ גם ע"מ יודעים שהבעל עשאו שליח ע"י כתב הרשאה כיון דהב"ד דנין לודאי מכח ההרשאה דזהו הגט שנשלח מבעל זה ממילא מקרי בירור ויודעים עידי המסירה שכן הוא:

גם ביסוד דבריהם שצריכים ע"מ שידעו שהבעל עשאו שליח. לא ידעתי מאין פסיקא להו זה הא לקמן (דף פו) מסיק אביי נהי דכתיבה לשמה בעיא נתינה לשמה מי בעי. וא"כ י"ל דכמו שא"צ לידע שם באיזה גט מתגרשת זאת. ה"נ אין צריכים שידעו שהוא שליח הבעל. והם רק עדים שהאיש הזה מסר גט לאשה ואומר שהבעל שלחו ואין עליהם לחקור הדין אם נאמן השליח הזה ע"ז דזהו מוטל על הב"ד לחוד. הגע עצמך אשה שעשתה שליח לקבלה והבעל מוסר הגט להשליח הזה בע"מ. והע"מ א"י שהאשה עשתה שליח לקבלה רק שהיא מבררת אח"כ בב"ד ע"י אמירתה שעשתה שליח הזה נימא ג"כ כיון דהע"מ לא ידעו בשעת מסירה שהשליח היה במקום האשה שהוא שליח

לקבלה לא היה מסירה כדין. והרי היא משנה ערוכה האשה שאמרה התקבל לי גיטי צריכים ב' שיאמרו בפנינו אמרה וב' שיאמרו בפנינו קבל. הרי לן דהע"מ א"צ שידעו מהאמירה. ואעפ"כ מקרי ע"מ שהם מעידים רק שבא הגט מיד בעל לזה שאומר שהוא שליח קבלה ויבורר אח"כ אם האמת אתו. ה"נ מקרי ע"מ שמעידים שבא הגט לאשה מיד זה שאומר שבא בתורת שליחות מהבעל ויבורר אח"כ אם נאמן השליח ומהני אף לר' ירמיה לקמן (דף פו ע"ב) דס"ל דלר"א בעי נתינה מבוררת היינו דהתם נתערבו הגיטין וא"י באיזה גט בא לגרש אותה. משא"כ הכא הם ע"מ שנמסר להאשה גט זה מהאיש אשר אומר שהוא שליח מהבעל הזה לכ"ע מקרי ע"מ, וד' יאיר עיני להבין דברי רבותינו הקדושים על בוריין לאמתה של תורה:

בא"ד ואומר ר"י דהא דאצריך רבנן וכו'. קשה לי לפ"ז למאי הוצרכו תוספות לומר דלשמה ל"ד דה"ה מחובר וכיוצא בו הא בפשוטו נימא כיון דהסופר בקי בכל הדינים א"כ איך שייך החשש דמחובר, ודאי רק שכ' להתלמד במחובר. א"כ ממילא פסול משום שלא לשמה. וממילא נקט בקיצור משום שלא לשמה. גם קשה לי הא התוס' כ' ד"ה סתם ספרי דהוי כמו מעוטא דמעוטא א"כ בפשוטו ניחא דחיישינן למעוטא דמעוטא שכתבו שלא לשמה ולמאי הוצרכו לומר שכ' להתלמד. ולולי שאיני כדאי וידעתי חולשת שכלי וקוצר בינתי. היה נ"ל דדברי תוס' אלו הם משני בעלי תוס' ומאן דאמר הא לא אמר הא. דדברי תוס' אלו שכ' לשמה ל"ד היינו לפי שיטתם דסתם ספרי היינו מעוטא דמעוטא, וממילא שייך כן בכל הפסולים. ודברי תוס' ד"ה לפי שאין בקיאין וד"ה סתם ספרי המה בחדא שיטה ודברי תוס' ד"ה ורבנן בשם ר"י הוא כן, כדעת ר"י דסתם ספרי היינו כולם בקיאין אלא דחיישי' דכ' להתלמד, ובאמת לשמה דוקא. ואולם מה דקשה לי איך שייך זה החשש בעדים. וא"כ בפנ"ח ל"ל, ונצטרך לומר דגבי עדים מעוטא אין בקיאין, ממילא גבי סופר נמי נימא כן. ואי מל' סתם ספרא, היא גופא תקשי על הש"ס דאמאי ל"א על סופר ועדים חד טעמא דהוי מעוטא דמעוטא, וכמו שהקשיתי לעיל על פירש"י ז"ל:

דף ג.

תד"ה האי קולא היא. בריש האשה רבה כו'. ואני בעניי נ"ל ליישב קושייתם בפשיטות דהתם יש לנו סברת דייקא ונאמנות דע"א שלא לחוש לאיסור א"א ואנו דנין לודאי דמת בעלה. ממילא ליכא חשש לעז וערעור דודאי לא יבא בעלה ולא יהי' לעולם חומר בסופה, משא"כ הכא אמרי' אף דאנן ב"ד מחזקי' להאמין להשליח דנכתב לשמה ומתירין אותה בגט זה ולא דנין לספק, מ"מ שמא יבא הבעל ויערער בשקר ויהיה לעז, והיינו או שהעולם

יאמינו ללעז, או אם יהיה ערעור בפנינו יהיה הגט פסול משום לעז ויהיה חומר בסופה, והוא נכון מאד בעזה"י:

דף ג:

גמרא אי לר"מ חתימה בעי כתיבה לא בעי. קשה לי דלמא רבה סבר כדשמואל לקמן (דף פו) דכתב סופר ועד בדיעבד כשר, ואפי' לכתחלה כשר בסופר מובהק, וע"כ משום דמסתמא הסופר כותב ג"כ בתורת עד, וא"כ ממילא בכל גיטין שבעולם ישנו ג' עדים הסופר וב' עדים, וא"כ אף דהכתיבה לא בעי לשמה, מ"מ חיישי' דהסופר כיון עצמו ג"כ לעד והוי חתימה שלא לשמה. והא ל"ל כיון דהסופר יודע דלכתחלה כתב סופר ועד פסול ויצטרך הבעל לחתום ב' עדים ממילא אינו מתכוין להעיד בתורת עד, דזהו טעות דא"כ אמאי הדין דכ' סופר ועד בדיעבד הולד כשר הא מכח דהדין דלכתחלה לא תנשא הסופר לא יכוין לעד. וממילא ליכא כאן רק ע"א. אע"כ דמ"מ אמרי' דהסופר כיון להעיד. או דממילא הוי עד דכתיבתו הוי עדות מעליא, א"כ ממילא בעי שיהא כתיבתו לשמה. לא מהדין כתיבה אלא מדין חתימה לשמה, וגם דוחק לומר דהא דכתב סופר ועד הולד כשר מיירי דוקא דידענו דהסופר ידע שהבעל לא יחתום רק ע"א דאז כיון להעיד, אבל היכא דב' עדים חתומים לא כיוון להעיד דמסתימת דברי הפוסקים לא משמע כן דמשמע דגם בסתם כתב סופר ועד כשר בדיעבד. וע"כ דהסופר מכוין תמיד להעיד. א"כ יקשה כנ"ל. ומהכרח קושיא זו נלענ"ד באם יש הרבה עדים חתומים וקצתם חתמו שלא לשמה דהגט כשר ע"י אינך חתימות דחתמו לשמה דבפסול זה שלא לשמה אין הפסול מתפשט על כל העדים ואינו דומה לנמצא א' מהן קרוב או פסול, דהתם הפסול בגופו דעד דלא חזי להעיד וא"כ שפיר פריך הש"ס כיון דב' עדים חתומים והוא אומר בפנ"ח אף אם כתיבת הסופר נדון כחתימה ולא הוי לשמה. מ"מ כשר מכח אינך חתימות העדים שלשמה חתמו. ואין להקשות ממתני' דרפ"ב בפנ"כ כולו ובפנ"ח חציו פסול. ואמאי פסול ליתכשר כמו כתב סופר וע"א דכשר בדיעבד לשמואל. די"ל דהא זה קשה בלא דברינו הנ"ל. עכ"פ לרבא דס"ל דרק משום קיום הוא וא"כ בפנ"כ כולו ובפנ"ח חציו ליתכשר דלו יהיה חתימות עד השני מזוייף הא כתב סופר ועד הוא. אע"כ צ"ל דאם נכשיר מכח כתב סופר לדונו כחתימה ממילא בעי קיום וליכא הכירא דאינו משום קיום ושייך אחלופי. א"כ גם לרבה ניחא דהא באמת גם לרבה לבתר דתקנו משום לשמה תקנו ג"כ משום אחלופי וזהו מהני רק היכא דמעיד בפנ"ח כולו ואע"פ כן אמר

בפנ"כ יאמרו העולם דהאמינו משום קיום דל"ש זה על כתיבת סופר. אבל באומר בפנ"ח חציו ולמחשב כתב הסופר לעד ממילא יאמרו העולם דהוא משום קיום ואתי לאחלופי: **תד"ה דתנן. ועוד דתנן רפ"ב דאי לא אמר בפנ"כ פסול**. לכאורה תמוה דהא מבואר בסוגיין דרפ"ב דלבתר דתקנו משום לשמה תקנו ג"כ משום אחלופי ולא סמכו על ההיכר דהתם בפני והכא ידענו דמש"ה בעי דוקא שהשליח האומר בפנ"ח צריך שיאמר בפנ"כ ולא מהני אם ב' אחרים מעידים על הכתיבה לשמה. וכמ"ש תוס' שם ד"ה אלמא קסבר, וא"כ עדיין קשה דדלמא תקנו בפנ"כ משום דלכתחילה בעי לשמה. וכיון דתקנו כן משום לשמה תקנו ג"כ משום אחלופי. ומש"ה בלא אמר בפנ"כ דיעבד פסול משום אחלופי. ואפשר דכוונתם דפירכת הש"ס מסיפא דמתני' ב' אומרי' בפנינו נחתם וא' אמר בפנ"כ כשר דמשמע דאם לא אמר בפנ"כ פסול ובזה דב' אומרי' בפנ"ח ליכא אחלופי בזה יקשה דאמאי פסול בלא אמר בפנ"כ הא דיעבד לא בעי כתיבה לשמה. ואף דלרבא ע"כ בפנ"כ ל"ד דהא במקוים ל"צ כלל לומר בפנ"כ. וכמ"ש תוס' לקמן להדי' (רפ"ב דף יז ע"א) א"כ דלמא גם לרבה הוא ל"ד. די"ל דבשלמא לרבא דאין מציאות לאמירת בפנ"כ היכא דמקוים הגט שייך שפיר לומר ל"ד נקט דדבר פשוט הוא דא"צ כלל לאמירת בפנ"כ. אבל לרבה כיון דבאמת גם בזה צריך שיאמר בפנ"כ משום לשמה לכתחלה. וא"כ אם איתא דבדיעבד כשר בלא אמר בפנ"כ, היה להתנא דמתניתין לאשמעי' רבותא יותר דאפילו לא אמר בפנ"כ כשר. ומה שהקשו תוס' אח"כ מברייתא דלא אמר בפנ"כ ובפנ"ח דלר"מ הולד ממזר דלר"מ בפנ"כ ל"ל. ולא ניחא להו דגם לר"מ צריכי' בפנ"כ משום לכתחלה לשמה וממילא תקנו ג"כ משום אחלופי, ומש"ה בלא אמר בפנ"כ הולד ממזר, ובאמת היכא דב' מעידים על החתימה ולא אמר. בפנ"כ כשר לר"מ ומתני' דלקמן רפ"ב דמוכח מסיפא דאף כה"ג פסול. וצ"ל בזה באמת דלא כר"מ כדמסקי' הכא דמתני' ר"א או ר"מ. י"ל דקושית תוס' דהא באמת למסקנא אף לכתחילה לא בעי כתיבה לשמה לר"מ כמ"ש תוס' ד"ה חתמו ונתנו לה. וא"כ א"צ כלל לתקן לומר בפנ"כ לר"מ. כנלענ"ד:

רש"י ד"ה ואם נשאת. אלמא ת"ק גופא לא פסל אלא מדרבנן ומדפליג עלי' ר"א כו'. מבואר דרש"י מפרש הא דפרכי' והא ג' גיטין פסולים מדרבנן ולא בעי ר"א חתימה היינו כיון שת"ק פוסל רק מדרבנן, א"כ במאי פליג עלי' ר"א. אע"כ דר"א מכשיר אפי' לכתחלה, ולא זכיתי להבין דהא בפשוטו י"ל דבהא פליגי דת"ק חשיב ג' דברים והיינו או כ"י דכמאה עדים דמי. או דיש באמת עדים. או דיש ע"א עם כת"י. או בצירוף הסופר. באלו כיון דיש עדים הולד כשר. אבל בליכא עדים הולד ממזר. ובא ר"א להוסיף דאפילו אין עליו עדים כלל הולד כשר והיינו ע"י ע"מ. ועדיין י"ל דר"א מכשיר רק בדיעבד ופליגי

רק לענין דיעבד דלת"ק לא מתכשר רק ע"י עדים ולר"א אף בליכא עדים רק בכתב סופר. ולולי פי' רש"י היה אפשר לדחוק דכוונת הש"ס כיון דת"ק קורא פסול מה דלכתחלה פסול. א"כ מלישנא דר"א דאמר כשר משמע כשר לגמרי דמה דכשר בדיעבד קורא ת"ק פסול, אבל על פירש"י קשה. וצלע"ג:

תד"ה ר"א. וא"ת דלמא דוקא כת"י כו'. לכאורה נ"ל ליישב דס"ל להש"ס דר"א ע"כ על יש עליו עדים וא"ב זמן קאי. דאי על כת"י גם לר"א פסול כמו דפסול לר"א מטעם חיפוי או פירי, ומה בכך דלר"א ע"מ כרתי הא בפשוטו גם לר"א בגט החתומים עליו עדים פסול בא"ב זמן אף שמסרה בע"מ מ"מ קאי החשש שיתן לה בצנעה ויחפה עלי', דהא עליה (דהא) ל"צ להביא ע"מ דאמרי' מסתמא נמסר כהלכתו. וא"כ ה"נ בכ"י פסול לר"א מדין מחוסר זמן דהא גם בכת"י אמרי' נמסר כהלכתו דמ"ש כ"י מחתימת עדים. וכ"כ להדי' המהר"ם שיף בסוגיין, ועיין ב"ב (דף קעב ע"ב) בהא דאמרי' דלמא אבא שאול כר"א ס"ל וע' ברשב"ם שם דלר"א גט שאין בו זמן. מ"מ י"ל דדוקא בלא חתימת עדים דתצטרך להביא ע"מ שיש על יום המסירה, וכן מבואר להדיא דעת הרמב"ם פ"א מהל' גירושין, שכ' וז"ל גט שיש עליו עדים וא"ב זמן פסול דייק בלשונו הזהב שיש עליו עדים דמשמע בלא עדים כשר בלא זמן. וא"כ כמו בעדים פסול בלא זמן ה"נ בכ"י פסול לר"א וע"כ לא קאמר ר"א רק על יש עליו עדים וא"ב זמן ועלה קאי דאפי' שאין עליו עדים. (ה"נ הל') וא"ב זמן אע"פ שאין עליו עדים כשר לכתחלה. ולשון אע"פ דנקט אף דדוקא באין עליו עדים כשר לכתחלה היינו דמ"מ הוי רבותא דלת"ק אין עליו עדים הוי פסול דאורייתא ולזה קאמר דאף בזה כשר, ומ"מ מה דכשר לכתחלה אף דא"ב זמן היינו מכח דאין עליו עדים. וא"כ מיושב קושי' תוס', וק"ל:

דף ד.

תד"ה חתמו ונתנו לה כשר. דבפרק כל הגט. והכותב מוכיח כו'. לכאורה תמוה דהיא גופה קשיא מנ"ל להש"ס בהכותב להוכיח דלמחזי כשקרא לכתחלה ל"ח. דלמא ר"נ בדוקא נקט חתמו ונתנו לה כשר בדיעבד. ואם נימא דס"ל להש"ס מסברא דאין לחלק א"כ אזדא לה הוכחת תוס' דשפיר י"ל דר"נ דוקא קאמר משום דלכתחלה בעי לשמה כמו מחובר, ומ"מ דייק הש"ס שפיר דלמחזי כשקרא ל"ח. היינו כיון דמוכח מדר"נ דעכ"פ בדיעבד לא פסלינן משום מחזי כשקרא ממילא גם לכתחלה ל"ח. וע"כ ל"ק ר"נ דוקא דיעבד אלא משום לה לשמה. אבל בעלמא דליכא משום שלא לשמה אף לכתחלה כשר. אע"כ דהוכחת תוספות דדלמא גם לענין מחזי כשקרא יש לחלק בין לכתחלה

לדיעבד. וא"כ קשה כנ"ל דדלמא באמת ר"נ דוקא דיעבד קאמר. ובהכרח צ"ל דקים ליה להש"ס דר"נ אף לכתחלה קאמר. (וכיוצא בזה מצינו בשבת (דף קנו ע"ב) תוס' ד"ה ותרגמא זעירי. וברשב"ם פסחים (דף קא ע"ב) ד"ה לקבע קמא הדר עיי"ש).

אמנם לפ"ז יקשה דמה הקשו תוספות לעיל ד"ה ורבנן. דמאי פריך הש"ס דדלמא תקנו משום לכתחלה. וגם למאי הוצרכו לפ' דהא דאמרי' וכי לא בעי ר"מ כתיבה לשמה מדרבנן בעי היינו דחתמו קאי אתורף, הא בפשוטו י"ל דכוונת הגמרא באמת לקושי' התוס' דדלמא מדרבנן בעי היינו דלכתחילה בעי לשמה כמו מחובר. ופריך מהא דאמר ר"נ אומר היה ר"מ כתבו וחתמו, והיינו מכח דידעי חז"ל דר"נ אף לכתחלה קאמר. א"כ מוכח דלכתחלה לא בעי לשמה כמו דפרכי' בהכותב מכח הקבלה שהיה בידם דר"נ אף לכתחלה קאמר. ה"נ י"ל דפרכי' הכא מכח זה, ואפשר דדחיקא להו לפרש בלישנא דהש"ס כי לא בעי ר"מ כתיבה לשמה דהו"ל לומר כי לא בעי ר"מ דיעבד אבל לכתחלה בעי. עכ"פ מרווחנא בזה ליישב מה דקשה לכאורה על הרשב"א בחי' להוכיח דלר"א אפי' לכתחלה לא בעי ע"ח מדפרכי' אי לר"א כתיבה בעי חתימה לא בעי, ודלמא תקנו כן משום לכתחלה ע"ש. ולכאורה יפלא דא"כ יקשה קושי' התוס' ד"ה דתנן דדלמא משום לכתחלה תקנו. ולפי הנ"ל י"ל דהרשב"א מפרש כן לקושטא דמלתא בכוונת הש"ס במה דאמרי' מדרבנן בעי היינו לכתחלה גם אף אם לא נפרש כן בכוונת הש"ס אין קושי' כ"כ די"ל דהו"מ לדחות כן אלא דעדיפא מיניה פריך דדלמא אפי' דיעבד מדרבנן בעי לשמה וחתמו אתורף קאי. ודחי מהא דר"נ מצאו באשפה וממילא מוכח דאף לכתחלה לא בעי לשמה דקבלה הוי בידם דאף לכתחלה קאמר ר"נ כנ"ל:

בא"ד משום תקנת עגונות משמע דבמצאו באשפה כו'. תמוה לי על ראייתן דלמא להך מ"ד באמת מוכח ממתני' דבמצאו באשפה אפי' לכתחלה כשר ומוכח באמת דגם במחובר כשר לכתחלה ול"ג כתיבה אטו חתימה. דכי היכי דל"ג בלשמה ה"נ במחובר. ומתני' דאין כותבין במחובר באמת כר"א לענין טופס דגזרינן טופס אטו תורף כיון דהכל כתב סופר, אף דמתני' דאין כותבין כר"א מ"מ מוקי מתני' דהכותב טופסי גיטין כר"מ דאין בזה קפידא כמ"ש תוס' לקמן (דף כז) ד"ה אבל סיפא, אבל מאן דמוקי מתני' דאין כותבים כר"מ דחתמו חתימה ממש י"ל כי היכי דמבואר דמתני' במחובר פסול לכתחלה דגזרינן כתיבה אטו חתימה ה"נ לענין לשמה, וא"כ י"ל דה"נ דוקא דיעבד וס"ל דחתמו ממש וכר"מ. וא"כ מנין לנו להמציא חילוק בין לשמה ובין מחובר, הא י"ל דכהדדי נינהו ובהא תליא דאם מפרשי' מתני' דאין כותבין כר"מ ה"נ בעינן לכתחלה לשמה ואם מוקמי כר"א לא מצינו לר"מ פסול לכתחלה בכתיבה לא במחובר ולא בלשמה וצע"ג:

ולכאורה היה נראה דהוכחת תוספות דע"כ קים ליה להש"ס דהך מימרא דר"נ אומר היה ר"מ היא הלכה פסוקה ולא תליא כלל בפלוגתא בפירושא דתלשו וחתמו, דאל"כ מה פריך הש"ס והאמר ר"נ אומר היה ר"מ דלמא ר"נ סבר כמ"ד תלשו וחתמו דהיינו חתמו ממש ור"מ היא, מש"ה כמו דמחובר כשר דיעבד ה"נ שלא לשמה, אבל רבה י"ל דס"ל דחתמו היינו תורף, ור"א היא ולא מצינו דלר"מ מחובר כשר דיעבד, י"ל דבאמת מחובר ושלא לשמה פסולי' מדרבנן גם בדיעבד, אבל באמת ז"א דשפיר י"ל דזהו באמת פסיקא דעל הך קבלה שקיבל ר"נ אומר היה ר"מ מצאו באשפה, חתמו ונתנו לה כשר ליכא מאן דפליג, אבל בפירושא דקבלת מימרא זו דיש ב' פירושים אם חתמו דוקא דיעבד או אף לכתחלה, בזה י"ל דתליא בפלוגתא דאם נפרש במתניתין תלשו וחתמו אתורף ור"א לא מצינו דלר"מ אוסר במחובר לכתחלה י"ל דמחובר ושלא לשמה אף לכתחלה כשר. ומש"ה י"ל דקבלת המימרא דאומר היה ר"מ מצאו באשפה חתמו ונתנו לה ל"ד דיעבד, ומאן דס"ל תלשו וחתמו ונתנו לה חתמו ממש ור"מ כי היכי דמחובר לכתחלה פסול ה"נ שלא לשמה, וס"ל דחתמו ונתנו דוקא דיעבד וא"כ שפיר י"ל כדברינו דהש"ס פריך שפיר דעכ"פ דיעבד ודאי כשר דאין חולק על הקבלה זו דאומר היה ר"מ, אבל מ"מ י"ל דלשמה ומחובר שוים ותליא בפלוגתא הנ"ל וליתא להוכחת תוס':

דף ה.

גמרא שנתנו לה כשהוא פקח. עיין מהרש"א. ביאור דבריו דאף דעדיין י"ל דרבה מפרש דנתנו לה כשהיה יכול לדבר ואח"כ נתאלם וא"י לומר, ומהני כתיבתו לענין לשמה. אבל לא לענין קיום, ובעי קיום בחותמו, דאם איתא דמיירי בנתאלם היא גופה קשה אמאי נקט המציאות בנתאלם אחר הנתינה ולא נקט באלם מעיקרא ולמנקט ולא אמר, אע"כ דמיירי בחרש דא"א בענין אחר אלא שנתחרש אח"כ. אמנם לפ"ז קשה לפי האמת לרבא אמאי נקט מתני' בחרש דמוכרח למנקט בנתחרש אחר הנתינה. ולא נקט באמת באלם דמעיקרא ומאי רבותא יותר פקח ונתחרש מאלם מעיקרא. ולזה נ"ל דאף דמהרש"א נקט הסברא. דלענין קיום לא מהני עדות בכתב, לא דס"ל למהרש"א כן לדינא אלא דבל"ז הי' אפשר לומר כן, אבל לקושטא דמלתא גם לענין קיום מהני עדות בכתב, וכמ"ש הר"ן להדי', מש"ה לא נקט הברייתא באלם דהיה אפשר שיכתוב בפ"נ, והוצרך למנקט בחרש דוקא, ולפ"ז מיושב מה דקשה לכאורה על המהרש"א דמאי פרכי' בסוגיין ת"ש המביא גט ולא אמר לה הא בברייתא י"ל דמיירי באלם ומעיד בכתב. ולפי הנ"ל ניחא כיון דבאמת מוכרח אליבא דרבא ממתני' דא"י לומר מדלא נקט ולא אמר, ובאלם משום

דגם לענין קיום מהני כתיבתו. ומסתמא בזה הסברא לא פליגי רבה ורבא וא"כ שפיר פריך דא"ל דהברייתא מיירי במעיד מפי כתב דא"כ גם לענין קיום מהני:

תד"ה כשניסת, א"נ יאמר דהך כר"מ דטעמא משום קיום. או דהך ברייתא דהכא דיתקיים בחותמיו אתי' כר"י וא"צ כלל לשנויא דכשניסת. ותמיה לי דלמה הוצרכו לזה הא גם למסקנא דלקמן דלאידך לישנא פלוגתא דת"ק ור"י ביחזור דבר לקלקולו ג"כ ניחא, די"ל דהך דג' גיטין פסולים אתי' כר"י ואף בלא ניסת כשר או דהברייתא דהכא אתי' כר"י, ומש"ה מהני קיום דל"ח שיחזור דבר לקלקולו, אבל לרבנן אפילו ניסת לא מהני, והש"ס דפריך הכא והאמרת חיישי' שמא יחזור, היינו ע"כ לפי סוגיא דהכא דאתי' בי תרי לא חיישי', וא"כ ע"כ גם לרבה מתני' דרפ"ב בלא אתי' בי תרי. וא"כ גם לר"י גזרי' שמא יחזור דבר לקלקולו. אבל לר"י בלישנא בתרא דלקמן דפליגי ת"ק ור"י ביחזור דבר לקלקולו. ממילא י"ל דהך ברייתא כר"י. עכ"פ אין חילוק בין דאמרי' דרבה ורבא תנאי היא. או דאמרי' כמסקנא דפליגי ביחזור דבר לקלקולו. וצע"ג:

דף ה:

גמרא דאמר בפני שני'. בחי' הרשב"א דדקדק דמשמע במביא בא"י דא"צ לומר בפנ"כ נותנו לה בינו לבינה. וכ"כ בעל העיטור. והקשה דהא קיי"ל כר"א ע"מ כרתי. ולזה כ' דגם בא"י צריך ליתן בפני ב', אלא דבח"ל פעמים שצריך ג' בשהביאו קרוב או אשה ע"ש, ולפ"ז הא דקאמר ר"י אמר בפני ב' לא דמשום אמירתו בעי שיתנו לה בפני ב' דהא בלא"ה צריך ב' משום ע"מ, אלא דבא לומר דמהני במה דנותנו בפני ב'. ור"ח אמר דצריכים ליתן בפני שלשה משום דזימנין דמייתי אשה וכו' ובאמת זהו דוחק לפ' דבפני שנים, היינו דסגי בפני ב'. ולענ"ד היה נראה בפשוטו דבא"י סגי ליתן בפני א' דהשליח גופא מצטרף להיות ע"מ, וכדאמרי' בפ"ב דקידושין הן הן שלוחיו הן הן עדיו, אבל בח"ל צריך ב' להעיד בפניהם בפנ"כ:

גמרא והא קיי"ל דבדרבנן עד נעשה דיין. לכאורה קשה, הא זהו ק' גם לס"ד דפליג בטעמא דלשמה או קיום, וא"כ לכ"ע לטעמא דקיום בעי ליתן בפני ג', ויקשה ג"כ הא קיי"ל בדרבנן נעשה דיין, ונראה דלס"ד י"ל דפלוגתא בשליח אשה או קרוב דר"י ס"ל בפני ב' משום לשמה. ור"ח ס"ל בפני ג' משום קיום, ובאמת היכא דהשליח ראוי מצטרף לג'. וזהו בכלל אמרו בפני ג' היינו ג' בהדי שליח. ואם הוא אשה בעי שיתן בפני ג' והא דאמרי' בפני ב' אף דבשליח אשה בלא"ה צריכים ליתנו בפני ב' משום ע"מ, היינו במביא ממדה"י בכל ענין צריך שיתנו בפני ב' בשליח איש או אשה, ור"ח אמר פעמים

ג' בשליח אשה. אבל עתה דפליגי בעד נעשה דיין ופלוגתייהו ע"כ בשליח איש שפיר פריך, וק"ל:

דף ח:

רש"י ד"ה עבד, וצ"ל בפנ"כ כאשה המביאה גיטה. לכאורה תמוה דהא אשה המביאה גיטה א"צ לומר בפנ"כ. אלא בגונא דחיקא דאמר לה הוי שליח להולכה עד דמטית התם כו' כדאיתא לקמן סוף פרק ב'. א"כ נצטרך לומר דמיירי הכא ג"כ בכה"ג ואמאי צריך רש"י לזה ולא בפשוטו דעבד המביא גיטו א"צ לומר בפנ"כ כיון דכי מטי שחרור לידו אשתחרר. והיינו הכל מטעם דאנן ל"ח למזוייף בגט ושחרור מטעם עגון. אלא דהחשש שמא יערער בשקר לומר מזוייף. והיכא דנותן בעצמו הגט ושחרור מיד ליד גומר ומגרש. ובודאי לא יערער. וזהו לענין איסור אבל לענין ממון אנן חיישי' למזוייף וא"כ מש"ה עצמו קנה דכ"ז דלא ערער האדון לומר מזוייף אנן ל"ח. אבל נכסים לא קנה דאנן חיישי' למזוייף. ואפשר לומר דס"ל לרש"י דלענין זה לא שייך פלוגתא דפלגי' דבוריה דמה דפסקי' דעצמו קנה ונכסים לא קנה לא משום דהשטר קיים לדבר א' ולא קיים לדבר א'. דבאמת אם נתקיים השטר מקויים לכל מילי. ואם הוא מזוייף בטל הוא לכל דבר. אלא דלגבי איסור משים עגון הקילו שלא לחוש למזוייף ולגבי ממון חיישי' למזוייף. אבל בגוף המתנה דכל הנכסים לא נתקיים למקצתה ולזה פירש"י דמיירי בענין דצ"ל בפנ"כ ומהני הקיום. ואף אם יערער האדון לא מהני. ועל עדות זה דבפנ"כ דהוי עדות קיום מהני העדות לגבי עצמו ולא לגבי נכסים וזה מקרי שפיר בכלל פלגי' דבוריה דמהני העדות במקצתה, גם י"ל דרש"י ס"ל כהסוברי' דבעלמא הבא ליפרע מיתומי' או מלקוחות או שלא בפניו לא טענינן מזוייף. וא"כ ע"כ הכא מיירי דהאדון מערער וטוען מזוייף וע"כ הא דעצמו קנה משום דאמר בפנ"כ:

גמרא עצמו קנה נכסים לא קנה. לכאורה מדלא נקט הדין בפשוטו בלא כל נכסי אלא בשחרור גרידא דעצמו קנה לענין בת חורין דלענין איסור משום עגון מקלינן דמהני עדותו בפנ"כ. אבל לענין מעשה ידיו של עבד חיישי' למזויף דלגבי ממון לא מהני עדותו. נלענ"ד דמוכח דבזה א"א לחלק דהכל אחד הוא דמע"י לרבו כשהוא עבד. אבל בבן חורין מע"י לעצמו. וכיון דפסקי' דאינו עבד ומותר בבת חורין ממילא אין מע"י לרבו דזה תלוי בזה. ול"ש לדון שאינו עבד ומע"י לרבו:

דף ט.

גמרא משום דלאו כרות גיטא הוא. לפירש"י ותוס' בכותב עצמו וכל נכסי קנויין לך חוץ מקרקע פלוני מהני כיון דלא שייר מידי בתיבת שחרור דהיינו לעצמך. אבל הר"ש כ' דלאו כרות גיטא כיון דיש זכות האדון בשטר זה במה דנכתב חוץ מקרקע פלוני הוי כאלו השטר אגיד בי' ולא מקרי כריתות. ולפ"ז גם במפרש עצמך וכל נכסי חוץ מקרקע פלוני לא מהני.

וקשה לי מסוגי' דלקמן (דף מ ע"א) דאמר לה צאי בו והתקדשי בו ר"מ סבר יש בלשון זה לשון שחרור. נימא ג"כ אף דהוא לשון שחרור מ"מ כיון דנכתב בו ג"כ זכותו דהתקדשי בו לא מקרי כריתות. ונלענ"ד דוקא הכא דאלו כ' לו כל נכסי בלא שטר ואח"כ חזר והקנה הוא לרבו איזה קרקע בשטר הדין דהמוכר כותב שטר ללוקח. א"כ במה דכ' כל נכסיי חוץ מקרקע פלוני הך חוץ מקרקע פלוני הוי כמו שטר מהעבד לרבו ויש זכות להרב בשטר זה כאלו הוא שטרו מש"ה הוי אגיד בי' ולא מקרי כרות גיטא. אבל בהתקדשי בו. דכל שטרי אירוסין המקדש כותב השטר ונותן לה. א"כ כל השטר כולו לשון השחרור ולשון הקידושין הכל שייך לה ולא מקרי אגידא ביה דאף דיש זכות להרב בענין הקידושין. מ"מ אין לו שייכות בגוף השטר דהא לענין הקידושין ג"כ מקרי שטר שלה. ודוק:

תד"ה ואינו חוזר בעבד. וי"ל בדכתב לו מהיום כו'. מדבריהם אלו מבואר דבשכ"מ שמקנה כל נכסיו במעכשיו לא מקרי לגמרי מתנת בריא, אלא לאותן דלקני במעכשיו אם ימות. אבל מ"מ אם עמד יכול לחזור, וכן מבואר להדי' בנ"י ב"ב (דף ריח ע"א) ע"ש בסופו (ודף רכ"ט ע"א) בתחלתו, ותמהני על שכ' בש"ע (סי' רנ ס"ט) בפשיטות להלכה דבמוכר כל נכסיו במעכשיו א"י לחזור בו, ולא הובא גם באחרונה דעת הנ"י ותוספות הנ"ל דחולקים, ע' בהר"ן שנדחק לחלק הא דקיימי' הכא דפלגי' דבורא ומהני עדות בפנ"כ לענין עצמו ולא לענין נכסים ול"א עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה כמו בכותב נכסים לב' ב"א והעדים קרובים לא' דמבואר בירושלמי דבטל כל העדות ע"ש. מזה נלענ"ד להוכיח דאם באו הרבה עדים דמת בעלה ונמצא א' מהן גזלן דכל העדות בטל כדין נמצא א' מהן קרוב או פסול. ואף דלכאורה י"ל הא דבעלמא כל העדות בטל לא משום דחיישי' דמשקרי כלהו דמה"ת נימא כן הא אם זה הוחזק לרשע הם לא הוחזקו. אלא דגזה"כ הוא שתבטל העדות. וא"כ יש לומר דבעדות אשה כיון דכל הפסולים חוץ מגזלן כשרים א"כ אינך דאינן גזלנים אלא דנפסלו מכח דנמצא א' מהן גזלן כשרים הם לעדות אשה דמה בכך דפסולים הם כיון דלא חשידי לשקר נאמנים הם לעדות אשה

כך היה נראה מסברא. אבל מדברי הר"ן הנ"ל לכאורה נסתר דא"כ הו"ל להר"ן לתרץ בפשוטו דהא יסוד הדין דכותב מתנה לב' ב"א והעדים קרובים לא מדמי הירושלמי לנמצא אחד מהן קאו"פ דכמו דאם קצתן מן העדים בטלים בטל כל העדות. ה"נ אם עדותן בטל לגבי מקצת בטל לגבי כולו. א"כ הכא בקיום שטר שחרור דאשה וקרוב נאמנים מש"ה אמרי' עצמו קנה דאף דבטל לגבי נכסים מ"מ הך מלתא שנתבטל כולו הוי רק עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה ורק בכלל עדות פסול אבל לא לחוש לשקרא. וממילא מהני לגבי קיום. אע"כ דגם בעדות נשים אמרי' דבטלה כולה ועדיין צ"ע:

ובעיקר דברי הר"ן לא הבנתי דבמתני' דעבד שהביא גיטו כ' הוא ל"ד עבד אלא דה"ה קרוב שהביא הגט. ואח"כ הקשה דנימא עדות שבטלה מקצתה כמו דאתא בירושלמי. ונדחק לחלק דבקיום עדיף. ביאור דברי הר"ן. דלכאורה י"ל דעבד דוקא קתני דכיון דהוא בע"ד לא מקרי עדותו עדות ול"ש ביה עדות שבטלה מקצתו כו' אבל בקרוב י"ל כיון דשם עדות עליו רק דהתורה פסלתו וי"ל דעדות שבטלה מקצתה כו' ע' בהרא"ש פ"ק דמכות גבי אלעי' וטובי' בשם הראב"ד. אולם באמת לא זכיתי להבין דמנ"ל להר"ן ליסד יסוד דעבד ל"ד ולבנות עליו דייק ולחלק בין עדות שבטלה מקצתה דעלמא לדהכא. ולחלוק על הירושלמי דלמא באמת עבד דוקא דאין שם עדות עליו כלל. אבל בקרוב שהביא גט דלמא באמת אמרי' דבטלה כולה. וצ"ע:

דף יג.

האומר תנו כו'. א"נ אפי' כרבנן כו'. תמהני על מה דס"ל לרש"י וכן תוס' בתירוצם ב' דאף בלא מסרו מיד ליד כל שנטלו בחיים אמרי' תן כזכי. וכן תוספות בתירוצם הג' ס"ל דבכה"ג ל"א תן כזכי עכ"פ דמשמע דזכי ממש בכה"ג מהני. ותמהני הא אלו העבד עצמו נטלו ולא מסרו רבו לידו לא מהני דהוי כטלי גיטך מע"ג קרקע דמבואר לקמן ספ"ב דבגט אשה לא מהני ובפשוטו דמלתא ודאי גם בשחרור הכי הוי דלכל מילי שחרור וגט שווים. וא"כ איך אפשר שיזכה השליח הזה בשביל העבד הא זכיי' מטעם שליחות אתרבאי ולא עדיף מעבד עצמו דא"י ליטלו מעצמו. וגם ל"ל דזכיי' ודאי לא מהני אבל תנו אי הוי כזכי עדיף יותר די"ל דהכוונה דבתחלה כשיטול יהיה רגע אחד שלוחו של בעל ואח"כ יזכה בשביל העבד דלא מקרי טלי גיטך מע"ג קרקע כיון דבתחלה היה ידו כיד הבעל וא"כ קבל מיד הבעל. דמלבד שהוא דוחק דמנ"ל לתוס' לומר לפרש דתנו משמע תרתי הולכה וזכיי' דדלמא סובר רק חדא או הולכה או זכיי' גם אף אם נסבול זה הדוחק הא באמת גם כה"ג לא מהני דלא חזרה שליחות אצל הבעל כדאיתא לקמן

ספ"ב. וצע"ג.

והיה נראה בדברי תוס' ליישב דבאו לתרץ לפ"מ דמבואר לקמן (דף סג ע"ב) דיש בזה פלוגתא אם אמרי' הך סברא דלא חזרה שליחות אצל הבעל. ולזה יקשה להסוברים דשליח הולכה יכול להיות שליח קבלה אמאי לא יתנו לאחר מיתה נימא דתנו היינו דבתחלה יהיה שליח הולכה ואח"כ יזכה עבור העבד. ומוכרחים להמציא הדין דבלא מסרם מיד ליד ל"א תן כזכי. וכיון דמוכח כן עכ"פ להך מ"ד ממילא קיימי' כן לדינא לדידן לענין ממון. דל"א בכה"ג תן כזכי. והיה מיושב בזה דברי תוספות לעיל (דף יא ע"ב) ד"ה כל האומר תן וכו' אור"ת דתן לא הוי כזכי כו' ומתני' לא משמע דמיירי בהכי, ולכאורה אמאי צריכים לדחוק דלא משמע מתני' בהכי. ובתוס' ב"ב ביארו יותר דלא משמע כן מדלא קתני זה. ואמאי לא בפשוטו דס"ל להש"ס דמסתמא אתי בודאי ג"כ אף כרבנן דר"מ וע"כ הא בשחרור לא יתנו לאחר מיתה. היינו בלא מסרו מיד ליד ודומיא דהכא ג"כ דתנו מנה. ואפשר דתוס' אזלי בשיטתם דכתבו בסוגיין דל"צ להיות סיפא דומיא דרישא ולפי הנ"ל ניחא. דמ"מ לפי ההלכה דקיי"ל שליח הולכה א"י להיות ש"ק ממילא דרישא ג"כ במסרו מיד ליד ובשחרור לא מהני דא"א לומר בי' תן כזכי כנ"ל. ובממון שפיר מהני. אולם סברת כל הפוסקים הרשב"א והר"ן משמע דלדינא כתבו כן גבי שחרור דל"א כה"ג תן כזכי כיון דלא מסר מיד ליד משמע דזכי מהני וצע"ג. אח"ז מצאתי בקצות החשן (סימן קצ"ה):

בא"ד בכוונת התוס', למה דמבואר בסוגיא דב"מ דלאביי דס"ל עדיו בחז"ל גם בשטר שחרור אמרי' כן. וע' בתוס' ב"מ (דף כ) די"ל דמותר למפרע בבת חורין. דהעמידו חכמים דבריהם לעקור ד"ת. ובזה אני מסתפק אם אמר לעבד טלי גיטך זה מע"ג קרקע די"ל דמהני כיון דממילא השחרור למפרע משעת חתימה ובההיא שעתא ודאי לא היה מעשה נתינה אלא דבעי מטי לידיה. אפשר לומר דהענין מטי לידי' לא בעי כל דיני נתינת גיטין וקידושין כיון דאין בנתינה זו ענין שחרור אלא מכח מטי לידיה משוחרר למפרע. או דנימא דבעי מטי לידיה ככל דיני נתינות גיטין דאז כיון דעכ"פ מד"ת משוחרר מכאן ולהבא תקנו חכז"ל דיהיה שחרור למפרע. והנה אם נדון דמהני טלי גיטך י"ל דקושי' תוס' לאביי איך יפרש מתני' דהכא דנימא תן כזכי אף דלא מסר מיד ליד מ"מ כיון דעבחז"ל ולמפרע משוחרר מהני טלי גיטך לענין שיהיה עדבחז"ל וישתחרר למפרע. וצ"ע בפרט הזה. ודוק:

בא"ד ואשמעי' במה דנקט זה. ע' מהרש"א דנדחק דזו הסברא מועיל רק בשחרור דהוי זכות. ומה שהכריחו למהרש"א משום דהוקשה לו דברי תוס' במ"ש וא"ל דהכי דייק

אי בשכ"מ הו"ל למתני כתבו גט לאשתי ותנו שחרור זה לעבדי דמשמע דבגט ניחא דליכא חידוש. אבל לענ"ד נראה בפשוטו דהרי כפי תירוצם הא' וב' בודאי י"ל דגרסי' זה והחידוש בפשוטו דלא תימא דהא אשמעי' דאתי' כר"מ דהוי חוב. ובתירוצם הב' אשמעי' דבלא מסר מיד ליד ל"א תן כזכי. אלא דבתירוצם הב' דלא נטלו עד אחר מיתה דל"ש לומר כזכי וליכא חידוש. הוצרכו לחדש סברא דיש חידוש כיון דהותחל כ"כ מחיים וכו' ע"ז כתבו התוס' לדחות דע"כ לא גרס זה והיינו לכל התירוצים. והוכיחו מפירכת הש"ס דלתני כתבו. וע"ז כתבו ואין לומר דהכי דייק היינו אף דלתירוצם הב' דהחידוש דהותחל כ"כ מחיים זהו בודאי נדחה מתוך פירכת הש"ס דליתני כתבו. אבל מ"מ יהיה אפשר לקיים לתירוץ הא' והב' הגירסא דגט זה דהחידוש בפשוטו וכנ"ל. ויהיה פירכת הש"ס דלתני תנו גט ושטר שחרור זה דהא בהכי חידוש דבעי למסתם כר"מ או להורות דבלא נתן מיד ליד ל"א תן כזכי זהו בודאי ל"ש בגט. כנלענ"ד ברור בעזה"י:

תד"ה לא יתנו אצטריך לאשמעי' דאע"ג דמינה המגרש. לכאורה קשה לפי תירוצם הב' הנ"ל דמיירי בלא נטלו השליח עד אחר מיתה דלפי תירוצם דאף בלא מסר לו מיד ליד אמרי' תן כזכי ואלו נטלן בחיי האדון היה זוכה מיד להעבד. א"כ בעבד ליכא שום חידוש שלא יתנו לא"מ דהא לא מינהו כלל שליח במקומו דהא האדון היה דעתו לזכי דהיה סבור שיטלנו מיד בחייו וא"כ נעשה רק שליח לזכות להעבד והיינו שליח לקבלה וכשמת האדון פשיטא דלא יטלנו ויתנו להעבד כמו שאין העבד עצמו יכול ליטול אח"ז ואיך ס"ד דיהיה במקום האדון לשחרר להעבד דאטו בשביל דמת האדון יהיה לו דין שליח הולכה כיון דבשעה שאמר לו תנו היה דעתו לזכי. ואולי אף דתנו הוי כזכי. מ"מ סובל ב' פירושים והאדון נתן לו ב' כחות להיות שליח הולכה או קבלה. גם י"ל דהחידוש דלכ"ע אף לר"מ דהשחרור הוי חוב ותנו לא הוי כזכי ומינהו במקומו, אף דתוס' לא ניחא להו לאוקמי מתני' כר"מ היינו דגוף הדין יהיה לר"מ דוקא ולא לרבנן. אבל אם הדין נכון לכ"ע שפיר י"ל דהחידוש דאף לר"מ לא יתנו לאחר מיתה.

וכעיקר דברי תוס' ק"ל דהא מ"מ כבר שמעי' דין זה ממתני' דלקמן (דף כח ע"א) המביא גט והניחו זקן או חולה נותנים לה בחזקת שהוא קיים הרי מבואר דלאחר מיתה לא יתנו לה אף דמינהו בחייו, וצע"ג:

תד"ה תנו מנה. ואשמעי' דלא תקנו מעמ"ש בשטר אלא בממון. נראה הא דס"ל ללמוד דגם בשארי שטרות לא נקנים במע"ש. היינו מכח שטר שחרור דהוי זכות. ואפ"ה לא תקנו מע"ש אבל בודאי מגט אשה ליכא ראיה די"ל דלא תקנו מע"ש רק במידי דזכות דהוי כמו זכיה בבעין. וכעין מ"ש תוס' לקמן דלנכרי כיון דזכי לא מהני גם מע"ש לא

מהני. א"ו דראייתם רק מן שטר שחרור. והיינו די"ל דמתני' אתיא גם לרבנן דשחרור הוא זכות. ובזה ניחא מה דקשה לכאורה הא אף אי רישא לא מיירי מזה. מ"מ לכאורה מוכח הדין דבשטרות לא מהני מע"ש מדלא מפלג מתני' בדידיה. דבגט שחרור אם היה ביד אחר ואמר תנו דיתנו לא"מ. ולפי הנ"ל ניחא די"ל דמתני' בפלוגתא לא מיירי. מש"ה לא נקט בשחרור מע"ש דלר"מ דהוי חוב לא מהני אבל אי רישא מיירי מזה בודאי משמע דאף לרבנן לא מהני ומוכח דאף בשטרי זכות לא מהני מע"ש. כנלע"ד נכון:

תד"ה אית ספרים דגרסי. אכן קשה לר"י כו'. ולע"ד לולי שאיני כדאי היה נ"ל לקיים הגירסא והיינו דבאומר תנו מנה לפלוני אנן מספקינן אם דעתו למתנה או שמודה שיש לחבירו מנה בידו ולא מהני אלא היכא דמהני בממנ"פ. ומש"ה מוקמי' מתני' בשכ"מ ובצבורין דבבריא חיישי' דמתנה קאמר ולא מהני בלא קנין. וכן בשכ"מ בלא צבורים חיישי' דלמא הוא הודאה ויש לחוש דעל מנה קבור קאמר ולא מהני אלא בשכ"מ ובצבורין ומונחים דממנ"פ מהני אי למתנה קאמר דברי שכ"מ ככתובין ומסורים דמי. ואי להודאה מהני ג"כ כיון דצבורים ואמר זה וליכא למימר דלמא הודאתו שחייב לפלוני מנה בתורת הלואה וממילא כיון שמת מטלטלים דיתמי לא משתעבד די"ל דבחוב אמרי' תן כזכי ובנטלו בחיים אמרי' מיד זכה לו, אבל בבריא חיישי' דלמא למתנה מכוין ובמתנה ל"א תן כזכי. וק"ל:

דף יג:

תד"ה ד"ה קס' ר"פ. וא"ת ולר"פ כו'. ולע"ד י"ל למ"ש תוס' דאי רישא מיירי דומי' דסיפא במע"ש מוכח דבשטר לא מהני מע"ש, ויעויין בתוס' ב"ב דסתרי לה משום דאין גופו ממון ואינו בעין, וא"כ י"ל דתלי בזה דאם תקנו מע"ש רק בפקדון שפיר י"ל דלא תקנו רק בבעין אבל לא בשטר אבל אם תקנו גם במלוה דליכא דבר בעין מכ"ש בשטר דעכ"פ שייך הקנין לגבי השטר, וא"כ י"ל דה"ק קסבר ר"פ דמע"ש בין במלוה ובין בפקדון א"כ א"א לאוקמי במע"ש דא"כ גם בשטר מהני מע"ש וא"כ אמאי קתני ברישא דל"י לא"מ. וק"ל:

עוד נלענ"ד ליישב קושייתם דלכאורה קשה למאי דכ' הרא"ש שצריך שיאמר בפירוש מנה שיש לי בידך תנה לפלוני. אבל אם אמר סתם תנה לפלוני מנה לא מהני דדלמא לא על מנה שבידו קאמר אלא דעתו שילוה לו מנה. א"כ איך אמרי' קסבר ר"פ מע"ש בין מלוה ובין פקדון הא מ"מ בעי שיאמר זה דנדע דעל מנה שבידו קאמר. ולזה נראה דדוקא בפקדון מהני שיאמר זה. כיון דהמנה זו הופקד אתו ואומר שיתנו לפלוני מהני.

אבל במלוה אף שיש מנה בעין ביד הלוה ואמר מנה זה תנוהו לפלוני לא מהני. כיון דמלוה להוצאה נתנה והמנה זו לאו דמלוה אלא של הלוה, י"ל דאמר שילוהו זה המנה, וא"כ י"ל דה"ק קסבר ר"פ ל"ש מלוה ול"ש פקדון, וא"כ ע"כ לא מיירי מתני' מדין מע"ש דהא במלוה לא מהני זה ובעי דוקא שיאמר מנה לי בידך וזה לא נזכר במתני', וא"כ נצטרך לאוקמי בפקדון ויקשה הא גופא אמאי נקט לה בפקדון ולא אשמעי' יותר רבותא דאפילו במלוה מהני ובאומר מנה שיש לי בידך אע"כ דלא מיירי מדין מע"ש כלל ומיושב קושי' תוס'.

ואי דעדיין קשה גם אי מיירי בשכ"מ אמאי נקט באומר זה דל"ש כן על מלוה ואמאי לא נקט יותר רבותא דאם השכ"מ אמר מנה שיש לי ביד פלוני תנוהו לפלוני דמהני, דזהו הוי רבותא טפי דאפי' במלוה דליתא בבריא דמהני משום דכיון דיורש ירשו כדמשני ר"פ בעצמו ב"ב (דף קל), דס"ל לר"פ דלא תלי כלל בדאיתא בבריא, ועיקר דין מתנת שכ"מ הואיל ויורש ירשו ואין רבותא בין מלוה לפקדון:

ועדיין ק"ק דא"כ מאי פריך ר"ז מ"ט ל"א כר"פ הא אף לר"ז מוכח דס"ל כר"פ הואיל ויורש יורשו דהא ר"ז ס"ל לרב דמע"ש רק בפקדון ולא במלוה ואעפ"כ ס"ל לרב דמתנת שכ"מ מהני במלוה כדקאמר רב ארכבי' אתרי רכשי שאם אמר הלואתי לפלוני והא ליתא בבריא כיון דמע"ש לא מהני במלוה. וע"כ צ"ל כשינויי דר"פ הואיל ויורש ירשו, מ"מ דלמא ר"פ ס"ל דזהו ג"כ סברא טובה דאיתא בבריא, אלא אף במלוה דליתא בבריא מהני הואיל ויורש ירשו. א"כ לא מצינו לאוקמי בשכ"מ דיקשה אמאי נקט בפקדון דשייך אתא בבריא ולא נקט יותר רבותא במלוה לאשמעי' הואיל ויורש ירשו. אע"כ דמיירי בבריא ובמע"ש דמהני דוקא בפקדון. וק"ל:

בסוגיין הוכיח הרשב"א דמצוה לקיים דברי המת ל"א רק במושלש ליד אחר מסוגיא דב"ב דפרכי' אי דליכא שטר הא רב ושמואל דאמרי תרווייהו מע"פ אינו גובה מן היורשים ע"ש. וקשה לי דלמא פירכת הש"ס לשמואל לשיטתי' דס"ל ספ"ו דכתובות דהלכה דאינו מצוה לקיים דברי המת וצ"ע:

תד"ה גופא. ועוד אף כשאין בפקדון וכו'. ע' מהרש"א מבואר מדבריו דהודה שלא בפני עדים בעצמותו לא הוי קנין אף דשניהם מודים שהודו זה לזה. וזה נסתר מדברי תוס' בב"מ ר"פ הזהב גבי היה עומד בגורן דהקשו שם דלקני באודית' ולא מתרצי דלא היה שם עדים מצויים. מוכח דס"ל דאודיתא הוי כמו כל קנינים דמהני בלי עדות. וכבר כתבנו שם בב"מ מזה ע"ש:

תד"ה תנוהו לפלוני, ואי יכול למחול אמאי מקודשת. ולענ"ד יש לסתור דלכאורה קשה למה דאמרי' בדשמואל קמיפלגי הא אף אי ליתא לדשמואל דלמא לא ירצה הבעל לישבע שאינו פרוע, ומזה מוכח כמש"כ הש"כ (רסי' מז) דהא דקיי"ל דבמוכר שט"ח ואינו רוצה לישבע המוכר דאינו גובה הלוקח היינו לפי האמת דאלו טען פרוע היה נאמן במגו דאי בעי מחיל מש"ה מוטל עליו חיוב שבועה והיכא דאינו רוצה לישבע הוי כמודה דפרוע, אבל היכא דאינו נאמן לומר פרוע אף דאינו נשבע מ"מ גובה ע"ש, ולפ"ז י"ל דהא דפליגי אם סמכה דעתה י"ל דודאי בזה סמכה דעתה דהבעל לא יעשה כן למחול לאחר דודאי יתבייש לנגדה לעשות כן, אלא דחכמים סברי דמ"מ לא סמכה דעתה דשמא יאמר אין רצוני לישבע, דכיון דקיי"ל כשמואל ממילא בלא שבועה לא תוכל לגבות, ור"מ סבר דגם בזה סמכה דעתה. וכיון שכן במע"פ ובמע"ש. דכיון דהוי במעמ"ש ולא טען הלוה פרוע הוי כהודה דאינו פרוע וליכא כאן שבועה לכ"ע סמכה דעתה. וק"ל:

תד"ה לדבר שאינו בעולם. ור"נ הוי איפכא מר"ה: ע' פ"י דהקשה דא"כ לפי פסק ההלכה דס"ל לכמה פוסקים דקיי"ל כר"נ דהמזכה לעובר לכשתלד קנה אמאי אמרי' דמ"ג הוא הלכתא בלא טעמא הא יש לקיים כס"ד דהטעם משום דהוי כאלו משתעבדנא, ובפשוטו לק"מ דהא אף לר"נ דוקא המזכה לעובר קנה דהוי קצת בעולם. אבל במזכה לכשתתעבר ותלד בודאי לא מהני, וא"כ עדיין ישאר פירכת הש"ס הקנה לנולדים היינו דבשעת מעשה עוד לא נתעברה ה"נ דלא קנה, ומה דכ' תוס' דאתי' רק כר"ה היינו מה דאמרי' ואפי' לר"מ כו' זהו רק לר"ה דאלו לר"נ כי היכי דלענין א"א מקנה גם עובר מקרי לב"ל. כדקיי"ל באומר אם ילדך אשתך נקבה תהי' מקודשת לי דלא מהני, ואעפ"כ במקנה לעובר קנה דלדבר שלב"ל עדיף מן דבר שלב"ל. ממילא לר"נ אליבא דר"מ כי היכי דמהני במקנה דשלב"ל כלל ה"נ במקנה לדבר שלב"ל כלל. דהא לר"נ עדיף לדבר שלב"ל מדבר שלב"ל, אע"כ דהך פירכא ואפי' לר"מ קאי רק לר"ה. אבל מ"מ למה דקיי"ל כרבנן דר"מ לא מהני לדבר שלב"ל אלא בענין דהוי קצת בעולם. וברור:

דף יד.

גמרא והא לא ידעי למקרי. ק"ל מה בכך דבשעת מסירה לא ידעי למקרי הא מ"מ יעידו שמכירים בטב"ע שזהו השטר שנמסר בפניהם ואנן נברר לקרות מה שבשטר דהא בכל ע"מ אי ליכא ע"ח ע"כ צריך שהעדים יכירו בטב"ע שזהו השטר שנמסר בפניהם דעל מה שיהיה בזכרונם מה שנכתב בשטר ליכא למסמך דלמא ישכחו וליכא למען יעמדו ימים רבים אלא דסמכי' שיכירו בטב"ע שזהו השטר שנמסר בפניהם וממילא ידונו הב"ד

על מה שנכתב בשטר. וכמ"ש תוס' להדיא לקמן (דף כב ע"ב) ד"ה אבל בשטרות. וא"כ ה"נ בשטרי פרסאות מהני בכה"ג. ואי דנימא כיון דבעידן דנמסר בפניהם ל"י למקרי לא מקרי ע"מ, דע"מ לא משוי ליה שטר אא"כ ידעי מה שנכתב בו. ז"א דהא מבואר לקמן (דף יט ע"ב) תוס' ד"ה צריכים למקרי דאף בקרא הגט אחר נתינה מהני. ואף בלא קיום כלל אם ניסת לא תצא הרי דמקרי ע"מ בכל גוונא אף דלא קראו להשטר בעידן מסירה. או דמטעם ששומעים שאומר הבעל ה"ז גיטך ויכולים להאמין לו דבידו לגרשה הוי כמו קראו אותו ושפיר מקרי ע"מ. וה"נ במה שאומר הלוה ה"ז שט"ח ממני יכולים להאמינו דבידו לשעבד עצמו הוי כמו קריי' וא"כ ע"כ פירכת הש"ס דהכא והא ל"י למקרי לא דלא הוי ע"מ בלא קריי' אלא דפירכת הש"ס כך האיך יעידו אח"כ על מה דכ' בשטר כיון דל"י למקרי וכמו שפירש"י להדי'. ובזה יקשה הא יעידו בטב"ע שזהו השטר שנמסר בפניהם. וצע"ג:

גמרא הא אמר רב חדא זימנא. וק"ל לשיטת תוס' דס"ל דבמתנה ל"א תן כזכי א"כ דלמא המעשה היה שהיה קבא דמוריקא בחצירו דהנפקד ואשמעי' דדוקא באפי' קאימנא דא"י לחזור מטעם מ"ג. אבל שלא באפי' היה יכול לחזור דבמתנה ל"א תן כזכי, וצע"ג:

דף יז.

במתני' נכתב ביום כו'. ע' מהר"ם שיף שהקשה אמאי לא תני רבותא טפי נכתב ביום וניתן בלילה לר"י דסבר יש לבעל פירות עד שעת נתינה, ונלענ"ד דלק"מ דבשלמא עכשיו דתני פסול באיחור החתימה שייך פסול ואזהרה לעדים מלחתום באם יראו שהזמן מוקדם, אבל באיחור הנתינה, על מי יצוה התנא במתני' דמה יעשה הא הבעל ודאי לא ישגיח וימסור לה בצנעא:

באופן אחר י"ל דאף דשייך ג"כ אזהרה לעדים לבל יתנו הגט לבעל עד שידעו בבירור שיתנו לה תיכף דבנחתם ביום וניתן בלילה מה רצו חז"ל לקבוע פסול דבזה ישאר לא מקדים אינש כו' סברא טובה דדוקא בנחתם בלילה אמרי' דפעמים אירע שיקדים, דסברת לא מקדים הפי' דלא עביד אינש דליפוק עליו קלא שגירש אשתו ועדיין אינו ברור אתו. וזהו דעדים מפקי לקלא. אבל בעדים אינם חתומים לא איכפת ליה ולכך פסלו חכז"ל רק בנכתב ביום ולא בנחתם ביום רק שניתן בלילה דבזה ישאר סברת לא מקדים סברא טובה:

תד"ה נכתב ביום, דפירשו הטעם לר"י פסול משום שמא יחפה: ולא ניחא להו לפרש ג"כ הטעם משום פירות דסובר יש לבעל פירות עד שעת נתינה. ולכך פסלוהו דתטרף

משעת כתיבה. אלא דבאמת דזהו מוכח מדבריהם לקמן ד"ה עד שעת נתינה דמשום הרווחת פירות ודאי ימסור לה גט בפני ע"מ דאינו חשוד לקלקלה. דכמו כן תירצו על קושי' אחרת האיך כותבין גט לאיש. ותירץ דע"מ מפקי לקלא. אבל משום חיפוי אם אירע שתזנה ימסור לה הגט בצנעא לפי' המהר"ם שיף לקמן בדבריהם, ולפי' המהרש"א באמת ימסור לה בפני ע"מ אלא דלא מהני קול דע"מ רק לענין פירות אלא דלפירושו ק' קצת דלכאורה כונתו דבהפקעת קול דע"מ אינו ברור כ"כ יום המסירה רק דהמסירה אינו ביום החתימה, ובזה לענין פירות הלקוחות שהם מוחזקים יאמרו אייתי ראי' אבל לענין חיפוי אף דהעדים יפקיעו קול דאינו ביום החתימה מ"מ תאמר דהמסירה היתה קודם זנות שלה. וא"ת אמאי פסול לנכתב ביום משום חיפוי הא הע"מ יפקיעו לקלא דהמסירה אינו ביום החתימה דבשלמא אם יש זמן ריוח בין כתיבה למסירה תוכל לומר הן אמת שלא נמסר ביום הכתיבה אבל נמסר איזה ימים שלאחריו, והיה קודם הזנות, אבל בנחתם בלילה אם נשמע דהמסירה אינו ביום החתימה ממילא זנתה באיסור. אלא דבאמת נראה מהמהרש"א דכונתו דבהפקעת קול דע"מ אין הקול ברור כ"כ דאין הכל יודעים אותו בבירור אלא בלקוחות באם יחקרו אחרי ע"מ יודעו להם, וא"כ לענין חיפוי אנן לא נדע ותנצל ממיתה:

תד"ה מפני מה, לא מצי למימר דתקנו זמן כו' מגו דאי בעי. לכאורה קשה דהוי מגו להוציא, אלא באמת נראה דדוקא בכל שארי מגו אמרי' דלהוציא ל"א מגו דהיכא דבטענה דמצי לטעון היה מחדש הטענה באופן אחר דהיינו כההוא דגחין ולחיש כו' דנמצא עתה לפי טענתו עכשיו בלא הטענה דמצי לטעון הוא מחוייב דמודה ששטר זה מזוייף אלא דנאמן דשטרא כו' בזה אמרי' דאנן אינו מאמינים לו לטעון טענה אחרת זולת טענה ראשונה במגו להוציא כיון דבלא המגו מחוייב בודאי דהא מודה על עצמו דמזוייף, אבל הכא גבי מזונות דמביאה גט שא"ב זמן ואומרת דהיתה אשתו עד עכשיו בזה אף בלא המגו דתטמין יכול להיות דכניס דבריה דהגט אינו מורה דבא לידה מכבר. אלא דאפ"ה אינה נאמנת לטעון עכשיו בא לידה להוציא ממנו מזונות מטעם ספק. אבל עכ"פ לא נוכל לחלוט דבא לידה מקודם כיון שהגט אינו מורה דבא לידה מקודם לכך היא נאמנת לטעון דבא לידה עכשיו במגו דאי בעי תטמין. ובהכי מתיישבים דברו המהרי"א דהקשה אמאי לא תקנו זמן משום פסידא דהבעל. ותי' דלא הועילו דמ"מ תטמין את גיטה ותוכל להוציא ממנו מזונות מקודם, וקשה אמאי לא נקט המהרש"א כדברי תוס' דתהוי נאמנת לומר דהגט בא לידה זמן רב אחר החתימה במגו דאי בעי תטמין. אלא דלפי דברינו הנ"ל ניחא דזה הוי שפיר מגו להוציא דבזה בלא מגו דתטמין

אנו אומרים בבירור דטוענת שקר דהגט מורה דנמסר לה מכבר מיום הזמן דחזקה ביום שנחתם נמסר ואינו מאמינים לה שנתאחר הנתינה במגו דתטמין דהוי מגו להוציא ככל מגו להוציא דל"א:

בא"ד וא"ת בגט שחרור למה תקנו זמן כו'. ותי' כו' ע"ש. ואין להקשות הא משום חשש טרפה ימסר לו בע"מ ויפקיעו קול אימת נמסר לו השחרור. ז"א דבא"ב זמן אינם מוציאים קול דלא חזו ריעותא כלל כד מוכח בסוגיין, אבל קשה אמאי פסלו חכז"ל נכתב ביום ונחתם בלילה גבי שחרור הא ל"ש חששא דידהו דיפקיע עצמו מרבו ב' דהא מוכח מדבריהם לקמן ד"ה עש"נ דמשום חשש טרפה ודאי ימסור לה בפני ע"מ. וכדלעיל בדבריהם ד"ה נכתב ביום. ויש ליישב דבאמת סברת תוס' לקמן עש"נ דמשום חשש טרפה אינו חשוד לקלקלה וימסור לה הגט כדין. אבל גבי שחרור אם ניחוש דמכר להעבד ויתן לו שחרור להפקיע עצמו מרבו ב' ושחרור זה אינו דין שחרור כלל דאינו ברשותו עוד לשחרר אלא דנותן לו השחרור להפקיע עצמו מרבו בזה ל"ש דאינו מקלקלה דשחרור הזה ממילא אין לו דין שחרור אף אם ימסרהו לו בפני ע"מ וזה בודאי לא ימסור אותו בפני ע"מ:

תד"ה ריש לקיש, וא"ת גט מאוחר כו'. ע' פ"י שהביא בשם הראב"ד דבמאוחר מגורשת עכשיו. והקשה עליו דישאר קושי' תוס' לענין חיפוי, דודאי לשיטת תוס' ל"ק אמאי לא הקשו קושייתם אליבא דר"י. די"ל דבחיפוי פסיקא להו דאינה מגורשת אלא משעת הזמן, אבל לענין פירות סברי דמשעת נתינה מפסיד פירות, ואהא תי' דאפי' פירות כיון דאינו ראוי לגרש בו אלא משעת הזמן אינו מפסיד פירות אלא משעת הזמן. אבל לשיטת הראב"ד יקשה אליבא דר"י. ונ"ל ליישב דהנה התוס' לעיל ד"ה משום בת אחותו הקשו דנימא דמוקמי' בחזקת א"א ותי' דהוי גרושה לפנינו. ע' פ"י שהאריך ליישב דבריהם כי קשי' להולמם, דבאמת לא מצינו דנימא חזקה דהשתא בלא צירף חזקה עמה. ותי' דתוספות ס"ל כשיטת הרשב"א דהיכא דלא נוכל לומר דבזו הרגע אתחדש ריעותא אתרע חזקה קמייתא וישאר חזקה דהשתא כגון הכא גבי גט שא"ב זמן דלא נוכל לומר דמהשתא איגרשה דהרי לא ראינו ולא שמענו שום גירושין אתרע חזקה דא"א וישאר חזקה דהשתא. לזה נוכל לומר דהראב"ד ס"ל כהך תי' דהרי גרושה לפנינו, א"כ גבי מאוחר שפיר תהרג אם תביא לפנינו גט מאוחר דנימא אוקי אחזקת א"א ולא בא הגט לידה עד עתה שבאת לפנינו. דבשלמא גבי גט שא"ב זמן ליכא חזקת א"א כתי' תוס' דהרי גרושה לפנינו דמהשתא ודאי מגורשת אלא דהספק אם בא הגט לידה כבר בזה אמרי' דהרי גרושה לפנינו וחזקה דהשתא סברא טובה היא ולא תהרג דודאי כבר בא

הגט לידה קודם. אבל גבי מאוחר מה אמרת דהיא תטעון לב"ד כיון שאתם ראיתם שהזמן מאוחר והגט בידי מקודם תאמינו לי שהגט כבר בא לידי מקודם בזה נימא דישאר חזקת א"א ואין אנו מחזיקי' אותה כמגורשת עד עתה ול"ש חזקה דהשתא דהרי גרושה לפנינו דדלמא עתה נמי אינה מגורשת, דדלמא התנה עמה לבל תהיה מגורשת עד שעת הזמן, דבשלמא בכל גט דעלמא לא אתיליד ריעותא ומסתמא כשהגט בידה מעתה מגורשת, אבל גבי מאוחר דחזינן דאתיליד ריעותא ויוכל להיות שהתנה עמה לבל תהיה מגורשת עד שעת הזמן ושפיר קיים חזקת א"א ותהרג [עיין בישועות יעקב שתירץ ג"כ כנ"ל ודוק]:

דף יז:

תד"ה זנות ל"ש. דהא בריש כתובות כו'. ויעויין בשיטה מקובצת ריש כתובות שכ' לתרץ בשם הרשב"א דאשה בעלה משמרה אבל התם בכתובות חיישי' לזנות דארוסה. שמעתי להקשות מסוגיין דיבמות (דף לא) מפני מה לא תקנו זמן בקידושין כו' הניחא לריש לקיש משום פירי וארוסה לית לה פירי אבל למ"ד משום ב"א הו' הא גם לר"ל חיישי' לזנות בארוסה:

אמנם זהו טעות ושבוש דודאי אין לעשות קושי' ולומר שמהראוי לתקן זמן ולפסול מוקדם משום ב"א כי היכי דתקנו בתולה נישאת בד' דאטו החיוב מוטל על החכמים לעשות תיקון בכל ענינים כאשר באמת לא תקשה על ר"ש דס"ל משום ב"א ל"ח דאמאי לא חשו על ב"א כההוא דכתובות דחזינן דחיישי' אלא דעיקר קושי' על ריש לקיש דבא לדון בטעמא דחכז"ל בתקנת הזמן דאמאי לא אמר כר"י דטעמא היה משום ב"א דזנות ל"ש. ע"ז הקשו תוס' לר"ל דלמא באמת הטעם משום ב"א כדחזינן בההוא דכתובות דתקנו בתולה נישאת בד', וע"ז תירץ הרשב"א דס"ל לר"ל דעכ"פ בנשואה ודאי ל"ש ולא היה לחכמים לתקן זמן בשביל זה. אע"כ דהטעם משום פירי, אבל ביבמות שפיר אמרי' בשלמא לר"ל דס"ל משום פירי, א"כ י"ל דלא רצו חכז"ל לתקן כלל זמן משום ב"א אף בארוסה דודאי אין לעשות קושי' על חכז"ל דאמאי תקנו בזה ולא בזה. אלא לר"י כיון דתקנו זמן בגיטין משום ב"א ה"נ לתקנו בקידושין דזהו הכל ענין א'. דמ"ש זמן בגט ומ"ש זמן בקידושין. והוא נכון ופשוט למאד:

אמנם אי קשי' הא קשי' מסוגיא דלקמן (דף כו ע"ב) קפסיק ותני ל"ש מן האירוסין ל"ש מן הנשואין. אלא למ"ד משום פירי כו' מה פריך דלמא גם לר"ל תקנו זמן בגיטין משום ב"א אלא דבנשואין דל"ש זה הוצרך ר"ל הטעם משום פירי, וזהו תמי' עצומה ונשגבה לכאורה, והנלענ"ד בהקדם דברי תוס' (דף כ"ו ע"ב) דהא דלא פריך קפסיק ותני על

מתני' דנכתב ביום. די"ל דבאמת מיירי רק בנשואין. אבל הכא דייק משום יתורא, ונראה להוסיף דאפילו למסקנא צ"ל הכי דמה דמשני משום גיטה קודם לבנה וזהו שייך התם דהסופר צריך שיניח מקום הזמן דשמא לא יגרש הבעל עד אחר הנשואין ויהיה גיטה קודם לבנה. א"כ הכא דקתני נכתב ביום ונחתם בלילה אם מיירי גם בארוסה תקשה באם נתגרשה קודם הנשואין בגט מוקדם אמאי פסול, אע"כ דמיירי באמת רק בנשואין. ואולם אף דמתני' מיירי רק בנשואה. מ"מ נראה דר"ש דמכשיר מיירי גם בארוסה דאין מקום לומר בהיפוך דמיירי רק בנשואה אבל בארוסה לכ"ע פסול דבארוסה שכיח זנות וס"ל לכ"ע חשש דחיפוי דהא מדקאמר שהיה ר"ש אומר כל הגיטין שנכתבו ביום פסולי' חוץ מגיטי נשים משמע דבגיטי נשים ליכא מקום לפסול בשום אופן א"ו דלר"ש לא חייש כלל לחיפוי אף בארוסה. ועל ר"ש ודאי ליכא להקשות דאמאי לא תקנו לפסול מוקדם משום חיפוי כמו דתקנו בתולה נישאת בד' דאין לדמות תקנות זו לזו וכמ"ש לעיל. ולפ"ז ניחא דפרכי' ר"ל מ"ט ל"א כר"י היינו בפשוטו דאף דלר"ש ל"ח לחיפוי מדמכשיר מוקדם מ"מ דלמא בהא פליגי ר"ש ורבנן אם חיישי לחיפוי ומנ"ל לר"ל דפליגי בפירות דלמא פליגי רק בחיפוי ולזה משני זנות ל"ש היינו דס"ל לר"ל אף דמצינו דתקנו דבתולה נישאת לד', מ"מ בזנות דנשואין ל"ש וליכא טעם לרבנן בנשואה רק משום פירי וכיון דעכ"פ מוכרחי' לומר דפליגי בפירי ממילא מה"ת נעשה ב' פלוגתות וקיימי' בפשוטו דכמו דלר"ש לא ס"ל כלל לחשש חיפוי אף בארוסה דזהו מוכרח מדמכשיר מוקדם גם בארוסה וכמ"ש לעיל בודאי גם לרבנן אמרי' דלא חששו לחיפוי. ועיקר טעמם רק משום פירי כיון דבלא"ה עכ"פ מכח נשואין מוכח דפליגי לענין פירות, וא"כ שפיר פרכי' קפסיק ותני. דלא ניחא להש"ס לומר לר"ל דפליגי גם בחיפוי ויהי' ב' פלוגתות בארוסה בחיפוי ובנשואה בפירי, והוא נכון מאד בעזה"י:

גמרא ור"י מ"ט ל"א כר"ל קסבר כו' אליבא דר"ש לא קאמינא כו' ע' מהרמ"ש שהקשה מנ"ל לר"י להמציא ב' פלוגתות בין ת"ק ור"ש לימא דכ"ע סברי עד שעת חתימה אלא דר"ש סובר דל"ח לחיפוי ותקנת זמן משום פירות, ות"ק סבר דחיישי' לחיפוי. ויש ליישב דהנה תוס' ד"ה עש"נ הקשו לר"י האיך כותבים גט לאיש ניחוש לחיפוי. ותי' דלא מקדים אינש כו' ועוד הקשו ניחוש לשמא כ' ליתן בניסן ולא רצו לתרץ דלא מקדים, ע' פ"י דמשום חשש הרווחת פירות ע"י איחור הנתינה בפירות אשר תטרוף מהלקוחות מקדים ומקדים. ולכאורה קשה ניחוש דלמא יארע דיקדים הכתיבה לנתינה למען ירוויח בפירות ובתוך הזמן בין כתיבה לנתינה יתרמי שתזנה ויתן לה הגט בינו לבינה בלא ע"מ לפי' המהר"מ שיף ויהיה תרי קלקולים שתטרוף גם בפירות שלא כדין. אלא דבאמת

דז"א כיון שהוא יודע שימסור לה אח"כ בע"מ כיון דעד השתא בשעת הכתיבה לא זנתה וכונתו שכותב הגט אינו אלא להרויח בפירות ומשום חשש טריפת פירות ודאי דעתו למסור לה בע"מ דאינו חשוד לקלקלה, א"כ כיון דדעתו ליתן לה בע"מ ממילא לא ירוויח בפירות דע"מ יפקיעו קול דנתאחר הנתינה ולא תוכל לטרוף מיום הכתיבה וממילא לא יקדים ולפ"ז שפיר הוכיח ר"י דע"כ רבנן סברי דיש לבעל פירות עש"נ. דאי יסברו משעת חתימה יקשה האיך כותבין גט לאיש דלמא יזמין גט משום חשש פירות דעתה אינו מועיל מה שימסור לה אח"כ בע"מ דכיון דס"ל משעת חתימה. עדים לא יפקיעו קול דכדין תטרוף ועכ"פ אם יארע שתזנה ימסור לה בצנעה ויחפה עליה. אלא ודאי דסברו יש לבעל פירות עש"נ ולא יקדים דעדי מסירה יפקיעו קול וממילא לא ירוויח:

דף יח.

גמרא והלכתא משעת כתיבה. יש להסתפק אם משעת כתיבה ממש או משעת חתימה, כדאמרי' לעיל מאימת מוציאים לפירות ח"א משעת כתיבה דפירושו חתימה. ונלענ"ד דמוכח שעת כתיבה ממש מדמכשיר ר"ש במתני' נכתב ביום ונחתם בלילה ואמאי ניחוש דשמא תנשא ע"י גט זה ביום צ' מיום הכתיבה ובאמת חסר יום א' דשמא נחתם למחרתו. בשלמא על רב דאמר משעת נתינה ל"ק די"ל דע"מ מפקי' לקלא דלא נמסר ביום שנכתב וממילא תצטרך לברר יום מסירת הגט, אבל למה דקיי"ל משעת כתיבה אם נימא דהיינו חתימה שפיר יקשה דהא אף אם יהיה קול דלא היה המסירה ביום הנתינה מ"מ מתירין לה להנשא בכלות ג' חדשים מיום הכתיבה דאמרי' מסתמא ביום שנכתב נחתם. אע"כ מוכח מדר"ש דמונין ג' חדשים מיום הכתיבה ממש ובזה לא מצינו חולק על ר"ש:

אמנם לכאורה משמע בהיפוך דהרי הרי"ף כ' בסוגיא דלעיל דאיכא מ"ד דקיי"ל דאין לבעל פירות משעת חתימה כמו דפסקי' הכא לענין ג' חדשים דמיום הכתיבה. א"כ כיון דמדמי להדדי מבואר דס"ל דמשעת כתיבה דהכא היינו ג' חדשים משעת חתימה ובזה לא מצינו דחולק הרי"ף על שיטה זו אלא דמחלק בין פירות לזה. וקמ"ל בפירות עד שעת נתינה. אבל ביסוד זה מה דס"ל להנך פוסקי' דמשעת כתיבה היינו חתימה לא מצינו דפליג הרי"ף:

אמנם ראה דהא בהא תליא דדוקא להנך פוסקים דמדמי להדדי פירות להבחנה שפיר י"ל דמשעת כתיבה היינו חתימה. ואי דתקשה מ"ט דר"ש דמכשיר מוקדם הא יש לחוש להבחנה וכנ"ל. די"ל דבאמת ס"ל לר"ש דמונין משעת כתיבה ממש לענין הבחנה והא

דאנן קיי"ל משעת חתימה היינו דממילא פליגי רבנן על ר"ש בזה דכמו דס"ל בפירות משעת חתימה ה"נ לענין הבחנה. וא"כ ליכא פלוגתא חדשה דכי היכי דפליגי ר"ש ורבנן לענין פירות פליגי נמי בהבחנה. וכ"ז להנך פוסקי' דהבחנה דמי לפירות, אבל למה דביאר הרי"ף דהבחנה אינו דומה לפירות דאף דקיי"ל בפירות עד שעת נתינה, מ"מ קיי"ל בהבחנה משעת כתיבה ממש, מוכח דכתיבה ממש קאמר דאל"כ תקשה מדר"ש דאמאי מכשיר מוקדם וכנ"ל, וכיון דמדר"ש מוכח כתיבה ממש קאמר מה"ת נפסוק דלא כר"ש דהא לא מצינו חולק דממה דפליגי רבנן לענין פירות אין ראיה דהא ממילא פירות שאני דהוא עד שעת נתינה, ובהבחנה לא בעי עש"נ ממילא ס"ל דמשעת כתיבה ממש כדי"ל לר"ש, והוא נכון לכאורה בעזה"י:

והנה לכאורה קשה דלפי ההלכה דקיי"ל משעת כתיבה יש לנו טעם חדש על תיקון הזמן בגט כדי שלא תצטרך להתעגן יותר מדינא דכשתרצה להינשא נדע זמן הכתיבה. ואחר כלות ג"ח מיום הכתיבה תנשא שלא תפסיד הזמן דמשעת כתיבה עד שעת חתימה, ואפשר לומר דאם אין כתוב בו זמן מדינא אסורה עד ג"ח מיום הנתינה דשיעור ג"ח מתחילים מיום דמוכח מתוכו הכתיבה כדאמרי' ביה גיטא זמן מוכח עלה. אבל אם לא יהא מוכח בגט זמן הכתיבה מדינא מתחילים הג"ח משעת הנתינה, ואי דמ"מ מהני הזמן בכדי שלא יעכבו הב"ד מלהנשא בטענה דשמא לא ניתן לה הגט עד עתה ובממנ"פ אם נאמנת להתיר עצמה דהנתינה היה מכבר וכלו הג"ח. א"כ צריך הזמן בכדי שלא תשקר ותאמר דנתגרשה מכבר וכלו הג"ח. ואם אינה נאמנת צריך הזמן לטובתה שעי"ז מותרת אחר ג"ח. וי"ל דבאמת אינה נאמנת ומ"מ ל"צ להזמן דהא יכולה לילך להב"ד ביום הנתינה והיינו לשיטת תוס' דלעיל בפי' דעד שעת נתינה. אבל לשיטת רש"י קשה.

והנה לכאורה קשה לשיטת הפוסקים דאפילו מוקדם ממש דהיינו שהקדימו הזמן כשר לגרש ע"י שליח, וע"כ הא דל"ח דתנשא בסוף ג"ח מזמן הנכתב בגט דבזה לא מהני במה דיש לו קול ע"י שליח דמה בכך דיהא בירור דלא היה המסירה ביום הכתיבה. הא מ"מ יהיה הדין להתירה להנשא דהא קיי"ל דמונין משעת כתיבה. וכיון דבאמת הקדימו הזמן תנשא באיסור, עכצ"ל דלא החמירו כ"כ לענין חשש הבחנה, וכ"כ הפ"י. אבל מ"מ קשה לי כיון דעד שעת כתיבת הגט דר עמה כאיש ואשתו ממילא פסול הגט כיון דהזמן מוקדם הוי כבא עליה בין זמן הכתיבה לנתינה דפסול מטעם גט ישן ואף בדיעבד כה"ג תצא כיון דבודאי בא עליה כמ"ש רש"י לקמן (דף כו ע"ב) ד"ה אינו גט. וצע"ג:

דף יח:

גמרא דחתום בי תרי מנייהו ביומא כו'. תמוה לי מאד דמה נ"מ לר"י אם תנאי או עדים הא ב"כ וב"כ הוי מוקדם כיון דהנתינה נתאחר מן החתימה. ואף דלר"ל ניחא כיון דלא ס"ל משום ב"א רק משום פירי וס"ל דיש לבעל פירות עד שעת חתימה, א"כ אם כולם משום תנאי ליכא מוקדם דכדין תטרף משעת זמן הגט כיון דהעדים חתמו ביומא, ואם משום עדים תטרוף שלא כדין. אבל מ"מ לר"י דמכשיר משום דס"ל דמשום תנאי א"כ מ"מ לפסול כיון דהנתינה נתאחר. ולהנ"י דס"ל בפ"ק דבב"מ כיון דאמרי' לא מקדים אף אי איתרמי דהקדים לא פסול כיון דל"ש לא גזרי' בי' ואינו פסול רק דנתאחר הכתיבה מן החתימה ניחא, אבל להרא"ש דפסול קשה כנ"ל. ולדעת הב"ש דהא דמהני להרא"ש במוקדם ע"י שליח היינו בנתאחר הנתינה אבל בנתאחר החתימה דהוי כאלו מעידים בשקר על זמן הכתיבה לא מהני שליח. א"כ ניחא די"ל דנ"מ הכא למסור ע"י שליח אבל לדעת שאר האחרונים דגם במוקדם ממש מהני ע"י שליח קשה כנ"ל. וזהו צלע"ג לדעתי הקלושה והנמוכה למאד וה' יאיר עיני:

דף יט.

רש"י ד"ה לסמוך עליו שהלך לדרכו או ניסת. ק"ל למה דס"ל לרש"י בחששא דשמא פייס דהוי גט ישן. א"כ מאי פריך הש"ס בניסת אף אם הוי גט ישן כשר כדלקמן (דף עט ע"ב) וצ"ע.

תד"ה דיו ע"ג דיו. וכתב שני כו' חשיב לר"י ולר"א. ע' במהרש"א. ולענ"ד י"ל כיון דקיי"ל ע"מ כרתי והע"ח באים רק שעל ידם יפסקו הב"ד דמסתמא היה ע"מ והוי כאלו באים ומעידים שנמסר בע"מ, וא"כ מה"ת לא בעי לשמה אלא מדרבנן בעי לשמה דהוי כמזוייף מתוכו כדאיתא ברפ"ק (דף ד ע"א) וא"כ מה"ת לא מקרי כתיבה כיון דלא בעי לשמה ממילא אין כתב האחרון כתב, וא"כ א"א להב"ד לפסוק על עדות זה דמסתמא נמסר כהלכתו דהא מה"ת אין ממש בחתימה זו ליקרי עלה שם עדות כיון דאין כתב ע"ג כתב, וק"ל:

דף כב.

תד"ה ולא על הנייר מחוק וכו', **ועדים על המחק**. תמוה לי דבהוא על הנייר ועדיו על המחק מה מעלה יש בעדי מסירה הא בלא"ה ידוע לנו דלא זייפא כיון דכתב על הנייר, אלא פסול משום דיכולה לזייף, וכמ"ש במהרש"א ולענין זה אינו פעולה בע"מ דמ"מ

יכולה לזייף ולמחוק ולכתוב ויהיה הוא ועדים על המחק דכשר ולא תצטרך לע"מ דיהא אנו דנין דמסתמא נמסר כהלכתא כמו כל גיטין דעלמא. וגם באמת קשה כיון דכותבין עדים על המחק והוא על הנייר איך בהוא ועדים על המחק כשר בלא ע"מ ניחוש דהיה כתוב על הנייר באיזה תנאי והיא מחקה ונעשה שניהם על המחק. ואם נימא דבאמת בהוא ועדים על המחק צריכה להביא ע"מ. ובזה ר"מ מיקל ור"א מחמיר דלר"מ בהוא ועדים על המחק כשר כמו כל שטרי דעלמא. ולר"א בעי ע"מ. א"כ תקשי בהיפוך בהוא על הנייר ועדים על המחק אמאי צריך ע"מ הא חזינן דכ' על הנייר ולא זייפא כלום ואי דחיישי' דיכולה לזייף ולמחוק הא אם תמחוק תצטרך להביא ע"מ. דרך כלל קשה איך שייך בהוא על הנייר ועדיו על המחק להכשיר בע"מ דמה תועלת יש בע"מ הא בלא"ה ידענו דהיא לא זייפא כיון דאין כאן מחק. ולחששא דיכולה לזייף מה תועלת יש בע"מ אם בהוא ועדיו על המחק בעי ג"כ ע"מ ליכא חשש דיכולה לזייף. ואם לא בעי ע"מ מה מהני ע"מ דהשתא היא יכולה למחוק ולא תצטרך לע"מ. ואם נימא דבאמת מה דקתני וחכמים מכשירים היינו אף בלא ע"מ וניקום ונאמר באמת דבהוא ועדיו על המחק בעי ע"מ ובהוא על הנייר ועדיו על המחק כשר בלא ע"מ. מ"מ איך תלוי זה בפלוגתא דר"מ ור"א הא גם לר"מ היה באפשרי לחז"ל לתקן בהיפוך דהוא על הנייר ועדיו על המחק כשר ובשניהם על המחק פסול וכמו דהקשו תוספות באמת (ב"ב). וא"כ איך זה תלוי בפלוגתא דע"ח וע"מ כרתי. גם הא להדיא כתב הב"י (סימן קכד) דבשניהם על המחק כשר בלא ע"מ זולת לשיטת רש"י והעטור, א"כ תקשי כנ"ל דבהוא על הנייר ועדים על המחק מה מהני ע"מ הא ממילא אנו רואים דלא זייפא. ואי דיכולה לזייף ליכא תועלת בע"מ כיון דיכולה למחוק ולא תצטרך לע"מ. וצע"ג:

דף כב:

תד"ה אבל בשטרות. דאל"ה קרא למאי את'. ק"ל דא"כ גם לר"א יקשה דלר"מ דס"ל ע"ח כרתי ממילא יכול להזדייף מדינא פסול. א"כ קרא למען יעמדו ימים רבים למאי את' למעוטי. וכעין זה הקשו תוס' כאן בסוף דבריהם. וצ"ע:

בא"ד כיון דהך דשמעתין ודפ' בתרא ענין אחד. לענ"ד נראה דאין זה ענין א' דר"א דהכא ס"ל באמת ע"מ כרתי בכל שטרות אלא דבשאר שטרות לא מהני ע"מ לחוד משום דלא מקיים למען יעמדו ימים רבים ולזה בעי ג"כ ע"ח דעי"ז יוכל לעמוד ימים רבים אבל מ"מ עיקר השטר נעשה ע"י ע"מ ובעי ג"כ ע"ח (לפ"מ דצדדו התוס' לעיל (דף ד ע"א) דבשטר מכר ומתנה בעי ע"מ דוקא לראיה) וגם נ"מ לקולא דבב' יב"ש בעיר א' דאם ע"ח

כרתי השטר פסול דאינו מוכח מתוכו אבל אם ע"מ כרתי אלא דבעי ע"ח משום למען יעמדו ממילא גם בב' יב"ש כשר. ואלו רב דאמר הלכה כר"א בגיטין ולא בשטרות היינו דבשטרות אין הדין דע"מ כרתי אלא דע"ח כרתי וא"כ לא בעי כלל ע"מ. וגם בב' יב"ש השטר פסול כיון דאינו מוכח מתוכו. וא"כ הוא ב' ענינים. ונכון הוא בעזה"י. ויעויין ברשב"א בחידושיו שכ' תחלה על פלוגתא דמכאן ועד י' ימים דקיי"ל בהא כר"י דהוא רבי' דר"א ואח"כ בפלוגתא דשאר שטרות כ' דקיי"ל כר"א בהא מסתמא דאמרי' לעיל דפרכי' והא בעי כתב שא"י להזדייף והיינו כר"א. ותמהני לפ"ע דס"ל להרשב"א עתה לפי הצד דלר"י דמכשיר מכאן ועד י' ימים גם בשטרות כשר מכאן ועד י' ימים דלענין זה אין חילוק בין גיטין לשאר שטרות ע"ש שכ' אח"כ לדחות הראיה מסוגיא דלעיל די"ל דגם לר"א בשטרות פסול מכאן ועד י' ימים. וצ"ל דפירכת הש"ס לעיל דמה דמכשיר סתמא אפילו עד י' ימים ע"ש. אבל בתחלה ס"ל להרשב"א דאפי' בשטרות כשר עד י' ימים. וקשה לי מאד דא"כ האיך אפשר למפסק לענין עד י' ימים כר"י הא כיון דמוכח מסתמא דלעיל דקיי"ל לענין שטרות כר"י. ממילא מוכח דקיי"ל גם לענין מכאן ועד י' ימים כר"א דאל"כ ממילא עומד לימים רבים ואמאי פסול בשטרות. וצלע"ג:

דף כג.

תד"ה נכרי נמי דלאו בר התירא הומ"ל וכו': לענ"ד נראה ליישב עפמ"ש המג"א (הלכות פסח סי' תמ"ח) בשם המ"ב דנכרי לנכרי איכא שליחות דהוי דומיא דאתם ויעויין במג"א (סי' קפ"ט) דמומר לאו בר שליחות הוא דאינו בכלל בן ברית. ולפ"ז ממילא יהיה הדין דעכו"ם למומר יכול להיות שליח כיון דשניהם אינם בן ברית. ודמי לעכו"ם. ואף לדעת אבן העזר שם דהשיג על המג"א דמומר יכול להיות שליח היינו ע"פ יסודו שם דלא ממעטו מקרא דאתם אלא כשאינו דומה בשום צד דהיינו נכרי לישראל. אבל מומר אף דאינו בן ברית מ"מ דומה לאתם בחד צד דמה אתם ישראל וכן עבד אף דאינו בכלל ישראל מ"מ דומה בחד צד מה אתם בני ברית ולא ממעטים רק עכו"ם דאינו דומה כלל לא לענין בני ברית ולא לענין ישראל ע"ש היטב. וא"כ י"ל לשיטת המ"ב. דעכו"ם יכול להיות שליח למומר כיון דדומה לחד צד לאתם דשניהם אינו בן ברית דכמו דמומר יכול להיות שליח לישראל דדומים לחד צד דשניהם ישראל, ה"נ יכול להיות מומר שליח לנכרי דדומה לחד צד דשניהם אינם בני ברית. וכיון שכן י"ל דבמתני' סתמא קתני חוץ מנכרי דמשמע דבשום פנים א"א שיהא נכרי שליח להולכת הגט. ואלו מטעם דנכרי אינו בן ברית היה אפשר להיות שליח להולכה אם המגרש הוא מומר וכנ"ל. מש"ה

צריך הטעם דנכרי לאו בר התירא והוא נכון בעזה"י וסייעתא גדולה לדעת המ"ב:
והא דפרכינן בסוגיין גבי אין העבד נעשה שליח טעמא דאין העבד וכו' ולא קאמרי דנקט הטעם דלאו בר התירא דמזה הטעם גם אם האשה מומרת עשאת שליח לקבלה לא מהני. דז"א דלהס"ד דממעטי עבד לישראל משום דאינו ישראל אף דדמי לחד צד דהוי שניהם בני ברית ה"נ ג"כ ממילא אינו נעשה שליח למומרת כיון דאינו דומה לישראל. דמומרת היא ישראל והעבד אינו ישראל אף דדומים בחד צד דשניהם אינו בני ברית מ"מ הא לאותו ס"ד בעי דדמי לכל צד אבל למסקנא דעבד כשר משום דמהני דדמי לחד צד. נלענ"ד דהדין דמומר נעשה שליח לנכרי לדעת המ"ב הנ"ל. ודו"ק:

דף כה.

גמרא אמר רבה ל"ש אלא זקן שלא הגיע לגבורות. ע' יומא (דף נה ע"ב) שכתבו תוס' בחד תירוצא דקאי רק אירישא דהשולח גט משום חומר א"א וכו' ותמהני דמה חומר א"א שייך כאן דבין כך וב"כ אינה א"א דניתרת או בגט או במיתת הבעל והחשש רק משום יבמה לשוק דהוא רק חייבי לאוין. ובדרך פלפול י"ל למ"ש הרא"ש פ"ג דקידושין דמה דמשמע בסוגיין דגוסס ראוי לגרש דהרי חיישי' רק לשמא מת. אבל אלו ידעינן דהוי גוסס הוי מגורשת. ואלו בסוגיא דב"ב בנפלו לו נכסים כשהוא גוסס משמע דגוסס אינו בר הקנאה. היינו דהתם מיירי בגוסס סמוך למיתה עד שא"י לדבר. א"כ י"ל דאיכא חשש א"א דשמא נחלש כחו וא"י לדבר ועדיין חי דהגט בטל והיא א"א. אמנם לקושטא דמלתא דוחק לומר כן דזהו ודאי חשש רחוק והוי ס"ס, ס' שמא אינו גוסס כ"כ אלא גוסס כשהיה. וס' שמא מת וא"כ לגבי איסור א"א הוי ס"ס:
והלענ"ד דס"ל לתוס' דחומר דיבמה לשוק חמור ג"כ יותר משאר איסורים כיון דהוא ענין ערוה. וע' במרדכי פ' מצות חליצה דאיסור יבמה לשוק הוי בכלל אין דבר שבערוה פחות משנים. ונראה ראיה לזה מסוגיין דב"מ (דף כ ע"ב) האיך פשיט מר איסורא מממונא וכו' שטרי חליצה ומאונין תנן ע' בתוס' שם דהא דלא ילפי' איסורא מממונא היינו רק מחומרא דא"א. ואעפ"כ פשיט ליה מחליצה ומיאון. דממיאון לכאורה ליכא ראיה כ"כ כיון דהוי רק קידושין דרבנן אלא דהראיה משטרי חליצה ומדמי לה לאיסור א"א, ובעיקר דברי תוס' הנ"ל לא ידעתי אמאי לא חלקו בפשוטו דברישא אף דאיכא חזקת חי מ"מ כיון דהוא גוסס אתרע קצת חזקת חי מש"ה אזלי' בתר חזקת איסור יבמה לשוק. אבל באינך דמתני' דליכא חזקת איסור מוקמי' אחזקת חי גם בזקן וגוסס:

דף כט.

מתני' המביא גט בא"י. ה"ז משלחו ביד אחר. וקשה אמאי לא נימא נמי על הגט אין רצוני. אם הגט שוה סך מסויים או ע"י שכר כתיבה לסופר וזה גרע טפי מגבי חפץ דגבי חפץ באמת אם יפשע השני ויאבד החפץ ישלם. אלא דאפ"ה אמר אין רצוני. כי רצוני בהחפץ יותר ואם לא יהיה לו יהיה צריך ראשון לשלם. מכ"ש הכא דבאמת לא הראשון ולא השני ישלמו דאין שמירה ופשיעה לשטרות לרוב הפוסקים כיון דאין גופן ממון בקל יוכל לומר אתה תשמור הגט ולא יאבד והשני לא ישמור. ואפילו מדינא דגרמי ליכא הכא דבשלמא גבי חפץ יאמר הבעל אתה גרמת לי שהפסדתי החפץ כי נטלת ממני הקפידא אשר היה ליטול ממנה החפץ. אבל הכא לאו דין דגרמי כלל דע"י שאבד זה צריך לעשות לו שטר אחר. כיון דאין גוף השטר ממון וגרע משטר אחר דיכול להמכר לאחר לגבות בו. והגט א"י להמכר לאחר לשם כזה דהא הוי שלא לשמה. וצ"ע:

שם ואם אמר לו טול לי הימנה חפץ פלוני. לא ישלחנו ביד אחר שאין רצונו. ק"ל על ר"ל דקאמר לקמן כאן שנה רבי אין השואל רשאי להשאיל האיך אשמעי' מתני' הך דינא דאין רצוני והיינו אף דהראשון חייב לשלם אף אם השני לא יהיה לו. דאף לרב דלא ס"ל דאין רצוני מ"מ הראשון לא עדיף כחו מאם לא מסר כלל לשני כדמוכח מפירש"י שם בב"מ (דף לו ע"א) א"כ מנא ידעינן דאפ"ה יאמר הבעל דאין רצוני דאתה תעשה לי שמירה מעולה מהכא דבאמת לא נעשה שומר עליו רק אמר להשליח טול הימנה חפץ. אם כן אם עושה שליח אחר להביא החפץ עדיין לא בא החפץ לרשותו דבעי משיכה בשומרים. ואני מסתפק מאד אם השליח הראשון עזב את החפץ ביד האשה אם חייב לשלם כיון דעדיין לא בא לרשותו ולא נעשה עליו שומר לחייב אותו בפשיעה, אם לא נדחק דהכא גבי עשיית שליח שני. והשני נטל החפץ מיד האשה ופשע גרע טפי דמשיכת השני להחפץ מפעיל להשליח הראשון שנעשה שומר עליו כעין הא דאמרי' בב"ק נתנו לבכורות בנו או לבע"ח דנתחייב הגנב במשיכת הכהן או הבע"ח כיון דבצוואתו משכו ה"נ כיון דהשליח השני מושכו להחפץ ע"פ צוואת הראשון הוי כאלו השליח הראשון משך את החפץ ונעשה שומר עליו:

גמרא ורמינהו אמר לשנים. הק' תמוה כיון דבמתני' חלה תנן ע' פ"י ליישב דהחלוק בין חלה ללא חלה הוא רק אם הקפידא הוא מדרבנן אבל אם אמרי' דהתורה קפדה על קפידת הבעל לא מהני חלה. ובזה מיושב דברי התוס' ד"ה רשב"ג ע"ש. ולא ניחא ליה לחלק אף אם הקפידא מדאורייתא לענין לכתחלה דמדאורייתא אין לחלק, ובאמת מדברי הר"ן בתי' השני נראה דסובר דהקפידא מדאורייתא דקאמר א"נ קרא להיכא דגלי

בעל דעתיה דלא קפיד משמע דמדאורייתא נמי יש סברא דכל האנשים מקפידים ואפ"ה שני לן בין חלה ללא חלה דהתורה אמדה דעת אנשים שאינם מקפידים על שלוחיהם רק לכתחלה אל יעשה שליח אחר ועל דיעבד אינו מקפיד. ולכך בחלה אף לכתחלה אינו מקפיד. וא"כ שפיר מיושב קושית הש"ס ורמינהו על דרך הפ"י דמדחזינן דהתם הגט בטל ממילא אפילו בחלה אל יעשה שליח. ואל תתמה מדקאמר הר"ן בתי' הראשון ואף משום דאיכא אינשי דקפדי ואי שמעי מבטל שליחותייהו דמשמע דבעי דוקא קפידא אף על דיעבד. אבל אי לא קפיד רק על לכתחלה יכול השליח לעשות שליח שני. ז"א דלתי' הראשון דרבנן חששו לקפידת הבעל בזה בעי דקפיד אף על דיעבד אבל אי לא קפיד רק על לכתחלה לא היה חששו למיעוט אנשי דקפדי כיון דאף הם אינם מקפידים אלא לכתחלה. אבל לתי' השני דמדאורייתא אמרי' דקפדי אינשי אף אם הם אינם מקפידים רק על לכתחלה חששה התורה להכי:

דף לב.

גמרא ולא לצעורי וכו', ע' רשב"א שמקשה על פירש"י דמפרש לצעורי היינו לעכב חודש או חדשים דא"כ ממילא א"א לשליח ליתן לה עד שיצוה הבעל ליתן ובזה אף אם בטלו מהני כדקיי"ל וחוזר ומגרש בו, וא"כ אין הפרש בין ביטול ובין לצעורי ע"ש. ולענ"ד י"ל למה דאיתא בירושלמי הובא בהרא"ש ורשב"א דבעשה שליח להוליך גט צריך להחזיק בפני ב'. א"כ יש נ"מ זאת דאם לצעורי א"א לעכבו (רק) לפי שעה ולא ביטל השליחות אח"כ כשיצוה אותו הבעל א"צ להחזיקו בפני ב' כיון דכבר נעשה שליח מעיקרא אבל אם ביטל השליחות אם אח"כ ירצה לחזור ולגרש צריך לעשות שליח מחדש ולהחזיקו בפני ב', עוד י"ל דנ"מ בהיפוך דלצעורי הוי חומרא וביטול הוי קולא. והיינו לפי הצד דצדדו התוס' לקמן (דף ל"ג) ד"ה רבי וכו' דאף ביטל בפני השליח צריך להיות בפני ב' דאין דבר שבערוה וכו'. וא"כ י"ל כשאמר לו גט זה בטל שלא בפני ב' אם אמרי' לצעורי היינו שרוצה לעכב חדש ימים זה א"צ להיות בפני ב' ואף כשאמר לו כן שלא בפני עדים אין כח לשליח ליתנו לה. אבל אם הוא ענין ביטול השליחות כמו דמעשה שליחות צריך להיות בפני ב' דלא נתפס כח השליחות רק בעדים ה"נ לא נתפס ביטולו בלא עדים ולזה אם אמר לו כן שלא בעדים לא נתפס הביטול ויכול השליח למסור לה הגט מיד:

תד"ה איהו דלא טרח וכו'. מה דלא הקשו בפשוטו דקידם מיותר הוא דכיון דקתני ששלח אצלה שליח הוי ביטול ול"א לצעורי מכש"כ בטרח הוא עצמו וקידם אצלה. די"ל דבאמת לא זו אף זו קתני ל"ז דקידם וטרח בעצמו אלא אף ששלח להשליח. וע'

במהרש"א דמ"ש תוס' דליתני נזדמן אצלה או נזדמן שלוחו, כוונת המהרש"א דלתני נזדמן שלוחו היינו שהבעל אמר לשלוחו כשתזדמן אצלה תבטל הגט דאלו בשלח ממש מה ריעותא יש בנזדמן שלוחו לומר לצעורי הא המשלח צווהו לילך להשליח. אע"כ דכוונת מהרש"א דלתני באומר לשלוחו לכשתזדמן אצלה תבטל.

ולכאורה קשה דא"כ זה קשה ג"כ ברישא דקתני ב' בבות הגיע בשליח לאורויי דל"א לצעורי ושלח שליח לאורויי דאלימא שליחות דבתרא, לתני חדא בבא ולתני הגיע גבי שלח אחריו. היינו ששלח שליח לכשתגיע אצל השליח הראשון תבטל הגט ונשמע מיניה תרתי דל"א לצעורי. ונלענ"ד דמה דאמרי' מ"ד לא אלים היינו היכא דמסר הכח לשליח שיהא הוא המבטל. אבל בודאי אם שלח שליח להודיע לו שהבעל מבטל הגט בזה פשיטא דל"ש לומר לא אלים כו' דהא עיקר הביטול מכח הבעל והשליח מעשה קוף בעלמא הוא דעבד להודיע מה שעושה הבעל. וכיון שכן צ"ל הא דמשמעינן מתני' דל"א לא אלים. והא עדיין אפשר למטעי דאמרי' לא אלים, ומתני' מיירי ששלח אחריו שליח להודיעו שהבעל מבטלו היינו יתורא דמתני' דבכה"ג ליכא חידוש. אע"כ דמיירי אפי' במבטל ע"י שליח. ולפ"ז ניחא דלא נקט גבי שלח שליח לישנא דהגיע ממילא איכא רבותא בגוף הדין דל"א לצעורי. וא"כ היה אפשר לאוקמי במודיע ע"י שליח הביטול ולא היה נשמע הדין דל"א לא אלים. ואם דעדיין היינו מוכיחי' מדנקט הגיע בשליח ולא נקט הגיע בבעל עצמו אע"כ דבעי לאשמעי' תרתי. הא' דל"א לצעורי. והב' דל"א לא אלים. והיינו ג"כ מכח יתורא מדלא נקט הגיע בבעל עצמו. בזה י"ל דהוי רבותא יותר לגבי שליח דל"א לצעורי, והיינו דבשלמא בבעל שהגיע ממילא אין ראיה כ"כ דמכוין לצעורי מדלא קידם עצמו, די"ל דבאמת בתחלה לא היה דעתו לבטל ורק בזו הרגע דהגיע בשליח עלה בדעתו לבטל. אבל בשלח שליח לבטלו ואינו חושש למהר לרדוף אחרי השליח ותולה רק בהזדמנות ניכר מזה דלצעורי קמכוין. מש"ה אשמעי' דאף כה"ג ל"א לצעורי. וא"כ דהוי רבותא בשליח שפיר מצינן לאוקמי במודיע ע"י שליח. להכי נקט תרי בבי ונקט ששלח שליח. דליכא רבותא כלל. ונשמע מיניה דמיירי במבטל ע"י שליח דל"א לא אלים וק"ל:

וביותר י"ל דבמה דדקדקנו דעדיין לא שמענו דל"א לא אלים דהא י"ל דמיירי במודיע ע"י שליח דהוא מבטל י"ל דליכא למטעי בהכי. דלכאורה יש להסתפק באם מבטל שלא בפני השליח ושלא בב"ד ושלח שליח להודיע להשליח או להאשה שבטל הגט אם נימא דמהני הביטול דאין זה נגד תקחז"ל כיון דמודיע להשליח ליכא חשש ממזרת ועגונות, או דנימא כיון דבשעת הביטול לא חלה הביטול דכיון דבטלו אינו מבוטל, אף שמודיע

להשליח לא מהני כיון דמודיע דבר שאין בו ממש דמעולם לא חלה הביטול. ופשיטנא לה מדברי הרשב"א במה דפרכי' בסוגיין למימרא דבטל לישנא דלבטל ממש הא י"ל דבטל דקאמר היינו דכבר בטלתי בפני ב"ד והברייתא דלא כרשב"ג. הרי מבואר להדיא דלרשב"ג וכן לר' בביטלו שלא בב"ד אף דמודיע לשליח לא מהני כיון דבשעת ביטול לא חלה הביטול, וכיון שכן ליכא למטעי דמתני' מיירי דמודיע ע"י שליח. דממנ"פ אם מודיע שבטלו בפני ב"ד. ואתי' כר' הא אף בלא הודיע מהני דס"ל בטלו מבוטל, ואם מודיע שבטלו ושלא בפני ב"ד ודאתי' כרשב"ג גם בהודעה לא מהני. אע"כ דמבטל ע"י שליח והיינו דעושה שליח, אבל אלו קתני הגיע שפיר יש למטעי דמיירי במודיע דהיינו שמודיע שבטלו בפני ב"ד ועשה (שלא) כתיקון ומהני (בדיעבד) ומה דקתני מודיע היינו להך גופא דאף דמצוה להודיע כשיזדמן ל"א לצעורי, וק"ל:

ולכאורה יש לדון אמאי מהני ע"י שליח הא קיי"ל מילי לא מימסרן ולכמה פוסקים כר"י דאפי' אומר אמרו פסול. ולכאורה נראה דעיקר פלוגתא אם אומר אמרו כשר או לא פליגי בזה דלמ"ד אומר אמרו כשר עיקר הדין דמילי לא מימסרן לשליח היינו דאין כח להשליח למסור כחו לדין שליח עושה שליח אם אינו מוסר להשני מעשה אלא מילי בעלמא מש"ה בלא אמר אמרו לסופר רק שאומר לו כתוב דנעשה הוא שלוחו דהבעל אין בכחו לחזור ולמסור כח שליחותו לומר לאחר כתוב כיון דמוסר רק מילי בעלמא, אבל חדא שליחות אפשר ע"י מילי. דהיינו שהבעל יכול לעשות שליח למילי ואמרינן מילי שעושה שליח הוי כמו מילי דבעלים עצמן. ומש"ה אומר אמרו כשר דהבעל עושהו לענין זה שליח להדיבור הצווי להסופר כתוב שיעשה כן השליח עבורו וכשאומר השליח לסופר כתוב אין מוסר לו כחו ומדין שליח עושה שליח, אלא דעושה כן בשליחות המשלח ולזה בעצמו הוא שליח לומר לסופר כתוב במקום הבעל, אבל מאן דס"ל אומר אמרו פסול ס"ל דחד שליחות ג"כ אינו נתפס במילי ואין כח לעשות שליח על מילי בעלמא. ומש"ה א"א לבעל לצוות להסופר לכתוב ע"י שליח, דמה שאומר השליח להסופר כתוב לא הוי כאומר הבעל דלא נתפס כח השליחות ע"י מילי בעלמא. וכיון שכן הא ביטול הגט הוי מילי בעלמא ואיך יכול לבטל ע"י שליח. ובהכרח לומר דוקא אמירת כתוב לסופר דהמילי לא הוי גמר מעשה רק שעי"ז יכתוב הסופר זהו מקרי מילי. אבל היכא שנגמר הכל ע"י מילי כגון ביטול הגט דע"י הביטול נגמר כל הענין זהו חשוב כמעשה. וראיה לזה מדפליגי ר' יאשיה ור' יונתן אם יכול להפר נדרי אשתו ע"י שליח ותיפוק ליה דהוי מילי. אע"כ דכה"ג מהני.

ויעויין בר"ן פ"ק דפסחים שכ' דביטול חמץ דהוא מתורת הפקר א"י לבטל ע"י שליח

שהרי אם אמר לחברו הפקר נכסיי אין בכך כלום. ולא זכיתי להבין איך פשוט לו להר"ן דלא מהני הפקר ע"י שליח דאמאי לא. וחשבתי לומר דהוי מדין מילי לא מימסרן. אבל באמת הא בררנו מסוגיין דיכול לבטל ע"י שליח. וגם מהפרת נדרים מוכח דכה"ג מהני שליח. אח"כ מצאתי בס' בית מאיר בעזה"י (בסי' קכ ס"ד) שהביא דברי הר"ן הנ"ל והניחם בקושיא. וגם הביא דברי המהרי"ט (ח"א סימן קכז) דא"י להקדיש ע"י שליח משום דהוי מילי וסתר זה מדין הפרת נדרים ע"י שליח. ובאמת גם מסוגיין דביטול הגט ע"י שליח נסתר דברי מהרי"ט.

וביותר שהגוף הדין לענ"ד היא סוגיא ערוכה תמורה (דף י) אמר רבא דשווי שליח לאקדושי. הרי להדיא דאפשר להקדיש ע"י שליח. והרי רבא בעצמו ס"ל לעיל (דף כט ע"א) דמילי לא מימסרן לשליח ואעפ"כ ס"ל דיכול להקדיש ע"י שליח. אמנם במה שראיתי בספר בית מאיר הנ"ל בתחלת דבריו שפקפק על דינא דמהרי"ט הנ"ל דמפירש"י נראה דגריעותא דמילי אך שלא יוכל השליח למנות אחר תחתיו אבל השליח עצמו מהני במילי דהרי גט ומתנה גופא נמי אינו אלא ע"י מילי והם כותבים ונותנים עכ"ל. ולענ"ד כבר כתבנו דזהו ניחא למ"ד אומר אמרו כשר אבל למ"ד אומר אמרו פסול א"א לומר דהגריעותא רק דא"א למנות שליח אחר תחתיו דהא מה שאומר לסופר כתוב אינו ממנה הסופר תחתיו אלא דבצוואת הבעל אומר לו כתוב וזהו בעצמו שליחות הראשון שיעשה הסופר שליח במקומו של הבעל ושליחות דהסופר מהבעל נעשה ע"י שליח זה ולדבר זה עושהו הבעל שליח שבשליחותו יאמר לסופר כתוב. אע"כ דא"י לעשות שליח כלל למילי. ומה דהביא הב"מ ראיה מגט לכתוב ומתנה גופא. במחכ"ת אינו דאף שהבעל אינו מוסר דבר להשליח רק מצוהו לכתוב או ליתן גט מ"מ מצוהו לעשות מעשה. אבל אם מצוהו לעשות מילי בעלמא לא מהני.

אולם עדיין יש לע' למה דס"ל למהר"י מרדוש הובא בב"ש (סי' לה ס"ז) דבקידושין אף בשטר אין שליח נעשה שליח כיון דתליא ברצונה עדיין אין מעשה ביד השליח דהא אין ביד השליח לגמור המעשה דשמא לא תתרצה. מש"ה הוי רק מילי, א"כ למ"ד אומר אמרו פסול, לפי דברינו הטעם דהשליחות הראשון ג"כ א"א ע"י מילי א"כ שליח בקידושין היכי משכחת לה. ועיין:

תד"ה מ"ד איגלאי מלתא. ואע"ג דעלמא כו'. תמוה לי מאד דמה הוצרכו לדחוק דעשאוהו כדברים שבלב הא בלא"ה לו יהיה דדברים שבלב הוי דברים מ"מ הא השליח והב"ד אינם יודעים בשעת מעשה מה שבלב וממילא הוי כמו מבטל בדיבור שלא בפניהם דמה לי דמבטל באמת שלא בפניו או דמבטל בפניו בענין שאין ידוע להשליח

ולהב"ד ביטולו שהרי מבואר לקמן גבי אותבי קרי באודניכו וכתובו, אף דמ"מ הוא יצעוק ויאמר בפה מלא שהגט בטל. מ"מ כיון שהם אינם שומעי' מקרי שלא בפניו, וא"כ ביטול בלב אף דהויין דברים מ"מ הא לא נשמע לאוזן השליח ומקרי שלא בפניו דלא מהני. ולומר דהתוס' באו ליישב לפי אותו צד דלרבי גם בביטול שלא בפניו מ"מ לחומרא הוי ביטול. ואלו הכא ברהיט בתרייהו דלא הוי ביטול כלל. מש"ה הוצרכו למיתי עלה מדין דברים שבלב. גם ז"א דהא התוס' כתבו ע"ז ואין להקשות דמי איכא מידי כו' ועדיפא מיניה אמרינן בביטול שלא בב"ד דקיימו עתה באותו צד דביטול שלא בפני ב"ד לא הוי ביטול כלל, אם כן למאי הוצרכו תוס' דעשאו כדברים שבלב ועקרו דבר תורה ולדמות לביטול שלא בב"ד. הא בפשוטו כיון דביטול שלא בב"ד לא מהני אף דדברים שבלב הוי דברים מ"מ הוי ביטול שלא בב"ד. וביותר אף אם מהני ביטול שלא בב"ד אני נבוך הא בביטול שלא בפני השליח בעי שיהיה בפני עדים מדין אין דבר שבערוה. וכמ"ש גם המהרש"א בפשיטות והכא דאין ידוע בשעת הביטול מה שבלבו הוי ביטול שלא בעדים:

ואולם זה צריך לדון גם בסוגיא דקידושין (דף נ') דבעי למפשט ממתניתין דקתני אע"פ שאמרה בלבי היה להתקדש לו. אעפ"כ אינה מקודשת דמוכח משום דהוי דברים שבלב. והא י"ל דהטעם כיון דהעדים ששמעו התנאי ולא ידעו ממה שבלבה ממילא על אופן זה דלא נתקיים התנאי לא הויין ע"ק. וצ"ל דמ"מ כיון דעל יסוד הקידושין הוי עדים וכיון שבלבה היה להתקדש בכל ענין הוי כנתקיים התנאי ומקרי ע"ק. אבל הכא דאין ידוע לעדים כל ענין הביטול לכאורה לא מהני דמה בכך דאח"כ נודע לנו למפרע דרהיט בשביל ביטול הא בשעת חלות הביטול דהיינו בשעה דרהיט לא הוי עדים ע"ז עכ"פ זה ברור דמקרי שלא בפניו. וצע"ג:

בא"ד ואין להקשות דמי איכא מידי כו'. ביאור דבריהם דאף דפרכי' לקמן מי איכא מידי כו' ומשנינן כל דמקדש אדעתא כו' מ"מ הו"ל למיפרך גם הכא אהך דינא, ולזה תירצו דהיכא דיש סברא חשובה יש כח ביד חכמים לעקור ול"צ לסברת דכל דמקדש אדעתא כו' והביאו ראיה דכמו בביטול שלא בב"ד דמודה ר' דביטלו אינו מבוטל ואפ"ה לא פריך הש"ס עלה ומי איכא מידי כמו דפריך לרשב"ג אע"כ דבביטול שלא בב"ד דעליה התקנה טובה יש כח ביד חכמים לעקור:

תד"ה מבוטלת היא. ורש"י פי' בכריתות כו'.

ותמוה לי דא"כ האיך פרכי' התם אלא לת"ק והא התם דעדיין לא בא המתנה ואפי' השטר לא בא לידו רק ששתק כשיזכה לו השטר ע"י אחר ובכה"ג אי אפשי לא הוי

הפקר אלא דסובר שיכול לבטל המתנה וכאומר איני חפץ במתנה וה"ז ממש כדינא דרב ששת דאי אפשי בו לא"כ. וצע"ג וד' יאיר עיני. ויעויין בר"ן דמקיים ב' הגירסות דהכא מיירי לענין אם הדרא למרא בזה לשון עבר מהני ולשון להבא לא"כ ובכריתות מיירי לענין אי הוי הפקר בזה הוי איפכא דלשון עבר לא"כ דלא הוי הפקר ולשון עתיד מהני ולכאורה תמוה דא"כ היכי אמרי' בסוגיין דלישנא דמהני קאמר. הא בין עבר ובין עתיד מהני לדבר א' דבלשון עבר מהני לחזור למרא ובלשון עתיד מהני ליהוי הפקר ובזה ל"ש ג"כ סברת תוספות דמהני היינו דטוב לו שיתבטל דבורו בכדי שלא תתבטל המתנה דהא המתנה בין כך וב"כ בטל אלא דנ"מ אי הדרא למרא או הוי הפקר והיא לכאורה קושי' עצומה:

ובדרך פלפול י"ל דלכאורה יש להקשות דמה פרכי' למימרא דבטל כו' דלמא בטל ב' לשונות משמע ומספקי' אם כוונתו לשעבר או להבא ובגט דהוי חזקת א"א דיינינן להבא קאמר והגט פסול והתם משום חזקת מר"ק דיינינן דלשעבר קאמר והדרא למרא. וצ"ל דפירכת הש"ס דמ"מ במה דקאמר דבריו קיימים משמע דהוי ודאי למרא אף אם הקדים אחר לזכות בו בתורת הפקר מפקי' מיניה ויהבינן למרא, ואם איתא דהוי ספיקא היה מהראוי לומר דאם תפס זכה דאף דבקרקע לא מהני תפיסה מ"מ י"ל הכא דלא הוי כ"כ חזקת מר"ק כיון דנעשה מעשה המתנה בפנינו ס"ל להש"ס דמהני תפיסה וכיון שכן י"ל דשפיר משני דמלישנא דמהני קאמר והיינו דמכח דב' לשונות משמע אנו מכריעים דאמר בלשון דמהני. והיינו דאם כוונתו על להבא ורצונו להפקירו לא נתקיים מחשבתו דהא מ"מ כיון דאנן מסופקים נותנים לכתחלה להבעלים מכח חזקת מר"ק. אלא דאם קדם אחר וזכה היה מהני. וכיון דלכתחלה אנו נותנים להבעלים לא נעשה כ"כ רצונו משא"כ אם כוונתו לשון עבר ליתן למר"ק בזה נתקיימה רצונו דגם אנן דמספקינן בדעתו נפסוק כן ליתנו למר"ק. ומש"ה אנן מכריעים דכוונתו לשעבר דבזה מהני דבורו ואפי' קדם אחר וזכה לא מהני, וק"ל:

דף לב:

גמרא בטל מהו תיקו. והרי"ף השמיט לאיבעי' זו. ואפשר לומר ע"פ מה שהקשה הרשב"א במה דפרכי' למימרא דבטל לישנא דלהבא משמע הא י"ל דאומר דבטלו כבר והיינו לר' דבטלו מבוטל ומהימן במגו דמבטלו עכשיו. ותי' דקתני דומי' דא"א דמדין להבא הוא ע"ש. ולכאורה קשה דא"כ מה מיבעיא אם בטל מהני הא אף אם הוא לשון עבר מהני מדין מגו, וצ"ל האיבעיא לרשב"ג דבטלו אינו מבוטל. וא"כ לדידן דקיי"ל כר'

דבטלו מבוטל אין נ"מ באיבעי' זו וק"ל.

ובעיקר האיבעי' דבטל מהו ק"ל הא חזינן בדברי רב ששת מבוטלת וכו' וא"כ הרי התם דבטל הוא אף דיש לפרש להבא מ"מ מהני דלישנא דמהני קאמר ומ"מ מבוטלת לא"כ הרי מוכח דמבוטלת אין בה ספק דודאי להבא משמע. א"כ מכ"ש בגט דלהבא הוא לישנא דמהני דבודאי מהני לשון בטל. והרי עכ"פ חזינן דיותר משמע מבוטלת להבא ממה דמשמע בטילה היא להבא ואיך נימא בגט איפכא דבטל הוא משמע להבא ובטל לחודא משמע לשעבר וצלע"ג. אח"כ הראו לי דהפ"י מקשה כן אבל הוא נקט הקושיא רק לשיטת תוס'. ואני לא ידעתי דלכאורה זה קשה בין לרש"י ובין לתוס'. וצ"ע:

תד"ה התם דבור ודבור. ומדקאמר בפ"ב כו'. ק"ל האיך אפשר שיהיה ראיה הא אף אם נידון דמבטל בפי' אינו חוזר ומגרש בו היינו מכח פירכת הש"ס דכמו דקיי"ל כר"י דאמר חוזרת ה"נ בטל לגמרי. אבל מ"מ לר"ל דס"ל התם אינה חוזרת. ה"נ ס"ל הכא דא"י לבטל הגט, וא"כ עדיין יקשה הא לעיל היא מרא דשמעתתא ר"ל דאמר חיישי' שמא פייס והא לר"ל בודאי חוזר ומגרש בו. וצ"ל דלכאורה באמת יש לדקדק דאמאי פרכי' דוקא מר"י דאמר חוזרת הא אף לר"ל דאמר אינה חוזרת מ"מ מדיכול לבטל השליח היינו דכל כמה דלא אתי' גיטה לידה הוי דבור בעלמא כדאיתא בקידושין, וא"כ ה"נ לבטל גיטה דהוי רק דבור בעלמא כיון שלא אתי' לידה. וצ"ל דמ"מ יש חילוק קצת דלגבי זה דנגמר מעשה כתיבת הגט שיהיה ראוי לגרש מקרי יותר מעשה. וא"כ י"ל דהש"ס רוצה למפרך מר"י כדי לאלומי הקושי' דאלו לר"ל יש לדחוק ולחלק קצת, מ"מ מדר"י ודאי קשה דכיון דס"ל אפילו התם חוזרת מכ"ש הכא. אבל למה דמשנינן גיטא גופא קיימי' באמת דגם לר"ל אם מבטל בפי' הגט אינו חוזר ומגרש בו:

בא"ד ועוד משמע התם דלא נחתם לא חשיב גמר מעשה. אינו מובן כראוי דהא ר"ש דס"ל ע"מ כרתי א"כ בכתיבה כבר נגמר המעשה ודאי דלא חשיב השטר עד שיהיו ע"מ א"כ גם בנחתם לא ליהוי מעשה דהא עדיין לא מקרי שטר דהא אין ע"ח כרתי ולא יוגמר כח השטר רק ע"י ע"מ ואין תועלת בע"ח רק שלא תצטרך להביא ע"מ דאמרי' מסתמא נמסר כהלכתו. וא"כ בגוף הכשר קיומו וגמרו דהשטר לא ידעתי הפרש בין נחתם ללא נחתם:

תד"ה ור"נ אמר כו' ואומר ר"י דנ"מ וכו'. לכאורה י"ל דנ"מ להלכה אף לרשב"ג באם בטל הגט בפני ב' שלא בפני ב"ד וזנתה קודם הביטול דאם ב' הוי ב"ד וממילא הא דאמרו חז"ל דביטלו אינו מבוטל הוא מדין אפקעינהו והיא למפרע פנוי' אין הולד ממזר אבל לר"ש דב' לא הוי ב"ד לא הוצרכו להפקיע הקדושין דהא בלא ב"ד גם לרבי אינו מבוטל

ולא פרכי' ומי איכא מידי משום דכיון דאיכא טעם חשוב יש כח לעקור ד"ת ממילא גם לרשב"ג בכה"ג לא אתינן עלה משום אפקעינהו ולא עקרו הקדושין למפרע והולד ממזר: **בא"ד מ"מ בפחות מב' כו'** עיין במהרש"א דהקשה דהא בדברי התוס' דלקמן דבטלו שלא בפניו בודאי בעי ב' דאין דבר שבערוה פחות מב' ע"ש. ולכאורה נראה ליישב דצריכים להבין עיקר הדברים דמ"ש דאם ביטל בפניו אין זה בכלל אין דבר שבערוה ואם בטל שלא בפניו הוי בכלל אין דבר שבערוה. ונ"ל דהנה ביסוד אין דבר שבערוה הוא מב' פנים. הא' דבמעשה בעצמותו אף אם שניהם מודים לא חל המעשה אא"כ נעשה בפני ב' עדים כמו במקדש ומגרש בעדים אף דשניהם מודים אין ממש בקידושין וגירושין אא"כ נעשה בעדים. הב' אף אם היכא דהמעשה בעצמותו מהני מ"מ אין הב"ד רשאי לפסוק ולהאמין עד שיעידו ב' עדים וכמו עדים שזנתה דהזנות בעצמה אף בלא עדים אוסרת על בעלה. ומ"מ א"א לדון בלא הודאת בע"ד עד שיעידו ב' עדים ולזה ס"ל להתוספות דגבי ביטול י"ל דבעצמותו מהני בלא עדים דאינו דומה לקידושין וגירושין כיון דאינו ענין מעשה וחלות הקנין רק ביטול וסילוק כח השליחות. אבל מ"מ לענין בירור הדברים שביטל בעי ב' עדים כמו כל דבר שבערוה. ומש"ה במבטל בפני השליח דהשליח יודע בעצמו הביטול ומוטל עליו שלא למסור הגט דבעצמותו חל הביטול אף בלא עדים. אבל בביטול שלא בפניו א"א לברר הביטול ולדון דהגט בטל עד שיעידו ב' עדים ומש"ה צריך שיבטל בפני ב' עדים. ולפ"ז י"ל דאף בביטול שלא בפני עדים ושלא בפניו אם מודיע כן לעדים שבטלו בב"ד דהעדים צריכים להאמין לו דהא בידו לבטלו עתה בפניהם, בזה מהני דהא הביטול בעצמותו מהני בלא עדים. ולענין הבירור יעידו העדים שאמר כן הבעל בפניהם. ולפ"ז י"ל דמ"ש תוס' בפחות מב' היינו דהביטול היה בפחות מב'. אבל מ"מ הודיע כן לעדים או לשליח שביטל דאלו מטעם אין דבר שבערוה מהני שיעידו העדים או השליח דהבעל אמר דביטל אבל מצד ביטול שלא בב"ד לא מהני. דאף דמודיע כן לעדים והוציאו קול שמודיע להשליח וליכא חשש קלקול ממזרת מ"מ כיון דהביטול בעצמותו לא מהני מכח קלקול ממזרת ממילא גם במה שמודיע שביטל לא מהני כמ"ש לעיל להוכיח מדברי הרשב"א ומיושב קושית המהרש"א.

אמנם אחרי העיון נראה דליתא דעיקר סברת הרשב"א ניחא דמכח שתקנו חז"ל דביטלו שלא בב"ד לא מהני ולא חלה הביטול. מש"ה לא מהני במה שמודיע כן להעדים או להשליח. אבל מ"מ יקשה לר"נ דאמר בפני ב' למאי הלכתא תקנו כלל דבטלו שלא בב"ד לא מהני. הא בלא"ה לא משכחת ביטול שלא בפניו בפחות מב' דהא בכה"ג אין דבר שבערוה דלא יהיה בירור על הביטול בפחות מב' ולא יהיה משכחת דמהני הביטול אלא

כשיודיע להשליח או להעדים וממילא ליכא קלקול ולאיזה אופן אמרי ותקנו דביטול בעי שיהיה בב"ד. ואם נימא דהתקנה היה לענין ביטול זה שלא בפני זה דמדין דבר שבערוה מהני. ומ"מ ליכא קול מעליא ויש חשש ממזרות וממילא לבתר תקנה אף במודיע אח"כ לשליח או לב' ביחד לא מהני כאן דהביטול לא חלה כלל. מ"מ כיון דממילא צריכים לבוא להך גוונא דזה שלא בפני זה למאי הלכתא נקט תוס' בגוונא הנ"ל לנקטו בקיצור דנ"מ בביטלו זה שלא בפני זה וא"כ קושית המהרש"א לנכון. ומה"ט אין ליישב ג"כ דברי תוספות דנ"מ בביטלו בפני א' ואותו העד הוא מעידי הקיום על חתימת העדים דבזה ל"ש אין דבר שבערוה לפ"מ דבררנו דהביטול בעצמותו חל כמו בביטול בפניו אלא דלענין בירור בעי ב' עדים ובכה"ג נאמן העד מדין מגו דאין זה כתב ידם. דמ"מ יקשה על שורש התקנה דלמאי הלכתא תקנו דביטול שלא בפני ב"ד לא מהני הא בלא"ה לא יהיה באפשרות דמהני בפני ע"א אלא בכה"ג דיהיה הע"א מעידי קיום ובכה"ג ליכא חשש קלקול דאם יהיה קיום מבלעדו לא יהיה נאמן מדינא על הביטול. ואם נצטרך לו לקיום ממילא כשתרצה להנשא ע"י הקיום שלא יודיע ג"כ הביטול באופן דלקושטא דמלתא י"ל כנ"ל לדינא שאם יש איזה נ"מ בשורש התקנה כגון לענין ביטול זה שלא בפני זה. ממילא י"ל הדין דאם ביטל בפני א' ואח"כ הודיע לב' ביחד או להשליח דביטל בפני א'. וכן אם הע"א הוא מעידי הקיום אף דהוי בירור על הביטול מ"מ לא מהני כיון דבשעה שביטל לא חלה הביטול כלל אף דליכא חשש קלקול מ"מ חלה תקנת חז"ל דלא מהני ביטול שביטל בפני א'. אבל מ"מ קושי' המהרש"א נכונה דכל כמה דלא משכחת גוונא לתקנת חז"ל דמדינא יהיה מהני הביטול. מ"מ שייך חשש קלקול. וקשה למאי תקחז"ל דלא מהני הביטול וכיון דצריכים למצוא גוונא הו"ל לתוס' למנקט בקיצור הנ"מ באותו גוונא:

דף לג.

תד"ה אפקעינהו. דאין לחוש אלא כשמחפה עליה שלא כדין. לכאורה עדיין קשה דאמאי תקנו זמן מחשש דשמא יחפה מה"ת ניחוש שיחפה שלא כדין הא יכול לחפות כדין ע"י ביטול הגט. וצ"ל אולי לא ירצה לעשות בעילתו בעילת זנות ואף דבארוסה ל"ש כן מ"מ כיון דרב מנגיד מאן דמבטל גיטא ימנע מלעשותו ליבטל (ויחפה) טפי ע"י הגט שא"ב זמן:

בא"ד והא התראת ספק הוא שמא ישאל על נזירתו. לכאורה עדיפא הו"ל להקשות אפי' למאן דס"ל שמיה התראה הא גם בשעת העונש דמלקות עדיין בספק שמא ישאל

עליו ולא עשה למפרע איסור ולא היה מחייב מלקות. וע' מהרש"א ואין זה מספיק על קושייתינו דשמא באמת מחר ישאל ואגלאי מלתא דלא היה מחוייב מלקות. והנראה די"ל דבאמת אין לוקין עד שכלה ימי נזירתו. דאף דקיי"ל אכלה כולה נשאלין עליו. היינו מטעם דחל התרת חכם על העונש מלקות. ואף דלא אתרו ביה. דלדעת הרא"ש ג"כ נשאל עליו. היינו דמ"מ איסור עונש המלקות עליו. וכמ"ש הרא"ש במכות. אבל אחר שלקה דקיי"ל ונקלה אחיך לעיניך כיון שלקה הוי כאחיך ונסתלק מעליו העונש לא חלה התרת חכם כלל. מש"ה שפיר יכולים ללקות ואין מניחין לו לשאל באמצע המלקות. ואח"כ ממילא א"א לשאול עליו. ועיקר קושי' המהרש"א רק איך ימצא מלקות מן התורה הא יצעק מקודם שבאו ללקות:

תד"ה ר' סבר. כיון ששליח עצמו אומר כן כו'. נראה דאין כוונתם דאם איתא דבטלה כולה איך מהני הביטול לפני א' מהם הא לגבי האחרים דהביטול שלא בפניהם מקרי אין דבר שבערוה פחות מב'. דז"א דמ"מ כיון דעכ"פ אותו העד שמבטלו בפניו הוא בטל ממילא נתבטלו האחרים מדין עדות שבטלה מקצתה. וא"כ אין זה ע"י ביטולו שמבטל אותם עד דנידון ביה אין דבר שבערוה. אלא דממילא כיון דבטל קצתו בטל כולה. אלא צ"ל דכוונתם כמ"ש בסוף דאם איתא דבטלה כולה יש חשש ממזרת אפי' בדיעבד לא בטל דבביטלו שלא בב"ד גם רבי מודה דלא בטל ומה דסיימו ואם בטלו כולה קאי על כל התירוץ הן אי מיירי בפני ע"א והן אי מיירי בפני ב' זה שלא בפני זה:

והנה בעיקר קושי' התוס' נראה דקאי רק לר"נ אבל לר"ש ליכא קושיא דהא א"ל דמיירי בביטל בפני ב"ד דהיינו ג'. דא"כ גם לרשב"ג יהא מהני דהא בפני ג' ליכא חשש ממזרות רק עגונות. והכא ל"ש עגונות לשיטתייהו דס"ל כרש"י דעגונות היינו כדי שיהיה לו טורח ולא יבטל. וא"כ הכא דהיה לו הטורח לרוץ להשליח ולבטלו מה בכך דלא בטלו בפני כולם הא היה לו הטורח כדרך כל מבטלי גיטין וכי בשביל שעשה יו"ד שלוחים יהיה צריך דוקא לטרוח יותר לבטל בפני ג' וכדמוכח לומר בכוונת תוס' במ"ש בזה הדבור וע"כ למ"ד משום תק"ע לא דמי אהדדי אלא דקושייתם דאליבא דר"נ י"ל דמיירי בביטלו בב"ד דהיינו בפני ב' דלר' בטלו מבוטל ולרשב"ג אינו מבוטל משום חשש ממזרת כתקנת ר"ג והוצרכו לשנויי דסתמא קתני אפי' בפני א', או בזה שלא בפני זה:

בא"ד ולפ"ז א"ש מה שמסתפק כו'. לכאורה נראה דכוונתם דלפ"ז היינו לפי התירוץ השני. דלפי תי' הא' יקשה אף דנ"מ למפסק לעיל כר' והכא כרשב"ג לענין אם בטלו בפני הא' או זה שלא בפני זה. מ"מ כיון דבאמת מה דאמר רשב"ג א"י לבטל היינו אפילו בפני ב'. דהא באמת ס"ל לרשב"ג בטלו אינו מבוטל. א"כ ל"ש למפסק הלכה כרשב"ג דמשמע

בכל גוונא דרשב"ג. וכמו דצ"ל מה דלא ניחא להו בפשיטות דנ"מ למפסק כרשב"ג לענין דלכתחלה א"י לבטל. אע"כ כיון דבאמת רשב"ג דקאמר א"י לבטל היינו דאפילו דיעבד לא בטל משמע דקיי"ל כרשב"ג בכולו דאפילו דיעבד לא בטל עד דלבסוף כתבו דלשיטת רש"י צריכים לדחוק דמשמעות א"י לא היינו דיעבד. והיינו דלרשב"ג הכא מיירי רק מגוף הדין אם רשאי לבטל. אלא דרשב"ג לנפשי' סבר דלקושטא דמלתא דאפילו דיעבד אינו בטל וזהו נכלל במה דס"ל לעיל בטלו אינו מבוטל. אבל הכא בפלוגתא זו לא מיירי רק מן לכתחלה. מש"ה שייך שפיר הלכה כרשב"ג. וא"כ שפיר י"ל כנ"ל דלתירוצם הא' כיון דבאמת מה דקאמר רשב"ג א"י לבטל היינו בפני ב' ל"ש לומר הלכה כרשב"ג. אמנם עדיין י"ל דדלמא מה דמספקי' בהי מינייהו אמר הלכה כרשב"ג היינו דדלמא ס"ל כר"ש בפני ג' ושפיר אמר הלכה כרשב"ג דהא רשב"ג מיירי באמת דוקא בפחות מג'. לתירוצם הא' דהכא ליכא תק"ע וכנ"ל, ובפחות מג' באמת גם לדידן ביטלו אינו מבוטל. ולזה נראה יותר דמה דקאמרי ולפ"ז א"ש היינו דלב' התירוצים אתי שפיר לאפוקי אם נדחוק על קושייתם הא' דיכול לבטל משמע לכתחלה היה קשה דאיך יכול למפסק לעיל כר' והכא כרשב"ג וק"ל:

בא"ד וע"כ למ"ד מפני תק"ע לא דמי אהדדי. ביאור דבריהם דהכא ל"ש תק"ע כיון דהיה לו הטורח לבטל בפני א' וכמ"ש לעיל. ואולם אעפ"כ לכאורה תמוה דמה סתרו בזה דברי רש"י הלא כמו דס"ל לתוס' בתירוצם הא' דהכא מיירי בלא ביטל בפני ג' וכנ"ל ה"נ י"ל לרש"י דהכא מיירי שלא ביטל בפני ג'. ואי דא"כ להך מ"ד הוא בכלל תקנה הראשונה. וא"כ לא יהיה דמי אהדדי דלמ"ד בפני ב' יהיה הכא בכלל תקנה השני'. ולמ"ד בפני ג' יהיה הכא בכלל תקנה הראשונה אבל לתירוצם הא' ניחא דמיירי הך בביטלו בפני א' או זה שלא בפני זה דהוי מתקנה הראשונה דמה בזה ענין קושיא וכי צריך להיות דמי להדדי הלא בברייתא לא נזכר כלל מזה אם מתקנה הראשונה או משניי'. ורש"י נקט לה לקושטא דמלתא למה דקיי"ל כר"נ ממילא הוא בכלל תקנה שנייה. ובאמת לר"ש הוא מכלל תקנה הראשונה, והנלענ"ד בכוונתם דבאו לתרץ עצמם לאפוקי דבפשוטו נסתר דבריהם. ויש ראיה לפי' רש"י דקאי אתקנה שנייה והיינו מדקתני הך פלוגתא בתר פלוגתא דביטלו מבוטל דמשמע דמיירי כמו ברייתא דלעיל דמיירי מצד תקנת ר"ג ה"נ מיירי הכא אם עבר בזה תקנת ר"ג או לא. ולזה כ' דאין זה הכרע דהרי למ"ד מפני תק"ע דע"כ מיירי רק מתקנה ראשונה א"כ לא דמו אהדדי היינו דאין ב' ברייתות דומות זו לזו. א"כ י"ל ה"נ למ"ד בפני ב' א"צ להיות דומות להדדי. כנלענ"ד נכון בעזה"י:

דף לג:

גמרא והנך לא ידעו ואזלי וכתבו. ע' מהר"ם שיף הקשה הא קיי"ל לעיל ע"ח אין חותמין אלא זה בפני זה. וא"כ החתימה צריך להיות במעמד כולם ויודיעו הנך שביטל הבעל. ולפי תירוץ ב' דתוס' דיטעו בדין ליכא קושי' דאף אם אותם שבטלו הי' במעמד החתימה מ"מ יניחו אותם לחתום. אבל לתי' א' דתוס' קשה. ולענ"ד לא מיבעי' לשיטת הרמב"ן לעיל דגזרי' משום כלכם. היינו שיאמר במפורש כלכם משום עדים. דאם יאחרו קצתם מלחתום יופסל הגט. אבל משום כלכם סתמא ליכא חשש. דאף אם יחתמו אחר נתינת הגט לידה הגט כשר כיון דהוא רק חיוב תנאי. א"כ י"ל דתק"ח הוא רק דכל שהם משום עדים צריכים לחתום זה בפני זה וממילא בכלכם משום עדים יחתמו כולם ביחד. אבל אותם שהם משום תנאי ליכא בכלל תקנה מדאמרו רק עדי הגט אין חותמין זה בלא זה. אבל לא מה שאינם בכלל עדים. אלא אף לשיטת הר"ן לעיל דגזרי' אטו כלכם סתמא דכלכם לא משמע לי' לאינשי דצריכים כולם לחתום הלכך אם לא יחתמו לאלתר שמא לא יחתמו כלל. א"כ לכאורה נראה דעדי הגט אין חותמין היינו דכל שהם כשרים לחתום הגט דהיינו לעדות צריכים שיהיה במעמד החתימה כדי שבאומר כלכם סתמא יהיה כולכם בשעת החתימה ויחתמו מסתמא כולם סתמא מיד. מ"מ נראה לפענ"ד דאינו כן דהא צריכים להבין כיון דלפי טעותם דכלכם סתמא אינו במשמע דצריכים כולם לחתום אלא דרשאי לחתום כל מי מהם שירצה. א"כ מה בכך דתקנו כל הראויי' לחתום צריכים להיות במעמד א' בשעת החתימה. מ"מ שמא יחתמו רק שניהם במעמד כולם ואחרים לא יחתמו כלל. א"ו נראה דמ"ש הר"ן דכלכם לא משמע ליה לאינשי לא דחיישי' שהעדים יסברו כן אלא דחיישי' דע"י שלא יחתמו לאלתר האשה לא תהיה זהירה שיבואו כולם לחתום דלא משמע לאינשי דכולם צריכים לחתום ועי"כ יבא לידי שכחה מלחתום כולם. וכיון שכן הדרי' לומר כפי הנ"ל דהתקנה היה רק שהחתומים על הגט צריכים לחתום ביחד. אבל אותם שלא יחתמו כלל א"צ להיות במעמד ההוא ובאומר לעשרה כתבו אף דכולם ראויים להיות עדים. מ"מ אין צריכים להיות כולם במעמד החתימה דתרי מינייהו. דהכלל היה רק דכל החתומים צריכים לחתום זה בפני זה. וממילא אם יאמר כלכם סתמא כיון דהעדים יודעים שיבואו כולם על החתום יקבצו יחד ויחתמו כולם לאלתר. כנלענ"ד ברור בעזה"י:

תד"ה ולבדר אבדורי. אפי' מאן דמוקי כו'. כבר כתבתי דלפי תירוץ א' דתוספות לעיל ד"ה ר' סבר כו' בודאי מהני גם לרשב"ג במבטל בפני ג' כיון דעגונות ל"ש הכא כדמוכח ממ"ש תוס'. וע"כ למ"ד מפני תק"ע לא דמו להדדי וכיון דבג' ליכא חשש ממזרות. א"כ

בודאי הכא לא אזלא לישנא דבטלה מקצתה. דא"כ אף אם לבדר אבדורי מ"מ יש לחוש שיבטל בפני שליח א' במעמד ג' דתק"ע ליכא דהא טרח וביטל בפני השליח. ותקנת ממזרות נמי ליכא דהא ביטל בפני ג'. וע"כ דאזלא ללישנא דצריכים ביה יוד. אלא דדברי תוס' קאי לתירוצם ב' הנ"ל דהכא אפי' בפני ג' איכא חשש ממזרות דיטעו ויהיו סבורים דאחרים לא נתבטל. אמנם עדיין קשה הא יכול לבטל בפני שליח א' במעמד ג' ואמר בפירוש דמבטל כולם דבזה ל"ש טעות דמה בכך דלא ידעו הדין דבטלה כולה הא ביטל בפי' את כולם. וזהו תמיה גדולה לכאורה. ובהכרח לומר דמה דס"ל לתוס' דהכא ל"ש תק"ע כיון דכבר טרח וביטל בפני א' מהשלוחים היינו היכא דהוא מבטל רק שליח זה דמעשה ביטול הוא כראוי בטורח הביטול לבטלו לפניו. אלא דאינך ממילא בטלו משום דבטלו כולה בזה סגי בביטלו בפני שליח א'. אבל אם הוא בכח מבטל במפורש כלם בזה גם הכא שייך תק"ע דאף דהיה לו הטורח לבטל בפני א'. מ"מ כך היתה תק"ח דכל מה שמבטל צריך לעשות בפניו. ואם מבטל שליח אחד די בטורח לילך לאותו שליח. ואם מבטל הרבה שלוחים צריך להיות הטורח לילך לכולם ולבטל בפניהם. וא"כ מה דכתבו לעיל וע"כ מפני תק"ע לא דמו אהדדי היינו דמבטל רק א' חלא דממילא בטלה כולה בזה ל"ש תק"ע דהא ביטולו היה בפני השליח אלא דממילא בטלי אינך. אבל הכא אמרי' ביה ממנ"פ אם יבטל רק א' ויהיה הדין דממילא בטל ממילא (ליכא) ממזרות דיטעו בדין. ואם יבטל באמת כולם ממילא הדרינן לתק"ע דכל מי שבטלו צריך לבטלו בפניו. ודוק:

יעויין ברשב"א דהוכיח דצריכים בי' יוד למשלפי היינו אותם עשרה. דאל"כ אלא דסגי באחרים א"כ מאי פריך לבדר אבדורי הא יכול לבטל לצרף עמו מספר חמשה של אחרים. וכ' דדוחק לומר דקאי ללישנא דבטלה כולה. ולכאורה לפי דברינו יקשה דהא הרשב"א לא כ' לעיל רק תירוץ א' דתוס' דיכול לבטל סתמא תקנו אפי' בפני א'. והרי לפי אותו תירוץ ממילא א"א לומר דקאי הכא לל"ק וכנ"ל. וא"כ למה צריך הרשב"א לומר דדוחק. הא בהכרח א"א לומר כן:

אמנם אחר העיון ליתא. דהרשב"א לשיטתו דס"ל לעיל בפי' תק"ע דחיישי' שיבטל בעת שכבר הגיע הגט לידה ויהיה קול שביטל הגט והיא תחשוב שביטלו קודם שהגיע הגט לידה ותתעגן בחנם, ולזה תקנו שצריך שיבטל בפניו. וא"כ גם הכא שייך תק"ע דאף דמבטלו בפני שליח א'. מ"מ לפעמים כשיבטל בפני שליח א' כבר עשו האחרים שליחותן ונתנו הגט לידה והיא תחשוב שהביטול ההוא היה קודם ומה דנתנו לה האחרים מפני שלא ידעו מהביטול מש"ה צריך לבטל בפני כולם. ונכון:

בא"ד אע"ג דהשתא ליכא למיחש. לכאורה הו"מ למימר דאיכא חשש כיון דהדין אם באמת לא ביטל בפני כולם אין ממש בביטולו ואפילו אותם שביטל בפניהם יכולים לכתוב. א"כ אף דהלך לכל א' וביטלו יש חשש דאינהו לא ידעו זה מזה וכל א' יחשוב שלא אמר לחבירו והדין דאף הוא יכול לכתוב. ואף דלגבי האחרון אפשר דליכא חשש דיאמר לו הבעל שכבר הלך אצל כולם ובטלם. מ"מ לגבי הראשון איכא חשש דהוא יכתוב דיחשוב שלא ילך אצל האחרים וממילא אין ביטולו כלום. אמנם באמת ליתא דהא יכול לבטל כל אחד מהשלוחים בפני ג' כיון דג' קלא איתי להו יודע לכל א' שהלך גם להאחרים וביטלו. ואף בלא הלך לכולם לבטל ליכא חשש ממזרות אלא דמכח דיטעו בדין או אף במפרש דמבטל לכולם איכא חשש עגונות וכנ"ל. ובזה שפיר יקשה כיון דבאמת הלך לכולם וביטלם תו ליכא ממזרות ועגונות דהא איכא קול וגם טרח והלך לכל אחד לבטלו. וברור:

גמרא הא אמר מר אין עדותם מצטרפים. תמוה לי דמ"מ מה חילוק בין רישא לסיפא ומה קולא יש בסיפא יותר מברישא הא לדעת רוב פוסקים דצריך לעש שליח להולכה בפני עדים, א"כ בסיפא כשאמר לזה בפ"ע הא מ"מ היה בפני ב' עדים. וא"כ בממנ"פ אם נימא דאין השליח עולה לעד ובעי ב' אחרים לבד השליח וכדמשמע בירושלמי הובא בהרא"ש ריש פרקין עשה שליח להוליך הגט צריך להחזיקו בפני ב' ואין השליח עולה משום שנים. ועיין ברשב"א שם על דינא דירושלמי עשה שליח ליתן הגט צריך ליתן לה בפני ב' ואין השליח עולה משום ב'. אף דקיי"ל בפ"ב דקידושין הן הן עדיו כו'. מ"מ אין השליח משום ב' דכיון דצ"ל בפני נכתב בעי ב' אחרים כדי שיהיה ב"ד דשליח נעשה דיין ע"ש. וההוא דצריך להחזיקו בפני ב' ואין השליח עולה משום ב' לא נתן הרשב"א טעם דמה טעם אין השליח נעשה עד. וצ"ל דוקא ליתן לה הגט השליח נעשה עד אבל לענין זה שינתן לו כח השליחות הוי כמו בע"ד וצריך שני עדים אחרים וא"כ גם בסיפא צריך לבטל בפני ג' דהיינו בפני השליח והשנים שהיו אז בשעת השליחות. וא"כ דינא דהרישא וסיפא שווין דצריך לבטל בפני אותן ג' שעשה השליח בפניהם דגם ברישא לא היה רק ג' היינו באומר לב' בפני עוד א' דכל א' מהשלוחים הוי עד לגבי חבירו ומצטרף להעד אחר ונעשה כל א' בפני ב'. ואם נימא דגם להחזקת שליח. שליח נעשה עד ומהני בסיפא בעשאו בפני א'. מ"מ ממילא ברישא א"צ כלל לשום עדות כיון דאמר לשנים הן הן עדיו א"כ ברישא מבטל בפניהם דהיינו שהם השנים דעשה השליחות בפניהם וזה גם בסיפא מבטלו בפני ב' שעשה שליחות בפניהם וא"כ באיזה צד קיל סיפא מרישא. וצלע"ג:

וה"ה יד"נ הב' החתן חרוץ ושנון המל"ח מו"ה הירש בלייכראדע הי"י אמר דכללא דצריך יוד למשלפי דדוקא אם אותן עשרה כולם שייכים לענין שליחות הגט דהיינו באומר לעשרה כתבו דלכולם ביחד נתן כח לחתום הגט צריכים הביטול בפניהם ביחד אבל בעשה שליח א' בפני עשרה כיון דהאחרים אין שום שייכות לעצמות השליחות וכתיבת הגט רק שהם עדים על מעשה השליחות א"צ למשלפי בפניהם וזהו חידוש דין גדול:

ובעיקר היסוד דצריכים למשלפי דכ' הרשב"א דבעי דוקא בפני אותם עשרה. והרי באמת עשרה ל"ד ה"ה דמתעבדא בפני תרי כדמוכח מההוא דאמר לשנים תנו. א"כ לכאורה קשה למה לן תקנת ר"ג דצריכים לבטל בפני השליח הא בלא"ה צריך להיות בפניו דכמו באומר לשנים צריך לבטל בפניהם דהם הם צריכים למשלפי בפניהם. ה"נ בשליח א' יהא צריך למשלפי בפניו דמה הפרש יש בין א' לב'. וצ"ל דהשליח בעצמו אינו בכלל דצריכים למשלפי אלא דהכח שנתן לו בפני אחרים צריך למשלפי בפני אותן אחרים (ולפי הנ"ל אם אותם אחרים שייכים ג"כ לשליחות הגט) ומש"ה באומר לב' דכל א' נעשה ונותן לו כח בפני האידך מש"ה צריך למשלפי בפני האידך אבל לגבי עצמו ל"ש ויכול לבטלו שלא בפניו:

דף לד.

והלכתא כנחמן. והלכתא כנחמן. ע' רש"י. ולכאורה קשה דאם יאמר רק הלכתא כנחמן דבפני ב' ממילא יהא מוכח דבטלו מבוטל ואיכא נ"מ דב' הוי ב"ד דביטלו שלא בב"ד גם לר' אינו מבוטל וכמ"ש תוס' לעיל דאל"כ דביטלו אינו מבוטל ממילא ל"ש הלכתא כנחמן דבפני ב' דהא ליכא נ"מ כיון דממילא בביטלו שלא בפניו אינו מבוטל. וכמדומה לי שהקשה כן בס' שער המלך. ונלענ"ד בפשוטו דהא י"ל דלענין בטלו מבוטל ליכא הלכה ברורה אי כר' אי כרשב"ג ומש"ה פסק הלכתא כנחמן דבפני ב' דאיכא נ"מ דבבטלו שלא בב"ד בודאי אינו מבוטל. ובבטלו בפני ב"ד ושלא בפניו הוי ספק אם בטלו מבוטל או לא לזה צריך לקבוע הלכתא כנחמן ג"כ לענין זה דבטלו מבוטל. ואולם לפ"ז דצדדו תוס' בריש פירקין דלר' בבטלו שלא בב"ד דאינו מבוטל הוא רק לחומרא אבל לא לקולא, א"כ אם איתא דבדינא דבטלו מבוטל הוי ספק אין נ"מ בדינא דבפני ב' דהוי בפני ב"ד ושלא בפניו הוי ספק ויש לה חומרא דמגורשת ואינה מגורשת וזה גם בבטלו שלא בב"ד רק לחומרא אינה מגורשת:

דף מח:

מתני' הנזקים כו'. יש להקשות אמאי לא חשיב מתני' דיכול לשעבד דאקני מפני תקון עולם דאף דמדינא א"י לשעבד כמו דאינו יכול למכור דשלב"ל. מ"מ תקנו דמשעבד מפני נעילת דלת, וצ"ל דמתני' קתני מה שאליבא דכ"ע. אבל דאקני לר"ש הוא מדינא, דהא ס"ל דאדם מקנה דשלב"ל. ובזה יש ליישב מה דאמרי' לעיל (דף יג ע"ב) אלא מעתה הקנה לנולדים מאי. אפי' לר"מ דאמר אדם מקנה דשלב"ל, אימור דאמר ר"מ דבר שלב"ל אבל לדבר שלב"ל מי אמר. והקשה הפ"י מה פריך הא י"ל כמו לדידן דס"ל א"א מקנה דשלב"ל אפ"ה ס"ל דיכול לשעבד דשלב"ל מתקנת חז"ל. א"כ ה"נ לר"מ יכול לשעבד לדבר שלב"ל מתקנת חז"ל. ולפי הנ"ל ניחא דאם איתא דלר"מ יכול לשעבד לדשלב"ל הו"ל למחשב במתני' שיעבוד לדשלב"ל. אע"כ דבאמת לא מהני. ולפ"ז נ"ל להוכיח שיטת הרשב"א דס"ל בדאקני לדידן יכול לחזור קודם שקנה דלא עדיף ממכר אליבא דר"מ דאם נימא כשיטת הרמב"ן דא"י לחזור דאלמוה רבנן לשעבודא יותר ממכר לר"מ. א"כ ממילא גם לר"מ בשעבוד א"י לחזור מתקנת חז"ל דבהא לא פליגי ר"מ ורבנן. וא"כ יקשה דלחשוב במתני' שיעבוד דאקני דא"י לחזור קודם שקנה. אע"כ כרשב"א דיכול לחזור. וק"ל:

תד"ה אין נפרעים. ואפי' למ"ד שעבודא דאורייתא כו'. לכאורה י"ל דמירי בעשאו שדה בינונית אפותיקי לב"ח דלוה עצמו א"י לסלקו מזה הקרקע וליתן לו קרקע אחרת. אבל מ"מ אם מכר האפותקי אין נפרעים מלוקח אם יש זיבורית בנ"ח כדפסקי' בש"ע דבאפותקי סתם יכול לומר הנחתי. אמנם הא בלא"ה קשה על תוס' דהא י"ל בפשוטו דנ"מ לענין נזקין דמדינא בעידית ומפני ת"ע אין נפרעים מנכסים משועבדים, וצ"ל או דקושי' התוספות אינו בדוקא מבבא דאין נפרעים מנכסים משועבדים. אלא דקושייתם ג"כ אבבא דאין נפרעים מנכסי יתומים בזה שפיר ק"ל לרבא דס"ל לקמן דאין נפרעים מנכסי יתומים אלא מזיבורית היינו דזיבורית דמזיק כעידית דניזק וא"כ יקשה מאי מפני ת"ע הא גם מד"ת אין לו יותר, או דס"ל לתוס' כהפוסקים דלרבא גם בהך בבא דאין נפרעים מנכסים משועבדים ג"כ הכא דא"י לומר הנחתי על הזבורית דנזקים. אא"כ דשייר זבורית שהם כעידית דניזק. בין כך וב"כ אזדא תירוצא הנ"ל דמיירי באפותקי דכיון דשיעבד בפירוש להבינונית באמת לרבא נפרעים מהיתומים מהם. וכן אפשר א"י לומר הנחתי כיון דשיעבד להבינונית בפירוש ומדאורייתא משועבד לו. וק"ל:

אמנם נלענ"ד ליישב קושי' תוס' באופן אחר כי אני מסתפק לדינא בלוה שיש לו נכסים בשעת הלואה ויש לו ג"כ נכסים שקנה אחר ההלואה ולא כתב לו דאקני והבע"ח בא

לטרוף מהנכסים שהיה לו בשעת ההלואה דא"י לדחותו להנכסים שקנה אח"כ. כיון דבאותן הנכסים לא נשתעבדו כלל. אלא דיכול לגבותם בתורת מיניה וכו' י"ל דכל כמה דאין הלוה מסלק לו בזוזי יכול לומר אני אקח שעבודי היינו נכסים שנשתעבדו לי ולא אקח נכסים אחרים שאינם משועבדים, לי. א"כ י"ל דמתני' דאין נפרעים מנכסים משועבדים וכן אין נפרעים מנכסי יתומים מיירי דהזיבורית הם דאקני והלוה שיעבד להמלוה דאקני ובזה מהראוי דיגבה המלוה הבינונית מדינא דהא מצד דאורייתא כיון דהזבורית לא נשתעבדו לו דהא מה"ת א"י לשעבד דשלב"ל ממילא א"י לדחותו להזבורית דיכול לומר שעבודי אני נוטל כנ"ל. ומצד דרבנן הא מגיע לכל בע"ח בינונית. א"כ יכול הבע"ח לבא מב' צדדים לגבות מבינונית. ומש"ה צריך ת"ע. ואף דעדיין יש לפקפק קצת דהמשמעות דבבא דאין נפרעים אתי' ג"כ לר"מ ולדידיה מדינא משתעבד דאקני. וא"כ מדאורייתא יכול לדחותו לזבורית. מ"מ לר"מ בלא"ה משכחת להך בבא דהיינו בכתובה דמיניה גבי בבינונית וזהו מדרבנן דהא מדאורייתא מגיע לה אפי' עידית אלא משום דלא תקנו תקנתם בבינונית. א"כ מהראוי לגבות ממשועבדים ומיתמי בבינונית. ומש"ה צריך לתיקון עולם. וק"ל:

גמרא המוציא מחבירו ע"ה. לכאורה קשה דלמא מיירי בניזק ברי ומזיק שמא וחייב מטעם דהוי כחמשים ידענא וחמשים לא ידענא דהוי מחוייב שבועה וא"י לישבע והיינו לשיטת הראב"ד דס"ל דחפר בה בורות שיחין ומערות ותובע לשלם לו לא מקרי כפירת קרקעות. אח"כ ראיתי שהפ"י הקשה כן. ותי' כיון דפשטא דקרא דמיטב שדהו ישלם היינו ממיטב דהאיך דקא משלם. והיינו אי דלהך ס"ד גם לר"י בדמזיק או דס"ל דבדניזק הא מ"מ צריכים לקרא ג"כ פשטא דקרא וכדמסקי' וכיון דמיירי דיש להמזיק קרקעות ממילא ליכא ש"ד דהוי כפירת שעבוד קרקעות למ"ד שעבודא דאורייתא עיי"ש. ועדיין יש לפקפק דלמא מיירי דהמזיק קנה קרקעות אחר שהזיק קודם העמדה בדין דכיון דהוי דאקני אין עליהם שום שיעבוד. אלא דצריך לשלם מדין מיני' ולא מקרי שיעבוד קרקעות כמו למ"ד שיעבודא ל"ד. ואולי י"ל באמת לדינא דמה דשיימי' בדמזיק היינו לגבי אותן נכסים שהיה לו בשעה שהזיק דחלה החיוב לשלם ממיטב שלו. אבל למה שקונה אחר שהזיק אף דצריך לשלם מהם בתורת מיניה אבל ליכא עלייהו דין תשלומי מיטב וכמו למ"ד בדניזק שיימי'. דנלענ"ד פשוט דהיינו רק מנכסים שהיה לניזק בשעת ההיזק דאטו אם ילך הניזק אח"כ קודם העמדה בדין ויקנה מובחר נכסים שבעולם יצטרך המזיק לשלם כפי המיטב ההוא א"כ ה"נ י"ל למ"ד בדמזיק שיימי' תליא הכל בשעת הנזק. אף דגוף קושי' פ"י אינו קושי' כ"כ דלענ"ד פשוט דלהראב"ד לא הוי כפירת קרקעות.

י"ל דמיירי בניזק ברי ומזיק שמא לזה ל"צ קרא דכבר שמעי' מקרא דשבועת ד' תהי' בין שניהם דאמרי' מחוייב שבועה ואי"ל משלם, ואף דעדיין י"ל דלמא ר"י ס"ל כר"ט דשבועת ד' אתי' לדרשה אחרת דכ"ז שעומדים לפניך יהיו בעיניך כרשעים ומ"מ ס"ל מתוך שאיל"מ ונפקא לי זה מקרא דהכא דמיטב שדהו. מ"מ אינו קושי' כ"כ לומר דרש חדש דלא מצינו. ובלא"ה יש לדחות קושי' הפ"י בכמה אופנים ואך כתבתי זאת בשביל ההערה לדינא הנ"ל אם מה דאמרי' בדמזיק. אזלינן בתר העמדה בדין. או בשעת הנזק. וצ"ע לדינא:

דף מט.

גמרא אהני קרא כו'. תמוה לי אמאי ל"א בפשוטו דאהני קרא דאם אין לניזק נכסים כלל דמ"מ צריך לשלם מעידית דבכה"ג בדמזיק שיימי' דבלא קרא מהיכן ידעי' זה דמסברא דאם א"א לשיימי' בדניזק אין כאן דין מיטב כלל. ומה שכ' תוס' ד"ה ועוד מאי ק"ו בשם הר"ר שלמה מרודוש דבהקדש כיון דליכא לשער בדניזק ע"כ בדמזיק שיימי' היינו דעל כרחך ק"ו להקדש היינו לומר בדמזיק שיימי' דהא בדניזק ל"ש בהקדש. ובאמת מוכח דרע"ק סבר בכל פעם בדמזיק שיימי'. או דמוכח דמצינו ג"כ מיטב דהאיך דקא משלם ממילא מסתבר היכא דל"ש בדניזק הדין בדמזיק שיימי' ומה דאמרי' ותו מאי ק"ו להקדש כיון דעכ"פ בהקדש הוי בדמזיק משמעות דדומי' דהכא בהדיוט דלישנא דרע"ק משמע דחד דינא אית ליה. אבל בודאי אי לא מצינו כלל מיטב דמזיק מה"ת לן לומר דהיכא דליכא נכסים לניזק דנשיימי' בעידית דמזיק. וצע"ג:

גמרא מאי ק"ו להקדש. ע' ברש"י ותוספות, ובדרך פלפול היה נלענ"ד ע"פ מה דהקשה הרשב"א דלמאי צריך ק"ו בלא"ה נימא דקרא מיירי בסתמא בכל ענין בין בהדיוט בין בהקדש ע"ש. ולענ"ד י"ל דהוי מקום לומר דקרא מיירי רק בהדיוט והיינו דיש ללמוד שדה שדה מגז"ש היינו ובער בשדה אחר מקרא דמיטב שדהו דהיינו בדמזיק לרע"ק דמיירי בודאי בשדה דהדיוט דהא הקדש המזיק פטור מקרא דרעהו ה"נ ובער בשדה אחר מיירי בהדיוט. וכ"ז אם אמרי' בדמזיק שיימי' אבל אם אמרי' בדניזק שיימי' וקרא דמיטב שדהו היינו דניזק ממילא אמרי' סתמא כתיב בין דהדיוט בין דהקדש (דאף דאמרי' נמי דהאיך דקא משלם. מ"מ עיקר מיטב שדהו היינו דניזק) ואם כן י"ל דהכי קאמר ותו מאי ק"ו להקדש דאם איתא דבדניזק שיימי' מה ק"ו להקדש דיקשה כקושי' הרשב"א הנ"ל:

דף מט:

גמרא אמר רבא ת"ש כו'. אילימא מיתמי בהא אמר ר"מ. מבואר דס"ל לרבא אליבא דר"מ דכתובה מיתמי בזבורית. ותמוה לי מאד דהא רבא לשיטתיה דס"ל לקמן דנזקין גובה מיתמי בעידית ומתני' מיירי בזבורית דמזיק כעידית דניזק. וא"כ לר"מ דס"ל כתובה דאורייתא ומדאורייתא בעידית ומשום דלא תקניטנו תקנו בבינונית. וממילא מדינא היה ראוי לומר ביתמי תגבה עידית דהא לענין גביה בתורת אלמנה ל"ש שמא תקניטנו אלא דל"ש לגרע כח יתומים מכח מיני' וכיון דפקע שיעבוד עידית מיניה ממילא פקע גם מיתמי. אבל עכ"פ בבינונית מיהת תגבה ומה"ת לגרע כחה לגבות מיתומים בזבורית וזהו לכאורה תמיה עצומה ונשגבה, ואפשר לדחוק דסתמא קתני מתני' כתובה בבינונית אפילו כתובת אלמנה דאינה מה"ת. ובזה יקשה דמיתמי יהיה בזבורית מ"מ הא כ' תוס' כתובות (דף נ"ו ע"ב) דהשוו חכמים כתובת אלמנה לכתובת בתולה כיון דשם כתובה דאורייתא לענין מתנה עמ"ש בתורה דתנאי בטל ה"נ לענין גביית בינונית. ואפשר דלענין זה ס"ל לרבא לא מהני שם כתובה דאורייתא ועדיין צ"ע. והיה נראה לענ"ד ליישב ע"פ מה דכ' הרשב"א בחידושיו להסתפק למסקנא דקיימי' דכתובה מיני' בזבורית אם נדוניא בכלל כתובה דמתניתין או דנדוניא בבינונית דהוי כמו בע"ח. וכ' להוכיח דאם איתא דנדוניא בכלל כתובה דמתניתין מה פרכי' והא ערב דכתובה לא משתעבד. דלמא מיירי בנדוניא דמשתעבד דהא מידי דחסרה וכ' לדחות די"ל דנדוניא בכלל כתובה מ"מ בודאי גם כתובה במשמע ושפיר פרכי' מערב דכתובה עיי"ש. לכאורה דברי הרשב"א הם תמוהים מאד דאיך רצה להביא ראיה דנדוניא בבינונית מדפרכי' והא ערב דכתובה לא משתעבד ולא מוקי בנדוני'. והא זה עדיין קשה אף אם נדוני' בבינונית מ"מ לפום הך אוקימתא דמיירי בערב עיקר הכתובה ג"כ בבינונית אלא דמערב גובה מזבורית דכלאחר מיתה מגבי וזהו שייך ג"כ בערב. א"כ עדיין קשה דלמא מיירי בנדוני' והא דבזבורית משום דמערב מגבי כלאחר מיתה. ואם יש איזה סברא דבנדוניא ל"א כלאחר מיתה מגבי. ממילא ליתא להוכחת הרשב"א דדלמא גם נדוני' בזבורית והא דפרכי' והא ערב דכתובה לא משתעבד היינו דלאותו ס"ד דאפי' עיקר כתובה בבינונית פשיטא דגם נדוני' בבינונית. וא"כ ע"כ מתני' לא מיירי בנדוניא דהא כיון דדינו בבינונית ובנדוני' ל"ש לומר כלאחר מיתה מגבי א"ו דס"ל להרשב"א דגם בנדוני' שייך הסברא דערב כלאחר מיתה מגבי כאשר באמת הסברא פשוטה הכי הוא. וא"כ יקשה כנ"ל דאף אם נדוני' בבינונית מ"מ הא יש לאוקמי מתני' בנדוני' ומטעם דכלא"מ מגבי. והיא לכאורה תימה רבה על הרשב"א. ובהכרח צ"ל דכוונת הרשב"א הכי הוא דבא להוכיח דנדוני' בבינונית והיינו

דזה מוכח דנדוני' א"א לכלול בלשון כתובה דזהו מוכח מדפרכי' והא ערב דכתובה לא משתעבד ולא מוקי בנדוני'. וכיון דמוכח דא"א לכללו בלשון כתובה נדוני' ממילא מוכח דנדוני' בבינונית דאל"כ יקשה לחשוב מתני' עוד ונדוני' בזבורית. אע"כ דבאמת בבינונית ונכלל עם בע"ח בבינונית. ולפ"ז י"ל דבאמת הדין למסקנא דנדוני' בזבורית וי"ל דס"ל להש"ס דכתובה בודאי כולל בין כתובה בין נדוני'. וא"כ י"ל דהכי קאמר רבא אילימא מיתמי בהא אמר ר"מ היינו דהאיך אמר ר"מ כתובה בבינונית דהיינו גם נדוניא והא בנדוני' דמדאורייתא בזבורית מיתמי יהיה בזבורית, ומ"מ רחוק זה מדרך האמת וצע"ג מאד.

גם במה שרצוני ליישב בכוונת הרשב"א אינו מספיק דא"כ עדיין יקשה לס"ד דהש"ס דמיירי בערב ומשום לאחר מיתה מגבי ויקשה כיון דא"א לכלול בלשון כתובה אמאי לא חשיב במתני' עוד נדוניא בזבורית ואי דבאמת בבינונית ונכלל בכלל ובע"ח בבינונית ז"א דהא מערב באמת מהראוי שיגבה בזבורית דהא לענין הך סברא דכלא"מ מגבי אין חילוק בין כתובה לנדוני' וא"כ מוכח עכ"פ לס"ד דנדוני' ג"כ בזבורית כמו מערב אף דלא חשיב במתניתין ביחוד נדוני' א"כ דלמא גם לפי האמת כן דנדוניא מיניה בזבורית. ודברי הרשב"א צע"ג:

גמרא אלא למ"ד אי איית ליה משתעבד. יש לתמוה לפירש"י דלס"ד איך משכחת לדברי המ"ד עצמו דאמר אי איית ליה משעבדי אין נפרעים מערב תחלה. וכן תמה במהר"ם שי"ף. ונלענ"ד די"ל דגם אי איית ליה מטלטלי מקרי איית ליה דכל שיש מקום לגבות לפי שעה מיניה הלוה גמר ומשעבד נפשי'. ואם כן י"ל דס"ד אי איית ליה מידי דהיה לו מטלטלי וא"כ דהך מ"ד מיירי בכתובה דאין לגבות ממטלטלי. מ"מ י"ל דקאי אליבא דר"מ דס"ל דמטלטלי משתעבד לכתובה ומשתעבד הערב לגבות ממנו אחר מיתה דמיתמי אין גובין דהוי מטלטלי דיתמי וגובין מיניה. אבל הכא דקאי לרבנן דמתני' דהם רבנן דר"מ דס"ל דכתובה אינה נגבית אלא מקרקע שפיר פרכי' דהא מטלטלי לא מקרי איית ליה לענין כתובה, ומקרקע הא אין נפרעים. והנה לכאורה יש לתמוה לפירש"י דמה פריך הש"ס דלמא מיירי ביתומים קטנים ול"ש אין נפרעים מערב תחלה. ואפשר דס"ל לרש"י כשיטת הפוסקים (בסי' קיט ס"ג) דאין נפרעים מנכסים משועבדים במקום שיש בנ"ח אצל יתומים קטנים דיכול לומר הנחתי וימתין עד שיגדלו א"כ ה"נ בערב דא"י לגבות אף דהיתומים קטנים כיון דיכול לגבות כשיגדלו, גם י"ל כיון דהכא מיירי בכתובה וכיון דבכתובה נזקקין ליתומים קטנים יכול לגבות מהם.

אולם בזה אני מסופק מכבר לדינא. בכתובה ויש נכסים ליתומים קטנים ויש ג"כ

משועבדים להסוברים דבמקום ית"ק גובים ממשעבדי דא"י לומר הנחתי בכתובה האיך דתקנו דגובים כתובה מית"ק היינו משום חינא. ועיין בהה"מ היכא דל"ש חינא כגון דכבר ניסת לאחר אין גובים מית"ק. א"כ י"ל דבכה"ג כיון דאף אם היה הדין דלא תגבה מיתומים קטנים תוכל לגבות מלקוחות. א"כ כיון דהיא אינה נפסדת י"ל דל"ש חינא ואוקמי אדינא דאין גובי' מית"ק וגובין מלקוחות. או דנימא בהיפוך כיון דאם לא תהיה יכולה לגבות מלקוחות יהיה הדין דגובית מית"ק שייך לומר הנחתי דלא תגבה מלקוחות ותגבה מיתומים קטנים. וצ"ע לדינא:

דף נג.

{*)כל הדינים על דבר יי"נ אין להם שום תוקף בזמן הזה ורק הוא בכלל דרוש וקיבל שכר הם:} סוגיא דהמטמא והמדמע:

א' קושי' תוס' ד"ה מנסך קלב"מ דקשה לשמואל מ"ש מגונב חלבו.

ב' קושי' העולם מה פריך הש"ס מההוא דעושה מלאכה. דלמא התם אף במזיד פטור מטעם כדי שיודיע ול"ש השתא לאזוקי כו' דהא אין ראיה דלמא להנאתו עבד:

ג' מה שכ' רש"י ריש בב"ק דמנסך ע"כ ממש דאי מערב הא יכול למוכרה לעובדי כוכבים ומזלות חוץ מדמי איסור שבו ומהרש"א פי' שם דכיון דהוי הפסד מועט קצת מערב היינו מדמע. ובאמת לא משמע כן בכוונת רש"י. ומה שכ' רש"י בסוגיא ואסורה בהנאה. ורצונו בזה דאף דקאי לשמואל דסבר בע"ז (דף עד) אף יין ביין ימכר כולו לעובדי כוכבים ומזלות מ"מ משנתנו כת"ק דהתם דכולו אסור בהנאה. ואם כפי' מהרש"א מי דחקו לרש"י בזה לפרש כן לשמואל דלא חש לקושי' מערב היינו מדמע. אע"כ ברור דכוונת רש"י דאי אמרי' דמכר הוי הפסד קטן מאד וגרע ממדמע וצריך למכרו רק לכהן בזול אבל מה שיכול למכרו לעובדי כוכבים ומזלות א"צ לזלזל הרבה במכירה והוי הפסד מועט מאד ובכה"ג לא חשו לקנות מטעם שלא יהא. אך הדבר צריך לימוד מהיכן יצא לרבינו רש"י נביאות כזה:

ד' במחלוקת רש"י ותוס' בחולין אם אמרי' בשותפות לצעורי קמכוין או לא. מנ"ל לרש"י להמציא דבשותפות ל"ש לצעורי עד שהוצרך לדחוק דה"ה דהוי מצי לאוקמי בשותפות:

ה' במה שהעתיק הרמב"ם שנויא דהש"ס פרה שהכניסה לרבקה מבואר דס"ל אף למ"ד ל"ש היזק הקושי' דלחייב בדיני שמים מטעם קנס א"כ באמת קשה אמאי לא פריך הש"ס לאידך מ"ד ג"כ. ומה שתי' הגאון המנוח הצדיק מו"ה גדליה זצללה"ה נדפס משמו דהרמב"ם ס"ל כתי' א' תוספות בב"ק (דף צח) ומש"ה לא הו"מ למיפרך למ"ד ל"ש היזק.

די"ל דפטור דרוב שוורים לאו לגבי מזבח קיימי ונקט מלאכה לרבותא דאינו חייב בדיני שמים וס"ל דאף בפרה שייך לומר לאו לגבי מזבח קיימי ופריך רק לחזקיה דא"כ ליתני צורם דמלאכה לאו רבותא יותר כמ"ש תוס' וכ"מ לרבה דפוטר בצורם אבל הרמב"ם דפסק דלא כרבה גם למ"ד ל"ש היזק חייב בד"ש. עכ"ד. אם אמנם דבריו נחמדים וישרים למוצאי דעת הם ליישב הך דמי חטאת. אבל דחיקא לומר גם בפרה דלאו לגבי מזבח קיימי. ונראה דגם לתי' א' דתוספות ס"ל דהקושי' דבד"א נמי לחייב קאי אפרה ומש"ה מקשה בפשיטות בד"א נמי לחייב אלא הא דהוצרך לשנות גם ממי חטאת היינו כדי ליישב גם הקושי' יבואר לפנינו בעזה"י:

ו' ב' קושי' שהקשה המ"ל על הרי"ף בפ' החובל שסתר דברי המ"ס קנסא הוא מהא דיליף רב מושפך וכיסה. דלמא רב לטעמיה דסבר בסוגיא קנסא מקנסא ילפי' (וכן הקשה הש"ך) גם הקשה דמהרי"ף מבואר דסבירא ליה קנסא מקנסא לא ילפינן ואמאי פסק הרמב"ם נגד הרי"ף רבו וסבירא ליה קנסא מקנסא ילפי'. ונלענ"ד ליישב הכל בעזה"י:

והנה נראה בפשטא להביא ראיה לרש"י בב"ק הנ"ל באות ג' והיינו דלכאורה הסוגיא תמוה דמתחלה פריך מ"ד מערב מ"ט ל"א מנסך דמשמע דמנסך עדיף לפרש וכיון דרב סבר מסברא כר' ירמי' וממילא עדיף לפרש מנסך ממש מאי פריך תו מ"ד מנסך מ"ט ל"א מערב. ולזה נראה דודאי בפשטא עדיף לפרש מערב דאי מנסך צריך לדחוק בישראל פושע כמסקנא בחולין. אך לשיטת שמואל בע"ז (דף עד) כרשב"ג דיין ביין ימכר לעובדי כוכבים ומזלות חוץ מדמי איסור וע"כ משנתנו כת"ק דרשב"ג וכמ"ש לעיל. וא"ת משנתנו דלא כהלכתא ממילא יותר עדיף לפרש מנסך ממש ונסבול הדוחק לאוקמי בישראל מומר. ממה שנפרש מערב ותיקום סתם דלא כהלכתא. אבל לרב לשיטתי' דסבר בע"ז שם כת"ק דיין ביין אסור כולו ממילא עדיף לפרש מערב ממה שנפרש מנסך ונדחוק דמיירי במומר. ושפיר פריך לרב לשיטתי' מ"ט ל"א מערב מוכח כדברי רש"י.

וע"פ הוצעה זו דסוגיין אזלי בסוגיא דחולין דמיירי במומר. נבאר לתרץ מה שהקשינו אות ד'. ונקדים ליישב קושי' הפ"י העצומה בסוגיין דמה משני מנסך קלב"מ מ"מ כיון דבלא"ה א"א לאוקמי מנסך אלא במומר כמסקנא דחולין עדיין קשה לוקי מנסך שנסכו הפושע ע"י מגעו כדין מגע עובדי כוכבים ומזלות. וכתב דלשיטת רש"י בחולין דבשותפות ל"ש לצעורי לק"מ די"ל דדוחק לאוקמי בפושע, והא דפריך מ"ט ל"א מנסך היינו דלוקי בשותפות, אבל לפי התוס' ע"כ פירכת הש"ס מ"ט ל"א מנסך היינו דלוקי בפושע, א"כ לא משני מידי דקלב"מ מ"מ לוקי דאיירי במגע ע"ש שהניח בצ"ע, ולדידי גם לרש"י אינו מיושב כ"כ דהא ע"כ מדמשני בחולין בפושע ולא משני בשותפות על כרחך

דהנך אוקימתות כהדדי נינהו ואין באוקימת' דמומר דוחק יותר מאוקימתא דשותפות. אם כן עדיין קשה כי היכי דפריך הש"ס מ"ט ל"א מנסך דלוקי בשותפות כמו כן קשה במסקנא לוקי במומר ובנגעו בו.

ונלענ"ד ליישב סוגיין דמסכת ע"ז (דף נט ע"א) א"ר אשי ההוא נכרי דנסיך לחמרא דישראל בכוונה שרי לי' למשקל דמי מההוא עכו"ם. א"ר אשי מנא אמינא לה כו' ע' בהר"ן שם דמפרש דמנא אמינא לן היינו מנ"ל דמקלי קלי דלמא רבנן משום גזירת בנותיהן אתי עלה נמי לאיסור הנא' נמצא דעכו"ם לא קלייי' דמותר מן הדין אלא דחכמים אסרוהו פי' ולא נקרא מזיק. וכי שקיל דמי יי"נ קא שקיל ומוכח לה מפלוגת' דר"י ב"ב ורבנן. דהא לר"י ב"ב משום דלית לן למיחוש לניסוך גמור שרי לי' בהנאה אלמא משום בנותיהן לחוד לא אסרו בהנא'. ומינה לרבנן דלא אסרו בהנא' אלא משום דמחמרינן וחיישי' לניסך אותו לע"ז. וכיון דמה"ט מיתסר פשיטא דשרי למשקל דמי חמרא מיניה דאי לא נסכיה הא שרי. ואי נסכיה הא מקלי קלי ע"ש. ביאור דברי הר"ן שכ' להתיר רק מטעם ממנ"פ נראה דס"ל דאין העכו"ם מחוייב לשלם דשמא לא נסכו. ואף דבאמת דחכמים אסרוהו. מ"מ כיון דהוא לא עביד מידי כמו אם הטעם משום בנותיהן. ולזה רק דמותר למשקל דמי היינו אם העכו"ם רוצה לשלם דאם באמת קמי שמיא גליא דלא נסכו הרי דבאמת שרי. ואם באמת נסכו א"כ הוא מזיק וחייב לשלם. ועדיין צריך ביאור דמה ממנ"פ היא זו, דלמא באמת ניסך היין ואעפ"כ אינו מחוייב לשלם היין דקלב"מ דהא לא הוי שם מידי דאגבה ליין בתחילה, וצ"ל דס"ל להר"ן כתי' א' דתוס' בעירובין (דף יב) דבעכו"ם ל"א קלב"מ. או דסברת הר"ן כי הא דאמרינן ב"מ (דף צא) אתנן אסרה תורה ואפי' בא על אמו ע' ברש"י אף דקלב"מ אם משלם מקרי תשלומים ולא מתנה דבאמת מחוייב הוא אלא שאין הב"ד מחייבים שניהם דכדי רשעתו כתיב ע"ש, וה"נ כיון דהעכו"ם רוצה לשלם אם נסכו הוי דמי היזק ולא דמי היין:

וידידי עמיתי האמתי הרב מו"ה ישראל וורעשנער. פקפק בזה דהר"ן לשיטתיה בחידושיו לסנהדרין (דף עב ע"א) ד"ה אהדרינהו מבואר דס"ל דדוקא בההוא דאתנן כיון שהבטיח ליתן הוי תשלומין. אבל בעלמא לא. ע"ש בתוס' שם, ורש"י ל"א כן, וא"כ להר"ן לשיטתיה א"א לפרש כדברי אלא כדרך הראשון דבעכו"ם ל"ש קלב"מ. (ועדיין יש לפרש דמ"מ יש לחוש שמא בתחילת נגיעה לא כיון לנסך ובאותו שעה נאסר היין מחומרת חכמים מחששא דניסוך. והעכו"ם לא נתחייב לשלם דהוא לא עביד מידי ואח"ז כיון לנסך וכיון דהיין אסור בהנאה מחמת הניסוך של עכשיו הוי דמי בי"נ דלא מקרי מזיק בניסוך כיון דבלא"ה קודם ניסוך לא הוי חזי למידי מחמת מגעו ואף דקמי שמיא

גליא דלא נסכו בתחילה והיה מותר. מ"מ לפנינו לא גליא והיה היין אסור ולא אפסדי' מידי, ואפשר דל"ח כולי האי):

ומצאתי לי לפרש דשרי למשקל היינו אם העכו"ם רוצה לשלם והוא מדברי הרשב"א בתה"א (דף קלח ע"א) שכ' מ"מ לפי גירסא זו דוקא במנסך בכוונה הא אם היה סבור שהוא שלו ונסכו אסור דהא בישראל בכענין זה פטור כדאמרינן המטמא והמדמע בשוגג פטור וליתא דהא מ"מ קלייה נהליה ע"ש. והוא תמוה לכאורה דהא מ"מ פטור לשלם, אע"כ דכוונתו להוציא מדעת היש סוברים דאסור למשקל דמי מעכו"ם כיון דבישראל פטור דמי יין קשקיל. וע"ז כ' דליתא דאם העכו"ם רוצה לשלם דמותר כיון דרוצה לשלם היזקו. והא באמת אזקיה מקרי דמי היזקו, הרי דשרי היינו ברוצה לשלם (ובאמת דברי הרשב"א תמוהים לי דסותר דברי עצמו למשמרת הבית (דף יא ע"ב) דאי הוי עיקר איסור הנאה משום בנותיהן לא הוי שרי למשקל דמי, דמשום נזק לא מחוייב ליה דאמר ליה מה עבדי לך, ואי משום דאתון אסריתון משום מגע לא ידעתי ושוגג הייתי ובישראל בכה"ג לא משלם דמנסך יין בשוגג פטור ע"ש. הרי דס"ל דבנותיהן דמי לשוגג וכיון דבישראל בשוגג פטור הוי דמי יי"נ, א"כ ה"ה בניסוך ממש אם היה בשוגג הוי דמי יי"נ וצע"ג), והנה נחליט כדברי הר"ן ממילא אזד' לה קושית הפ"י דהא בנגע באמת אינו מחוייב לשלם כלל דשמא לא נסכו ולא עביד מידי, ולשמואל ממנ"פ פטור דאם נסכו קלב"מ, אך באמת ממ"ש תוס' חולין דהנהו אמוראי הו"מ לאוקמי בנגע בו. מבואר דס"ל דגם בנגע בו חייב לשלם, וכן מבואר בהרמב"ם ספי"ג מהל' מאכלות אסורות דגם בנגע חייב לשלם. אף דהרמב"ם ס"ל דמגע אסור מחמת חשש ניסוך. וע"כ י"ל כיון דחכמים אסרוהו מחמת חשש ניסוך אף אם לא נסכו מקרי מזיק, וגם ל"ש קלב"מ דמסתמא לא נסכו דמה"ט מותר מה"ת, אלא מ"מ הוי מזיק כיון דחכמים אסרוהו. וע"ז הקוטב קושית הפ"י קמה וגם נצבה, ולזה נראה דמ"מ לק"מ ע"פ היסוד שייסד הר"ן דמוכח מהא דר"י ב"ב דלמ"ד א"א אוסר דשא"ש אין מגע עכו"ם אוסר בהנאה דליכא חשש ניסוך. דהנה יש לע' בהא דמשני הש"ס חולין דאית ליה שותפות ואסור מחמת התערובות, וע"כ הא דאין שותפו נוטל חלקו הוא מטעם דאין ברירה וא"כ ק"ל לכאורה דתקשי קושית הש"ס אברייתא המטמא והמנסך א' שוגג וא' מזיד חייב דברי ר"מ כו' דתיפוק ליה דא"א אדשא"ש דל"ש לשנויי דאית ליה שותפות בגויה דהא ר"מ סבר בההוא דהלוקח יין דיש ברירה, וא"כ לא הפסיד מידי דיכול לחלוק וליטול חלקו:

ונ"ל דלק"מ לפ"מ דמצינו ביבמות (דף פג ע"א) המסכך גפנו ע"ג תבואה של חבירו ה"ז קידש וחייב באחריותו דברי ר"מ ור"י ור"ש אומרים אא"א דשא"ש, בתוס' שם כ' דלא

דמי למשך חבירו חלב בקדרתו, דבכלאים בעי מחשבה שיהא נתייאש מלגדור ודמי לע"ז דתלי במחשבה סברי ר"י ור"ש אא"א דשא"ש. מבואר מזה דר"מ דס"ל קידש סובר א"א דשא"ש א"כ ר"מ לשיטתיה גבי ניסוך יכול לאסור גם חלק חבירו וא"ש. אך לשיטת הר"ש פ"ז דכלאים שהשיג על התוס' דע"כ אף דתלי במחשבה דומה לחלב דאל"כ בפרת חטאת דבעי ניחותא דמלאכה ניחא ליה דעושה מלאכה נימא אא"א דשא"ש כיון דתלי במחשבה, אע"כ דל"א אא"א דשא"ש אלא בע"ז דלאו כל כמיניה לעשות תקרובת לעכו"ם דבר שהוא של חבירו. והא דסבר ר"י ור"ש אא"א דשא"ש בכלאים. היינו מגזה"כ כרמך ולא של חבירו, נמצא לדעת הר"ש לא מצינו דר"מ סבר א"א דשא"ש דשאני כלאים דהוי כמו איסור חלב, וא"כ הדרא קושיא לדוכתיה דנימא לר"מ דיש ברירה וצ"ל דהר"ש ס"ל כסברת תוס' לעיל פי"ג דר"מ לא סבר דיש ברירה אלא במברר דבריו שאומר מה שאני עתיד להפריש, אבל בעלמא לא וא"ש, והנה בסוגיא דיבמות שם מבואר דשמואל פסק כר"י במסכת גפנו לדעת הר"ש הנ"ל דדמי ממש כלאים לע"ז סבר שמואל דאא"א דשא"ש, ונקדים עוד הא דמצינו בביצה (דף ל"ח) שמואל אמר אף חבית אסור דס"ל בדרבנן אין ברירה, וע' שאגת אריה שהמתיק הא דקיי"ל בדרבנן יש ברירה ובדאורייתא אין ברירה, וע"כ הטעם כמ"ש הר"ן דאנן מספקי' הלכתא כמאן אם י"ב או א"ב, ובדרבנן ספיקא לקולא, א"כ אמאי אמר שמואל בדרבנן א"ב הא נהי דסבר דעיקר הלכתא דודאי א"ב מ"מ מידי ספיקא לא נפקא, אף דא"ב נימא שמא הגיע לו חלקו והוי ספיקא דרבנן, וכ' לפרש דבאמת התם בתחומין הוי דשיל"מ וספיקא להחמיר רק בספיקא דדינא גם בדשיל"מ ספיקו להקל ומש"ה קיי"ל להקל, אבל שמואל דסבר ודאי א"ב אף דהוי ספק שמא הגיע לו חלקו הוי ספק במעשה והוי דשיל"מ וספיקו להחמיר עכ"ד ודפח"ח, נמצא באיסור דרבנן באין לו מתירין גם לשמואל בדרבנן מקילים שמא הגיע לו חלקו, ומעתה מיושב קושית הפ"י והיינו דשמואל לשיטתיה דסבר אא"א דשא"ש לא הו"מ לאוקמי בנוגע דהא אינו אוסר במגעו של חבירו כמ"ש לשיטת הר"ן הנ"ל והוי צריך לאוקמי בשותפות ובמומר ונגע ואוסר חלקו ואסור ממילא מחמת התערובות, ובאמת בזה דגם חלקו אסור רק מחמת מגעו והוי דרבנן לא הפסיד היכול לחלוק עמו ונימא שמא הגיע לו חלקו וספק דרבנן לקולא, וא"א לאוקמי אלא במנסך ממש ובשותפות ובמומר דאסור חלקו מדאורייתא וא"ב, ובזה שפיר משני דקלב"מ, ונסתלק קושית הפ"י, וכ"ז לשיטת התוס' סוף פרקין דלמ"ד א"ב בשותפין שחלקו הוי ספק אם הגיע לו חלקו או לא, אבל לשיטת רש"י שם דבכל מעט ומעט הוא מעורב בודאי חלקו וחלקו חבירו. א"כ שפיר הו"מ שמואל לאוקמי בשותפות דמומר ונגע בו ואסור חלקו מחמת מגע וחלק חבירו

מחמת תערובות (והחידוש דלא נימא דל"ש שלא יהא כיון דלא משכחת רק בשותפות כמ"ש בעזה"י). אמנם באמת מדאתינן להכי גם לרש"י לק"מ והיינו כיון דמומר לחודיה ליכא לאוקמי לשמואל לשיטתיה דאא"א דשא"ש ואין מגע עכו"ם אסור בהנאה והוי צריך לאוקמי בשותפות ומומר, וא"כ י"ל דזהו דוחק לאוקמי בדרך רחוק דוקא במומר ושותפות. והא דפריך מ"ט ל"א מנסך היינו דלוקי בשותפות דל"ש לצעורי לשיטת רש"י. וא"כ מיושב היטב קושית הפ"י ומעתה ממילא מיושב הקושיא באות ד' והיינו דרש"י לשיטתיה דא"ב הוא דודאי מעורב חלקו וחלק חבירו וא"כ קשה קושית הפ"י הנ"ל וצ"ל שותפות ומומר וע"כ הא דפריך מ"ט ל"א מנסך היינו דלוקי בשותפות לחוד. א"כ הוכיח שיטתו דבשותפות ל"ש לצעורי ותוס' לשיטתיה דא"ב הוי ספק שפיר י"ל דקושית המקשן מ"ט ל"א מנסך היינו דלוקי בשותפות ומומר ואעפ"כ שפיר משני קלב"מ דליכא לאוקמי בנגע דהוי ספיקא דרבנן וכנ"ל:

והנה לפום רהיטא היה נראה ליישב קושית הפ"י בקיצור גם לתוס' בסגנון שכ' לרש"י והיינו לדעת הסמ"ע דביין גם תוס' מודה דבשותפות ל"ש לצעורי מדלא חלק מקודם ונטל חלקו עיי"ש. (ומה שתמה הש"כ מדלא מוקי ההוא דמנסך בשותפות. ויישב בתב"ש דכיון דהוצרך לאוקמי שחיטתו פסולה במומר מוקי כולהו בחד גוונא ע"ש) א"כ י"ל ג"כ דבשותפות ומומר הוי דוחק. והא דפריך מ"ט ל"א מנסך היינו דלוקי בשותפות לחודא דביין בשותפות ל"ש לצעורי. אמנם באמת הדרנא בי דעכשיו דקיימי' לשמואל דאא"א דשא"ש ליתא לסברת התוס' ושייך גם ביין לצעורי. והא דלא פליג מקודם היין דאז לא היה יכול לאסור חלק חבירו, ע"כ פירכת הש"ס דלוקי בשותפות ומומר וא"כ מוכרחים אנו לדברינו הנ"ל דלשיטת התוס' הוי ספיקא דרבנן:

ומעתה נבא ליישב במה דקשה באות ה' על הרמב"ם והיינו למ"ש תוס' בב"מ (דף ל') דהך דפרת חטאת או דבעי ניחות' דהבעלי ומיירי בשותפות או דלא בעי רק ניחות' דעושה מלאכה, וע' בפ"י בב"ק (דף צח) שכ' לתי' א' דתוס' דלא משכחת אלא בשותפות ממילא ליכא לאקשויי למ"ד אא"א דשא"ש בדיני אדם נמי לחייב דל"ש טעם דשלא יהא כיון דאוסר גם חלקו כמ"ש התוס' ריש ב"ב לענין כלאים ע"ש. ומעתה נ"ל לומר דס"ל להרמב"ם אף דבאמת לא בעי רק ניחות' דעובד מ"מ למ"ד אא"א דשא"ש לא מהני ניחות' כיון דתלי במחשבה הוי כע"ז דאא"א דשא"ש וכקושיא שכתבנו (אף שהרמב"ם ס"ל לפסק דא"א דשא"ש ואפ"ה פסק כר"י ור"ש במסכת גפנו. וע"כ דס"ל בזה כהר"ש דהוא גזה"כ. מ"מ י"ל דס"ל בזה כתוס' ועיקר טעם דע"ז מחמת מחשבה להך פרת חטאת) ולזה ס"ל להרמב"ם דלמ"ד אא"א דשא"ש באמת לא משכחת רק בשותפות, וא"כ י"ל דהש"ס

לא הו"מ למיפרך למ"ד היזק שא"נ לאו היזק בד"א נמי לחייב. די"ל דהברייתא כמ"ד דאא"א דשא"ש ולא משכחת אלא בשותפות (שלא יהא). וצ"ל אף דמרא דשמעת' דהיזק שא"נ הוי ר"י ואיהו סבר בחולין שחט בה סי' א' אסור. מ"מ לא הו"מ למיפרך דשמא הברייתא סבר אא"א דשא"ש. וא"כ לפסק ההלכה דפסק הרמב"ם א"א דשא"ש ממילא משכחת בפרה אף בלא שותפות מש"ה חייב מד"א. ומיושב דברי הרמב"ם בההיא דפרת חטאת, ובההוא דמי חטאת י"ל כתי' של הגאון מו"ה גדלי' זצ"ל הנ"ל שכתבנו בתחילת דברינו ונכונים דברי הרמב"ם בלי פקפוק:

אמנם עדיין יש לעיין אם איתא דס"ל להרמב"ם בזה כתוס' דכלאים דמי לע"ז, מנ"ל למפסק כר"י ור"ש במסכך גפנו דלמא טעמייהו רק דסברי אא"א דשא"ש ולדידן דא"א דשא"ש באמת במסכך גפנו קידש. והנראה דבלא"ה ק' עלינו קושיא אחרת והיינו דלכאורה תמוה לסברת תוס' בריש ב"ב דבדבר דל"ש בו שותפות ל"ש שלא יהא, א"כ איך משני בחולין דמנסך מיירי בשותפות א"כ אמאי במזיד חייב הא ל"ש שלא יהא וכו'. וצ"ל כיון דהאיסור מחמת תערובות והוא נקרא מערב כיון דקנסו במערב גם יי"נ ביין כשר ה"נ ממילא המנסך בשותפות חייב מכללא דמערב ומה לנו אם הוא מנסך יינו בפ"ע מקודם ועירבו אח"כ או שעשה בפעם א', אך לפ"ז קשה מאי פריך הש"ס שמואל מ"ט ל"א מנסך הא שמואל סבר קנס' מקנס' לא ילפינן ולא קנסו אלא בדברים הנזכרים שדנו כן ע"פ מעשה. ואם כן אם אמרינן מנסך ממש לא מצינו שקנסו חכמים. אלא בכה"ג דמנסך ובכה"ג ל"ש שלא יהא כיון דבעי שותפות ומש"ה לא מצי שמואל לומר מנסך. וצ"ל דסבירי ליה להש"ס דשמואל סבר כהלכתא דא"א דשא"ש והו"מ לאוקמי מנסך ומומר בלא שותפות, והיה קשה לו להרמב"ם דהא ע"כ סבר שמואל דאא"א דשא"ש דהא פסק במנסך כר"י ור"ש וא"כ לא משכחת מנסך אלא בשותפות ול"ש לצעורי למ"ש דהרמב"ם סבר כדברי תוס' ב"ב דבשותפות ל"ש לצעורי, מזה הוכיח הרמב"ם דטעמא דר"י ור"ש מגזה"כ דכרמך ושפיר מצי סבר שמואל דא"א דשא"ש וא"כ יפה פסק הרמב"ם כר"י ור"ש:

אך לפ"ז יקשה עלינו לשיטת הרמב"ם דסברת הסוגיין דשמואל סובר א"א דשא"ש א"כ הדרא קושי' הפ"י לדוכתא מה משני קלב"מ לוקי במומר ובנגע, ולפנינו נדבר עוד מזה בעזה"י. והנה לפ"מ שכתבנו בשיטת תוס' דשמואל סבר כר"י ור"ש במסכך היינו מטעם אא"א דשא"ש. יש ליישב קושי' התוס' באופן אחר והיינו דהא דקאמר הש"ס מדאגבה קניא מפרשים דשמעתין משמע דוקא ע"מ לגוזלו. וכן מבואר בהרשב"א דשמעתין דבעי דוקא אגבה ע"מ לקנותו, אך בחולין פירש"י דמגביה ע"מ לאסרן אמרי' ג"כ מדאגבה קני'.

ונ"ל לחלק דודאי בעי אגבהה ע"מ להוציא מרשות בעלי'. וא"כ אם הגבי' ע"מ לאסור בהנאה הוי כמגביהו ע"מ לגוזלו ולהוציאו מרשות בעלי'. דאם יהא אסור בהנאה יפקע שם בעלי' ממנו דאיסורי הנאה הוי הפקר כמ"ש הר"ן נדרים (דף פח) אבל במגביהו ע"מ לאסרו באכילה יהיה הדבר ברשות בעלי' לא מקרי לגוזלו ולא מדאגב' קני'. וא"כ לשמואל לשיטתו דסבר אא"א דשא"ש ולא משכחת מנסך אלא בשותפות והוי יין ביין. וגם שמואל סבר יין ביין ימכר כולו לעכו"ם חוץ מדמי יי"נ שבו. וא"כ הוי רק לאסרו באכילה ול"ש מדאגב' קני', ומיושב קושית תוס'. אך לשיטת רש"י בב"ק באות ב' דבאמת לשמואל מתני' כת"ק דרשב"ג. וכן לשיטת הרמב"ם שכתבנו דשמואל סבר א"א דשא"ש לית' לדברינו. והנה נבא לבאר ולהוכיח שיטת רש"י בב"ק. דהנה לכאורה יש ליישב קושית העולם באות ב'. והיינו שכ' במהר"מ שיף והפ"י דלחזקי' בשוגג פטור דוקא באין רואין אבל ברואין ל"ש כדי שיודיעו. וא"כ צ"ל הסוגיי' כרבה דהצורם אוזן פטור דסתם שוורים לאו לגבי מזבח קיימי. ועיקר הפירכ' בפרת חטאת. וא"כ שפיר פי' דסתמא קתני העושה מלאכה אף בפני הרואים דהא באמת במי חטאת בכל ענין פטור מחמת דלאו לגבי מזבח קיימי ידומי' דהכי פרת חטאת בכל ענין מיירי אף בפני הרואין, ובזה ל"ש כדי שיודיעו, שפיר פריך הש"ס, והש"ס דמשני בפרת חטאת דהכניסה לרבקה היה קשה לו דעדיין לא דמי למי חטאת דפטור בכל ענין אף במלאכה ממש, ולזה משני דבאמת גם מי חטאת מיירי בשקל בהן משקולות ועיקר הרבות' דחייב בד"ש דלענין פטור מד"א לתני צורם אוזן וקמ"ל רבות' דאף בשקל בהן משקולות חייב בד"ש ושפיר הוי דומי', וק"ל:

אמנם עדיין יש לע' בזה. ובתחלה נבאר הבעה"ת הובא בש"כ דגרמי דגרמי פטור כגון מוסר שטרות חבירו לשרוף דאף אם היה הוא בעצמו השורף הוי גרמי וכיון שלא עשה מעשה הוי גרמי דגרמי. והש"כ כ' תימה דאין אלו אלא דברי נביאות. ונ"ל להוכיח שיטתו. והיינו די"ל דהיה קשה לו קושית תוס' מאי פריך מהעושה מלאכה הא התם אף במוכר פטור כמו בצורם אוזן, וס"ל לתרץ ע"פ שיטת הרי"ף בב"ק דהנך כולהו דרבה פטור בצורם אוזן ובשף מטבע שלא אליב' דהלכת' דעכ"פ הוי גרמי ורבה לטעמיה דפטור בשורף שטרות ולא ס"ל דינא דגרמי ע"ש. א"כ י"ל דסוגי' פריך להלכתא דקיי"ל דינא דגרמי ולית' לדרבה ושפיר פריך בד"א נמי לחייב. אך לפ"ז יקשה מה שמשני הכניסה לרבקה והוי במחשבה הא מ"מ לחייב מדין דגרמי דהא מחשבה עכ"פ הוי גרמי כמו דמדמי הש"ס בב"ק דנתייאש מלגודרה הוי גרמי. וכן משמע מדברי תוס' שם ובהרמב"ן בשמעתין בהמפגל דעכ"פ מחשבה הוי גרמי [מה דנקט בשמעתין בהכניסה לרבקה הוי גרמי היינו רש"י לשיטתי' דס' גרמי גרמא חדא נינהו] ולזה הוכיח הבעה"ת דגרמי דגרמי

פטור. וא"כ שפיר משני הכניסה לרבקה דהוי גרמי דגרמי דלא הזיק אלא במחשבה. וגם לענין ההיזק בעצמו אף אם עשאו בידים הוא רק גרמי דסתם שוורי' לאו לגבי מזבח קיימי, אך באמת זה לית' דמנ"ל להש"ס למיפרך לחזקיה דלמא הבריית' סבר דלא דייני' דינא דגרמי ופטור כמו בצורם אוזן. וגם א"ל דס"ל דבפרה באמת לגבי מזבח קיימי אלא דהוכיחו מדמשני גם במי חטאת ששקל בהן משקולות. ע"כ רוצה לאסוקי אף גם דדייני' דינא דגרמי דא"כ תקשי באמת אמאי פטור בפרה בהכניסה לרבקה לחייב מדין גרמי ולא הוי ב' גרמי דהא קיימי' פרה לגבי מזבח. ולזה נ"ל באופן אחר. והיינו במה דמחולקי' הרמב"ן ורשב"ם. דהרמב"ן ס"ל דקנסא מקנסא לא ילפי' והביא ראי' מדלא פריך הש"ס גם בד"א לחייב מטעם קנס. והרשב"ם דס"ל דקנסא מקנסא ילפי'. צ"ל או כמ"ש הה"מ דהומ"ל ולטעמיך. או כמו שתירצנו למעלה. ונ"ל ראי' להרמב"ן מסוגי' דר"פ הכונס תני ד' דברי' העושה אותן פטור מד"א וחייב מד"ש. הפורץ גדר. ולחשוב נמי העושה מלאכה וכו'. וע' ברמב"ן בדיני דגרמי שלו. דהנך ד' דברים גריעי מגרמי דלא הוי ברי הזיקו דשמא לא תצא הפרה וכן כולם ע"ש. ולכאורה יקשה מה פריך הש"ס לר"י דמיחשב העושה מלאכה למה דמוקי בסוגיין דהכניסה לרבקה דהוי גרמי דלמא ר"י סבר כר"מ דדאין דינא דגרמי ובהעושה מלאכה בד"א נמי לחייב. אע"כ מוכח כרמב"ן דקיי"ל קנס' מקנס' לא ילפי' ובלא"ה פטור מחמת הזיק. ושפיר פריך הש"ס וא"כ י"ל דבעה"ת ס"ל כרשב"ם דילפי' קנסא מקנסא כפשטא דסוגי' דחולין. והיה קשה לו קושייתינו דמה פריך לר"י. לזה הוכיח דלכ"ע גרמי דגרמי פטור ושפיר פריך דלחשוב עושה מלאכ' בשקל משקולות דהוי ב' גרמי. ואף דבפרה דלגבי מזבח קיימי הוי חד גרמי מ"מ לחשוב מי חטאת דהוי ב' גרמי כנ"ל. אך לפמ"ש הרי"ף הדרא קושי' לדוכתי' דליכא למימר כמ"ש דדומי' דמי חטאת קתני אפי' בדאיכ' רואים, דלמא סבר הבריית' דדייני' דינא דגרמי ואף במי חטאת פטור רק משום כדי שיודיעו ומיירי כולה בליכא רואים. אך לדעת הש"כ שחולק על הרי"ף דצורם אוזן לא הוי גרמי קיי"ל כרבא, שפיר י"ל כדברינו דהש"ס פריך דדומי' דמי חטאת קתני דפטור אף ברואין דל"ש כדי שיודיעו:

אך עדיין יש לפקפק בזה. דהנה באמת קשה על חזקי' גופ' במנסך אף במזיד ליפטר בכדי שיודיעו דל"ש לאזוקי קמכוין דמנ"ל דמכוין לצעורי דלמא נתכוין לעצמו לעבוד ע"ז. די"ל דבלא"ה קשה איך שייך במנסך כדי שיודיעו הא לא משכחת אלא במומר דא"נ לאסור, וצ"ל כמ"ש הפ"י דבאמת בשוגג ל"א לצעורי ומשכחת בשוגג אף בישראל מעלי' ופטור מטעם כדי שיודיעו ע"ש וזהו שייך בשוגג דמשכחת לה בישראל מעלי' ממילא גם מומר פטור אבל במזיד דלא משכחת אלא במומר דבלא"ה אמרי' לצעורי' ובמומר

ל"ש כדי שיודיעו א"כ במנסך ל"ש במזיד כדי שיודיעו. אך לשיטת הרמב"ם ופירש"י דאף בשותפות ל"ש לצעורי א"כ שייך גם במזיד כדי שיודיעו. וקושיא במק"ע (ובעזה"י לפנינו ניישב):

אמנם באמת אם נחליט מכח קושית העולם הנ"ל דפירכת הש"ס מסתמא קתני אף בפני הרואין ונימא כסברת המהר"ש הנ"ל דבפני הרואין ל"ש כדי שיודיעו תקשה לחזקיה משנתינו דקתני במזיד חייב הא לא משכחת אלא במומר ואינו נאמן. ע"כ מיירי בפני רואין הא בכה"ג אף שוגג חייב. אע"כ יהא מוכח דלא כמהרמ"ש אלא כיון דפטרי בשוגג בינו לב"ע מטעם כדי שיודיעו לא פלוג רבנן ואף בפני רואין חייב. מ"מ במנסך במזיד י"ל כנ"ל כיון דל"ש אלא במומר ובפני רואין ובזה ל"ש כדי שיודיעו. אבל בשוגג משכחת לה בישראל בינו לבינו פטרי' בכל ענין אף בפני רואין ואף במומר וא"כ הדרא קושית העולם לדוכתי'.

ולזה היה נ"ל דבאמת בלא"ה קשה לומר דחזקי' סבר מנסך ממש דהא חזקיה סבר הצריכות' ליפטר. א"כ למ"ד חזרו לומר מדמע תקשי מטמא ל"ל דהא כ"ש ממנסך. וכן תמה במהרמ"ש. ומכח זה המציא הפ"י דבהפ"מ יותר מסתבר ליפטור בשוגג וכן במלת' דשכיח יותר דיש לחוש שלא יודיע כיון דיצטרך לשלם הרבה. וכ"ז לפי שסברו ליסוד מוחלט דחזקיה סבר מנסך ממש. כיון דס"ל דהוא דינא תקשי מערב היינו מדמע ולדידי משום הא לא ארי'. די"ל דחזקי' סבר מנסך והצריכות' לפטור בפשוטו דחזרו לומר מנסך קמ"ל אף דהמערב הוא הפ"מ דקי"ל יין ביין אסור כולה. אפ"ה בשוגג פטור אך דחזרו לומר מדמע ס"ל דרשב"ג דיין ביין ימכרו הוא הפ"מ יותר ממדמע קמ"ל במדמע אף דיותר הפ"מ ממערב אפ"ה בשוגג פטור. והא דקאמר רב מערב היינו מדמע ולא אמר כן הצריכות' לחיובא דמזיד דחזרו לומר מערב קמ"ל אף דהפסד מועט קנס' ס"ל כרשב"ג דימכר וחזרו לומר מדמע ס"ל כת"ק דיין ביין אסור בהנאה קמ"ל אף דמדמע הפ"מ קנסו והוא ממש כמו לחזקיה רק בהיפוכו. היינו דרב לשיטתי' דפוסק כת"ק לענין יין ביין א"כ לא ניחא לאוקמי סתם מתני' דקתני מנסך לבסוף דקמ"ל אף דהפ"מ קנסא והיינו כרשב"ג שלא כהלכת' מש"ה מפרש מנסך ממש. אך לפ"ז יקשה מנ"ל להש"ס דשמואל סבר קנס' מקנסא ל"י דלמא סבר ילפי' ולדידי' דפוסק כרשב"ג שפיר הצריכותא לחייב וכחזקיה בהיפוך. ומתני' דקתני מערב לבסוף קמ"ל אף דהפ"מ כרשב"ג קנסו. ובריייתא דחזרו לומר מדמע ס"ל כת"ק ומדמע הפ"מ קמ"ל דקנסו. ולזה הוכיח רש"י שיטתי' בב"ק (באות ג') וא"כ ע"כ לשמואל באמת סבר מתני' כת"ק דאוסר כולה וקשה היינו מדמע. וצ"ל דקנסא מקנס' ל"י ודוקא לחזקיה ל"י כמ"ש דלדינא אף הפ"מ מזעיר צריך

לשלם וא"כ אף לרשב"ג דימכר צריך לשלם. אבל לשמואל דקנסא מקנס' בהפ"מ כזה מתני' כת"ק דרשב"ג ושפיר מוכח דקנסא מקנסא ל"י. ואחרי שקיימתי דחזקיה סבר מערב שפיר י"ל דמתני' בשוגג פטור מיירי דוקא בליכא רואים ושפיר י"ל ביישוב קושית העולם כמ"ש:

אמנם באמת דברי המהרמ"ש מרפסין איגר' לאוקמי מתני' דוקא בשוגג ומה שהוכיח הפ"י לדמות אותו לדן את הדין דאין רגילות שיחזור אותו מהוראתו אלא ע"י אחרים ול"ש שיודיעו דחוי מעיקרא דהתם בכל פעם איכא רואים אבל במידי דמשכחת דליכא רואים פטור בכל גוונא אף אם איקרי דהיו רואים. וא"כ ליתי לתירוצנו על קושית העולם. גם מה שהתעוררנו למעלה דלשיטת הרי"ף דהך דרבה בצורם אוזן הוי גרמי בלא"ה ליתי לתירוצנו. א"כ קושי' העולם במק"ע. ובהכרח צ"ל כמ"ש אא"ז הגאון זצ"ל בספרו משנת דרע"ק בשם רבו הגאון מהרי"כ זצ"ל דס"ל להש"ס מסברא כי היכי דר"י מחייב במזיד מטעם כדי שלא יהא ממילא גם לחזקיה מהני עכ"פ הך סברא שלא לפטרו ממזיד מטעם כדי שיודיעו. וא"כ שפיר פריך הש"ס. אך לפ"ז פשיטא דקושית מהרמ"ש חזקה היא וגם נצבה כיון דפירכת הש"ס גם לחזקיה דלחייב מחמת שלא יהא פשיטא דקשה אמאי לא פריך גם לר"י:

ולזה נראה בהקדם מה שהתעוררנו דלחזקיה קשה במנסך דל"ש לאזוקי מכוין וגם במזיד לפטור כדי שיודיע דבמזיד ל"ש אלא במומר דא"נ ל"ש כדי שיודיע לית' לשיטת הרמב"ם דבשותפות ל"ש לצעורי משכחת לה בשותפות וליפטר כדי שיודיע. ולזה נראה דבאמת במזיד ל"ש כדי שיודיע דלא יהא נאמן לאסור דלפי דבריו הוי רשע וא"א משים עצמו רשע. אך הא קשה דיהא נאמן דאנן נימא דפלגי' דיבורא דלאו מזיד היה אלא שוגג. וצ"ל כמ"ש תוס' בסוגיא דאנוסים דבחד גופא ל"א פלגי' דיבורא. אך קשה דמ"מ נימא פלגי' דיבורא במה דאמר (לא) נסכתי יינך דנימא נתנסך ע"י אחר ולא על ידו והוי כמו פלוני רבעני דהוי תרי גופי. וצ"ל דחזקיה ס"ל אא"א דשא"ש ולא משכחת לה במומר (ושותפות) א"כ ל"ש פלגי' דיבורא דנתנסך ע"י אחר דהא א"א ע"י אחר דאחר א"י לאסרו. ועל עצמו א"נ דא"א משים עצמו רשע. אך יש לע' דהא מבואר בע"ז (דף נד ע"א) דחזקיה אמר כגון שנסך לה יין בין קרני' הרי דס"ל לחזקיה דא"א דשא"ש ושפיר יהא נאמן מטעם פלגי' דיבורא בתרי גופי. וצ"ל דחזקיה סבר דוקא לגבוה אמרי' א"א דשא"ש וילפי' לה מאחר אבל להדיוט לא כמו קושית תוס' בע"ג (דף נב ע"ב) ד"ה ברוך אתה. מעתה מיושב קושית העולם הנ"ל דשפיר י"ל כסברת הגאון מהרי"כ דגם לחזקיה קנסו שוגג אטו מזיד משום שלא יהא דכיון דמצינו דלר"מ קנסו פשיטא דלחזקיה עכ"פ לא

הו"ל לפטור במזיד. והא דפרכינן לחזקיה ולא לר"י י"ל בהקדם שכתבנו ליישב שיטת הרמב"ם דהש"ס לא מצי למיפרך לר"י די"ל דשמא סבר הברייתי' כמ"ד אא"א דשא"ש ולא משכחת פרת חטאת אלא בשותפות של"ש שלא יהא. אבל למה דפסקי' א"א דשא"ש משכחת בלא שותפות באמת גם לר"י חייב בד"א וכמו שכתבנו למעלה. ומעתה י"ל דבודאי אף לסברת מהרי"כ הנ"ל מ"מ גם למסקנא צריכים אנו לתירוצא דהשתא לאזוקי מכווין. והיינו דבאמת כיון דקיי"ל לצעורי מכוין ע"כ מתני' בשותפות או במומר ובשותפות ל"ש כ"כ שלא יהא. והא דמשני בחולין בשותפות היינו כמ"ש לעיל דהוא בכלל מערב אף דעכשיו בשותפות ל"ש כ"כ שלא יהא מ"מ הוא בכלל מערב. וכ"ז לר"י דבשוגג מדינא פטור בזה י"ל כיון דקנסו במזיד קנסו בכ"מ אף דל"ש שלא יהא. אבל לחזקיה דבשוגג מדינא חייב ואעפ"כ פטרוהו מטעם כדי שיודיעו. וכיון דכדי שיודיעו אלים כ"כ לפטרו מחיוב דאורייתא ממילא אף דבמזיד לא רצו לפטרו מטעם שלא יהא וכנ"ל. מ"מ אם משכח' במזיד של"ש שלא יהא וכנ"ל ולא הו"ל לתקן מחמ' דלא פלוג מחמת התקנ' דכדי שיודיעו ולא עדיף ענין לא פלוג מחיוב דאורייתא. אף דחיובו במזיד במערב מ"מ במנסך בשותפות דהיינו מערב כה"ג הו"ל למפטרי' בכדי שיודיעו מש"ה הוצרך לשנויי השתא לאזוקי קמכוין ול"ש כדי שיודיע. ולפ"ז גם לפי האמת דצריכים אנו להך טעמא השת' לאזוקי קמכוין תקשי גם לפי האמת הא במנסך ל"ש לאזוקי. וצ"ל כמ"ש לעיל דבמזיד ולא פלגי דיבורא בתרי גופי דחזקיה סבר אא"א דשא"ש ול"ש פלגי' דיבורא וכנ"ל. נמצא ממילא מוכח דחזקיה סבר לחלק דלגבו' אמרי' א"א דשא"ש אבל לא להדיוט. וא"כ שפיר פריך הש"ס לחזקיה דבד"א נמי לחייב ול"ש למפטרי' בכדי שיודיע דהא ל"ש שלא יהא (ול"ל) דהך ברייתא סבר אא"א דשא"ש ולא משכחת אלא בשותפות ול"ש שלא יהא ז"א דהא לחזקיה הוכחנו דס"ל באמת אא"א דשא"ש ואפ"ה ס"ל בע"ז דאדם אוסר. וע"כ היינו דלגבו' חמיר א"כ ממילא לענין גבו' לא מצינו תנאים. דהנך תנאים (חולין דף מ) בעכו"ם שניסך לא מיירי אלא בהדיוט. וא"כ כיון דלגבוה חמיר ממילא לכ"ע א"א. וא"כ פרת חטאת שהיא לגבוה לכ"ע א"א משכחת אף בלא שותפות ושפיר קשה בד"א נמי לחייב מטעם שלא יהא. אבל לר"י לא הו"מ למיפרך. דר"י לשיטתיה דסבר א"א אף בהדיוט כמ"ש תוס' חולין ואין חילוק בין גבו' להדיוט ממילא אתי (הסוגי') בחולין דסבר בעכו"ם שניסך וא"א דשא"ש לגבוה. וא"כ שפיר י"ל דהברייתא סבר אא"א דשא"ש ולא משכחת אלא בשותפות ול"ש שלא יהא. והוא נכון בדרך חידוד. אך עדיין קשה דמ"מ מנ"ל להש"ס למיפרך לחזקיה דלמא גם חזקיה סבר דאין חילוק בין הדיוט לגבוה. והא דפטור במנסך במזיד היינו דבאמת סבר מערב. וצ"ל

דס"ל להש"ס דא"כ תקשה לחזקיה מערב היינו מדמע. אע"כ דסבר מנסך ממש וק"ל:
והנה בהך סוגיין שכתבנו בשם מהרי"כ דפריך לחזקיה דגם לחזקי' במזיד פטור אף במקום דשייך כדי שיודיע. בזה הדרך נ"ל ג"כ לשיטת הרמב"ן דס"ל דהא דלא פריך לר"י קנסא מקנסא ל"י ג"כ דמ"מ לחזקיה פריך שפיר דהש"ס מדמה מסברא דאם לר"י קנסו במעשה שבא לפניהם מחמת שלא יהא ממילא אלים הך סברא דלחזקיה עכ"פ אין לעשות תקנה לפטרו במזיד כיון דל"ש שלא יהא וממילא במזיד אוקמי אדינא ול"ש קנסא ושייך כן בכל מילי ושפיר פריך לחזקיה. וק"ל. באופן שכתבנו תמצית דברינו קיימא כפשטא דחזקיה סבר מנסך ממש והא דחייב במנסך במזיד אף דל"ש כ"כ לאזוקי קמכוין היינו דל"ש כדי שיודיע דסבר חזקיה להדיוט אא"א דשא"ש והוי חד גופא דלא פלגי' דיבורא. ונ"ל דיש להביא ראיה לזה דקשה לכאורה בסוגיין דמנ"ל להמציא מחלוקת חדשה בין רב לשמואל בענין קנסא מקנסא ילפי' דלמא גם רב סבר ילפי' אלא דס"ל כחזקיה דהוא דינא וכאשר ניקום ליישב דברי חזקי' כן ניקום ליישב דברי רב. גם היה מרויח בזה שרש מחלוקתם דרב ושמואל אי במנסך קלב"מ. אלא דהיינו טעמא דשמואל דל"א מדאגביה קני' דעל הגבהה יכול לומר הש"ל ורב סבר כחזקיה דהוי היזק והוי שינוי וא"י לומר הש"ל [ומתני' דקתני גזל חמץ אומר לו הש"ל היינו כתנאי כדמוכח לומר לחזקיה] אע"כ כנ"ל דעד כאן לא פטרי חזקי' במנסך במזיד אלא דסבר להדיוט אא"א דשא"ש ול"ש במזיד כדי שיודיע. וא"כ רב לשיטתי' דמסקי' בפ' הערל דסבר כר"מ במסכך גפנו דא"א אף להדיוט ע"כ ל"ס כחזקיה דא"כ אף במזיד לפטור כדי שיודיע ויהא נאמן מחמת פלגי' דיבורא אע"כ דסבר דהוי קנס. וא"כ ראיה לדברינו והם בעזה"י ישרים ונכונים, ומעתה בהצטרפות כל דברינו נבא ליישב קושי' המ"ל (באות ו') בדרך חידוד והיינו דס"ל להרי"ף מסברא דראוי לפסוק קנסא מקנסא ילפי' כפשטא דסתמא חולין (דף מ') ולזה ס"ל בדעת הרבוואת' דס"ל קנסא מקנסא ל"י היינו מחמת הוכחת הרמב"ן מדלא פריך מפרת חטאת גם לר"י ע"כ קנסא מקנסא ל"י אף דסוגי' בחולין מורה בהיפוך ממילא קיימי' כשמואל בדינא. ולפ"ז קשה הא י"ל דלר"י לא פריך דדלמא הברייתא סבר כמ"ד אא"א דשא"ש ולא משכחת אלא בשותפות ולא שייך שלא יהא כו' וצ"ל דא"כ גם לחזקיה לק"מ דטעמא דפוטר בכדי שיודיע ואי משום שלא יהא דלמא ס' הברייתא דאא"א דשא"ש ולא משכחת אלא בשותפות אע"כ דגם בשותפות שייך שלא יהא והו"ל למיפרך גם לר"י אע"כ דקנסא מקנסא ל"י וא"ש לר"י. אבל לחזקי' מכח שלא יהא קם דינא ושפיר פרכי'. ולכך ס"ל להרי"ף בדעת הנך רבוואת'. אך לפ"ז דגם בשותפות שייך שלא יהא ממילא יכול להיות דגם רב סבר כחזקיה ובמזיד חייב מחמת שלא יהא וע"כ

הא דקאמר הש"ס קנסא מקנסא ילפי' היינו בס"ד. אבל לבתר דמצינו דחזקי' סבר דהוי הדין ממילא קיימי' דגם רב סבר כשמואל דלא ילפי' ומה"ת נמציא פלוגתא חדשה ואי משום רב דיליף בפ' החובל בשור להריגה מושפך וכיסה יותר י"ל דהוי דינא וגם רב סבר קנסא מקנסא ל"י. א"כ הן הן דברי הרי"ף דאם איתא להנך רבוואת' דקנסא מקנסא ל"י ע"כ דס"ל מפירכת הש"ס דפרת חטאת. וע"כ דס"ל גם בשותפות שייך שלא יהא. וא"כ ממילא קיימי' למסקנא גם רב ס"ל קנסא מקנסא ילפי' וסבר כחזקיה. א"כ קשה האיך יליף רב מושפך וכיסה. אע"כ דהוי דינא היינו דיותר י"ל דהוי דינא, אבל באמת יותר י"ל דרב לא מצי סבר כחזקיה דבשותפות ל"ש שלא יהא וכנ"ל. ופריך שפיר מפרת חטאת וקיימי כסוגיא דחולין דקנסא מקנסא ילפי' ודוק:

דף נה.

הרמב"ם פ"ה ה"ז מהל' איסורי מזבח. הגונב או הגוזל וזה תמוה:

(א) מה שכתב תחלה אפילו חטאת שכהנים וכו' מה רבותא בזה וכי בשביל שכהנים אוכלים את בשרה לא התכפרה. ואם הכוונה בזה שכתב שכהנים. שזה נתינת טעם כיון דאוכלי' בשרה הם עצבים שאוכלים גזילות והיינו כעולא, א"כ איך כתב אח"כ מפני תקנת המזבח אמרו שנודעה אינה מכפרת והיינו כר' יהודה:

(ב) סיום דברי הרמב"ם וכן עולה. הא אדרבא עולה פשוט יותר כדאמרי' בסוגיא באוקימתא דר"י:

(ג) דברי הרמב"ם (פי"ח הי"ד מהל' מעה"ק) גנב והקדיש וכו'. ותמה הלח"מ דמדנקט שהוא כרת מדבריהם היינו כעולא. ואלו מדברי הרמב"ם הנ"ל דבנודעה אינה מכפרת מפני תיקון המזבח והיינו כר' יהודה:

הנלע"ד בהקדם קושית הב"ח ח"מ (סימן שס"א) למאי דס"ל להרמב"ם דקונה מגזלן לאחר יאוש דקנה ביאוש ושינוי רשות. דמ"מ צריך לוקח לשלם לבעלים דמי החפץ מסוגיא דב"ב (דף מד) הב"ע דמית גזלן מכל מקום הוי נוגע דיקבל דמי' מלוקח. ומה שתירץ שם דמיירי בגנב שאינו מפורסם ולקח בדמי שווי' כל החפץ רל"צ לוקח לשלם לנגזל דהא מחוייב ג"כ לשלם לו הדמים מכח תקנת השוק. עדיין אינו מספיק מהא דפריך שם ולוקמי ביורש הא היורש לא נתן ויהא צריך לשלם לנגזל דמי. ובזה אפשר לומר דברי הרמב"ם רק בלוקח אבל ביורש דממילא בא לו א"צ לשלם. אף דמשמעות הפוסקים אינו כן. מ"מ עדיין יקשה למה שכתב הש"כ (סי' שנ"ו סק"ד) בשם מהרשד"ם דבבהמה לא עשו תקנת השוק א"כ אינו מספיק תירץ הב"ח על פרה דתני בברייתא. הן

אמת דברי מהרשד"ם דברי נביאות. מ"מ עשינו בזה סמוכים שיש בהם ממש בסוגיא דב"ב הנ"ל במה דפרכי' הא דאמר ר"פ נמצאת שאינה שלו הב"ע במכיר שהיא בת חמורו. ולכאורה תמוה מה בכך דמכיר הא מ"מ הנגזל צריך להחזיר דמי' ללוקח מפני תקנת השוק ויחזור הנגזל עליו לתבוע מעותיו מהמוכר. ואי דמיירי דהנגזל אינו טוען שזה המוכר גזלה. אלא דהמוכר לקח מאחר שגזולה היא בידו. כמ"ש הרמב"ן בחידושיו שם. א"כ ממילא אזלא פירכת הש"ס דהא הנגזל יצטרך ליתן דמים ללוקח מפני תקנת השוק. ולא יחזור הלוקח על המוכר לתבוע אחריות דהא קיבל דמי' מנגזל. וזה לכאורה תמי' עצומה. ולרשד"ם ניחא. ושפיר י"ל דמיירי בלא טען בגזלה המוכר ופירכת הש"ס מפרה דלית ביה דין תקנת השוק. ומדוקדק לישנא דש"ס במכיר שהיא בת חמורו. ולא נקט ג"כ שהוא טליתו. היינו דעל טלית לא היה קושי' כלל:

(**אב**"**ח**. ע' ברשד"ם שם דפי' בתירוצא דגמרא וכן הטלית נארג בביתו דלא כהנ"ל) ודוק. וכיון שכן נשאר קושית הב"ח הנ"ל דבפרה הוא נוגע להוציא מעותיו מלוקח.

(**אב**"**ה** ע' ברמב"ם פ"ה מהלכות גזילה. נטלו מוכסים את כסותו והחזירו לו אחרת וכו' ואינו בודאי שזו גזולה ע"ש. א"כ ע"כ לענין הדמים דגוף החפץ קונה אפילו ידע. כמ"ש בסמ"ע סי' שמ"ט סק"ח א"כ משמע דגם בבהמה עשו תקנת השוק. וע' בקצה"ח סי' שנ"ו סעיף ב').

ונראה לפמ"ש הרא"ש פ"ז דבב"ק דקיי"ל כרבה דיאוש כדי קנה מדרבנן ואם קידש אשה בגזילה אחר יאוש צריכה גט מדבריהם. והקשה רש"ל ביש"ש אף אם יאוש לא קני. מ"מ כיון דנתן לה קנתה מדין יאוש ושינוי רשות ואפילו מדאורייתא מקודשת. וכתב עלה ואין סברא לומר דמ"מ לא הגיע לה משלו כלום. דקודם שנתן לה לא היה שלו. והיא לא קנתה עד אחר שבא לידה. ולא היה שלו מעולם. ז"א כיון דהיא קנתה קנה אותה הבעל במסירתו לידה דנעשה ג"כ שלו במה שמסר לידה. דאל"כ וטבחו ומכרו דלחד מ"ד דוקא אחר יאוש אבל לפני יאוש לא מקרי מכרו דלא אהני מעשיו. הא עדיין יקשה כיון דקרא מיירי אחר יאוש והיינו יאוש ל"ק. אלא דאהני מעשיו דמכירה קיימת מדין יאוש ושינוי רשות. מ"מ היאך מקרי ומכרו הא הוא לא מכר כלום דלא היה שלו מעולם ולוקח יכול לשחק לו שלא לשלם לו דמי מכירה. בשלמא אידך מ"ד וכדקיי"ל דקרא מיירי ג"כ לפני יאוש. אף דודאי אין הלוקח צריך לשלם להמוכר מעותיו. היינו דלהך מ"ד ממילא לית ביה ענין מכירה. אלא דגזה"כ הוא מאחר ששנה בחטא. אבל למ"ד דקרא מיירי אחר יאוש דמכרו היינו מכירה ממש. איך מקרי שם מכירה עליו הא לא היה שלו מעולם. אלא דע"כ דבאותו מעשה של שינוי רשות קונה הגזלן וממנו נקנה

ללוקח. א"כ מקודשת מדאורייתא. עיין שפיר ביאור הדברים אף דקיי"ל דקרא ג"כ לפני יאוש. מ"מ כיון דלאידך מ"ד מוכח היסוד דבקנין ושינוי רשות קונה הגזלן. דבזה לא מצינו חולק. ראוי לפסוק כן.

ולענ"ד דמה שכתב מהרש"ל בהחלט דגם הגנב קנה אותו. אינו מבורר.

[**אב"ה** ע' בתוס' ר"פ לולב הגזול. וברמב"ן פ' מרובה דטעמא דיאוש ושינוי רשות היינו משום דבהיתירא אתי לידי' והקנין אינו אלא ביאוש. ומש"ה שינוי רשות ואח"כ יאוש לא מהני. א"כ לעולם אין הגזלן קונה. כיון די"ל שינוי רשות ואח"כ יאוש אינו קונה משום דבאיסורא אתי לידי'. וא"כ אינו קנין אלא למקבל ולא לגזלן כלל. אבל הרמב"ם סבר אפילו שינוי רשות קודם יאוש מהני דשינוי רשות בעצמו הוי קנין בצירוף יאוש. וע' רשב"א בחידושיו פ' מרובה בהא דאמרו גנב וגזלן הקדישן הקדש משום שינוי השם. והקשה דאיך יכול הגזלן להקדישו כיון דאינו שלו. וכתב משום דהקדישו וקנייתו באין כאחד. וע' מ"ש לקמן לתרץ דברי הרמב"ם. וע' בקצה"ח (סי' שס"ב ס"ג) דכתב בנתן הגזילה לאחר יאוש במתנה לקטן אם קונה הקטן אותו ביאוש וש"ר. ומשום דקטן אינו קונה מה"ת אלא היכא דאיכא דעת אחרת מקנה אותו. זה תלי' בדעת רבוואתא הנ"ל דלשיטת התוספות והרא"ש ורמב"ן לא מקרי דעת אחרת מקנה אותו. כיון דהמקבל זוכה מחמת עצמו בש"ר משום דבהיתירא אתי לידי'. וקטן באבידה אין לו זכי' מה"ת רק מפני דרכי שלום. אבל לשיטת הרמב"ם דקנין שינוי רשות בעצמו הוי קנין בצירוף יאוש. א"כ בשעה שמוכרו או נותנו. הו"ל דעת אחרת מקנה אותו. וכמ"ש הרשב"א הנזכר לעיל. וע' תוס' ב"ק (דף סט) ד"ה כל שלקטו עניים ע"ש. מ"מ אסור להחזיק בו מפני שהיא צריכה לגזלן לפטור מהנגזל ע"ש. עוד הוסיף הרב בעל קצה"ח בדבריו שם לפי שיטת הרא"ש והרמב"ן הנ"ל. וז"ל ואפי' לדעת הנ"י פ"ק דמציעא דהפקר מדעת חשיב דעת אחרת מקנה. וכן דעת רש"י שם (דף יב). יאוש אינו מטעם הפקר. כמ"ש תוס' במרובה. ואפי' לדעת רש"י בפ' השולח דס"ל מטעם הפקר, מ"מ אינו הפקר מדעת. אלא יאוש הוי סילוק רשותו ונקנה כמו הפקר. אבל אין בו משום הפקר מדעת. וכיון דלא קני מדאורייתא א"כ מדרבנן נמי ל"ק. דמציאת חש"ו אינו אלא משום דרכי שלום דלא ליתי לאנצויי. והכא אם הקטן אינו זוכה הרי הוא של הבעלים ולא אתי לאנצויי' ע"כ. וע' ר"פ הגוזל קמא בגוזל ומאכיל את בניו וע"ש בבניו הקטני'. ובתוס' שם] דהרמב"ן והר"ן כתבו בהיפוך ספ"ב דקידושין דלרש"י ריש חולין דחליפי איסורי הנאה אסור למחליף. הא דמכרן וקידש בדמיהן מקודשת. היינו כיון דהיא מותרת ליהנות מחליפין וקנאה אותו מחמתו מקודשת. דומי' דמקדש בגזל אחר יאוש דמקודשת אף דיאוש ל"ק וכ"ז

שהוא בידו אין קנוי לו. אעפ"כ כיון דקנאתו מחמתו מקודשת עכ"ל. הרי מפורש אף דאין קנוי לו רק הוא בגרמא דיליה מחמתו מקודשת. וגם דעת הרמב"ן במלחמות פרק הגוזל בסוגיא דעורות של בעה"ב שכתב שם דודאי אחר יאוש חל ההקדש מדאורייתא דהוי יאוש ושינוי רשות. והא דאמר מנין שיאוש אינו קונה. שנאמר והבאתם את הגזול כו'. הכי פירושה דודאי גבוה קני. אבל כיון דגזלן ל"ק וכיון שאין לו בעלים האיך יקריב הא המקדיש ל"ק מעולם. או כלך לדרך זו דודאי גבוה קני. אבל הקרבן פסול משום מה"ב. עוד כתב ברפ"ג דסוכה במלחמות וז"ל דומי' דפסח אמאי הא קני גבוה ביאוש ושינוי רשות. נהי נמי דמקדיש ל"ק. יהא כשוחט שלא לשם בעלים דכשר אלא דלא עלו לבעלים לשם חובה. אלא דע"כ משום מה"ב. הרי שני עדים נאמנים הרמב"ן והר"ן דגנב ל"ק.

אמנם מצינו ג"כ תנא דמסייע הריטב"א פ"ב דקידושין דהא דאמרי' לית חש להא דר"ש דסתם גזילה יאוש בעלים. כתב דמהא משמע דאחר יאוש מקודשת. והיינו דהוי יאוש ושינוי רשות. וע"כ דגם הוא קנה הגזילה במה שמסרה לידה עכ"ל. הנה רבותינו אלו חלוקי' בתרתי. א', דהרמב"ן ור"ן ס"ל דגנב ל"ק כלל רק הלוקח קנהו ביאוש וש"ר. והריטב"א ס"ל דגם הגנב קנהו אח"כ. ב'. דהרמב"ן והר"ן ס"ל אף היכא דל"ק הגנב מקודשת. והריטב"א ס"ל דאלולא היה קונה מקדש לא היתה מקודשת.

מעתה דברי הרא"ש מיושבים די"ל דס"ל בזה כהרמב"ן ור"ן דביאוש וש"ר ל"ק הגנב מעולם. ובזה ס"ל כריטב"א דהיכא דל"ק למקדש אינה מקודשת. ולזה הוצרך הרא"ש לדון עלה מכח דהלכה כרבא דיאוש לחוד קני מדרבנן מקודשת מדרבנן. וההיא סוגיא דקידושין (דף נב ע"ב) לית חש להא דר"ש אף דמרא דשמעתא רבא. ומשמע בכל דוכתא דרבא ס"ל דיאוש לחוד ל"ק כלל. כמו שהוכיחו תוס' (ב"ק דף סז ע"ב ד"ה רבא) י"ל בפשוטו כיון דהתם חטף בפניה. י"ל דבידעה שהיא גזולה הוי כאומרת למקדש בההיא הנאה דמכחו בא צידה. וכההיא דמקדש בטבעת שאולה דאם מודיע לה הוי כמפרש שמקדש בהנאת קישוט. ודברי הרא"ש והנ"י בלא ידעה שהוא גזלה דדעתה היה על החפץ עצמו בזה אינה מקודשת רק מדין יאוש וקנה מדרבנן. ובזה מיושב לי היטב. ומשמע מכל הפוסקים מסוגיא כאן דריף לרבה דיאוש קנה מדרבנן. בין כך וב"כ כ"ז שהוא בעין צריך להחזיר החפץ שהוא בעין. וקנין מדרבנן רק לענין דמכרו קודם יאוש דא"צ לטרוח להוציא החפץ מן הלוקח. וכן דעת הישו"ש דקנה רק לענין יוקרא לאחר יאוש. א"כ נפל הדין בבירא. דלענין קידושין נהי דיאוש קונה מדרבנן מ"מ כיון דהחפץ בעין והיא תצטרך להחזיר החפץ האיך תתקדש. ולפי הנ"ל צ"ל דהיא ל"צ להחזיר החפץ

דקנאתו מדין יאוש וש"ר. אלא דלענין קידושין הוא מהצורך שיהא החפץ קנוי לו. בזה שפיר אמרי' כיון דע"י שקנתה החפץ הוי כנאבד וקנה הגזלן למפרע מדרבנן ביאוש לחודי'. מש"ה מקודשת. ודוק היטב. וא"כ ישתאר קושי' הי"ש הנ"ל על הרמב"ן והר"ן מהקרא דטבחו או מכרו.

ונראה דמסוגיא כאן יש לעיין דרבא מותיב על עולא מברייתא דגנב והקדיש משמע דלא ס"ל דעולא. ואח"כ אמר רבא הא ודאי מיבעי' לן כי אוקמי רבנן ברשותי' וכו' דמשמע דרבא ס"ל דעולא. דהא ודאי דוחק לומר דמספקא לי' לרבא אליבא דעולא ולי' לא ס"ל. וכן משמע דברי תוספות ב"ק (דף סז) דהוכיחו דרבא ס"ל יאוש ל"ק מדמספקי ליה כי אוקמי רבנן ברשותי'. הרי דלא ניחא להו לומר דרבא אמר ספיקתי' אליבא דעולא ולי' לא ס"ל.

ולענ"ד דלכאורה תמוה על דברי הרמב"ן בסוכה הנ"ל דצריך לטעמא דמה"ב. היינו כיון דהגבוה קנה משום יאוש וש"ר. אף דמקדיש ל"ק. יהא כשוחט שלא לשם בעלים דכשר. אלא דע"כ דפסול משום עה"ב. א"כ ממילא להנך דשלא לשם פסול ל"צ לטעמא דמה"ב. א"כ מה פרכי' לעולא מהאי דענוש כרת בחוץ דניחא מה דאמר עולא ד"ת לאי משום מה"ב הוא. אלא כיון דאיירי מתני' בחטאת ומש"ה פסול כיון דמקדש ל"ק הוי כשוחט שלא לשם בעלים דפסול בחטאת. ובברייתא דגנב ומקדיש. י"ל דמיירי בעולה ושלמים דכשר בלא לשם בעלים. ולגודל הקושי' מוכרחים לדחוק שסמך על מימרא דעולא בב"ק דהוכיח דיאוש ל"ק מקרא דגזול ופסח. דודאי קרא מיירי בסתם בכל הקרבנות. ומוכח דס"ל לעולא דגם בעולה ושלמים פסול משום מה"ב. ולפי זה מיושב. די"ל דרבא מותיב לעולא היינו בהא דמוכח דס"ל לעולא דאף בעולה ושלמים פסול משום מה"ב. ואיהו לנפשי' לא ס"ל לדין מה"ב. אבל מ"מ ס"ל דבחטאת פסול מדינא דהוי כהקדש שלא בבעלים. וא"כ י"ל דמה דמבעי' לן לרבא מאימת אוקמי ברשותי'. היינו בחטאת. ואף דלדידי ליכא קושי' מברייתא. וליכא הכרח לסברת אוקמי ברשותי'. י"ל דמ"מ מוכח כן מדינא דמתני' דחטאת מכפרת. ומחוסר כפרה מותר לאכול בקדשים. ואיך עקרו רבנן לדאורייתא בקום ועשה. והוצרכו רבנן להקנות לו ברשותו דבעלים. ולפ"ז מיושב קושי' הי"ש דהא כבר כתבנו דכפי הלכה דקיי"ל דומכרו היינו אפילו לפני יאוש. משום ששנה בחטא. ליכא הוכחה דהגנב קנהו כמש"כ הי"ש בעצמו. אלא דקושי' כיון דלאידך מ"ד דהקרא רק לאחר יאוש. ומכרו היינו מכרו ממש מוכח דהגנב קנהו. ובזה לא מצינו חולק. ולפי הנ"ל י"ל דמצינו חולק. דמוכח דרבא ס"ל דהוצרכו לאוקמי רבנן ברשותי' לענין חטאת דהיה הקדש בלא בעלים:

ולפ"ז מיושב קושי' הב"ח. די"ל דסברת הרמב"ם שהלוקח צריך ליתן דמים לבעלים. היינו דס"ל כרמב"ן ור"ן דגנב לא קנהו ורק הלוקח הוא הקונה והוי כקונה מהגזלן. אבל אילו היה הגנב קונה ל"צ הלוקח לשלם. והסברא נכונה מאד. וא"כ ליכא קושי' מב"ב. דהא מרא דשמעתא הוא רב ששת. ואיהו ס"ל בב"ק דמכרו היינו דוקא אחר יאוש דמהני מעשיו. וקרא דמכרו היינו ממש. ומוכח באמת דבקנין ש"ר הגנב בעצמו קונה וממילא א"צ הלוקח לשלם דמיו. אבל להלכה קיי"ל כרבא דמוכח ס"ל דגנב ל"ק וכנ"ל. מש"ה פסק הרמב"ם דהלוקח צריך לשלם דמיו. ודוק:

והנה מדברי תוספות בסוגיא ד"ה כי היכי. מבואר ס"ל מה דקתני ואם שחטו בחוץ ענוש כרת. מיירי דוקא בלא נודעה. והוא דוחק. דהא סתמא קתני ולא נזכר כלום מלא נודעה. ולולי דבריהם הקדושים היה נ"ל דתיכף במקדש רגע א' מקודם אוקמי רבנן ברשותי' כי היכי דלחייב כרת. וגם אילו יקריבנו בפנים יתכשר דאולי יקריבנו בלא נודעה יהיו כהנים עצבים. וכיון דאוקמי' ברשיתי' ממילא אף אם אח"כ נודעה מהראוי דקרבן כשר. אלא דמ"מ אין זורקים דמה אחרי שנודעה שלא יאמרו מזבח אוכל גזילות. ובאמת אם שחט וזרק הורצה כיון דכבר אוקמי ברשותי' ממילא מתכפר מדאורייתא ואין מחייבים אותו להביא אחרת לעבור בקום ועשה על תולין בעזרה וכמו דס"ל לר"י ה"נ ס"ל לעולא בתר התקנה. ומש"ה חייב כרת גם בנודעה. אף דלכתחילה אינו ראוי לבא בפנים. מ"מ כיון דאם שחטו וזרקו הורצה מקרי מתקבל בפנים. כמ"ש תוס' זבחים דבשחט בחוץ קודם פתיחות דלתות דחייב כיון דבפנים בדיעבד הקרבן כשר ולזה דברי הרמב"ם מזוקקים. דפתח תחילה הגונב והקרבן פסול. דמש"ה אף בלא נודעה לא תקנו כלום. דלא תקנו רק ביאוש. וכמ"ש הרמב"ם פ"ה מהל' איסורי מזבח. וכן מוכח דעת תוס' בסוגיין ד"ה מאי טעמא. במה דכתבו וקשה לר"י דבסמוך מסיק רבא. והא ע"כ מטעם יאוש. ומאי קושית דלמא הספק בלא יאוש. אע"כ דפסיקא להו כן דלא תקנו אלא ביאוש ואם נתייאשו הקרבן כשר. והיינו בעולה כשר מדינא דהוי יאוש וש"ר. והרמב"ם לשיטתי' בפ"ח מהל' לולב דלא ס"ל לדין מה"ב ואפילו בדאורייתא ואפילו היא חטאת ירצה. דבזה הוי קרבן בלא בעלים כמו שביארנו. דס"ל כהרמב"ן והר"ן דהגנב ל"ק מ"מ כשר דהכהנים אוכלים אותו. היינו דשייך התקנה שלא יהא כהנים עצבים ואוקמי ברשותי'. דאפשר להקרבה באופן דהדין בחטאת יצאו יד"ח. כיון דאוקמי ברשותיי' ממילא הוי של בעלים וקרבן דידהו הוא. אבל בעולה דלא הוצרכו לאוקמי ברשותיי' דבלא"ה כשר כמו שלא לשם בעלים ומחוייב כרת בשחטו בחוץ. ממילא הדין דלא עלו להבעלים לשם חובה. ומפני תקנת המזבח אמרו שהחטאת אינו מכפר. די"ל עתה דאוקמי ברשותי'

ממילא ראוי שגם בנודעה אח"כ שכשר לשוחטו ולזורקו. אלא מפני תקנת מזבח היינו שלא יאמרו מזבח אוכל גזילות אמרו בנודעה אינה מכפרת. היינו שאין זורקי' אותה. ועלה אמר הרמב"ם וכן עולה. היינו אף דבסוגיא אמרו בהיפוך לר"י דחטאת הוי רבותא היינו לר"י דתני דגם בחטאת בדאורייתא כשר. דס"ל דיאוש כדי קני [דהא לרמב"ן ור"ן מוכח לומר כן דאילו יאוש ל"ק אמאי בחטאת מכפרת מד"ת. הא הוי הקדש בלא בעלים] ומה דנדחקו תוס' לומר דר"י ס"ל יאוש כדי ל"ק. דאל"כ גם לדידי' יקשה הברייתא דגנב והקדיש. דל"ל הקדיש הא בלא"ה שלו הוא טובח.

ולענ"ד לק"מ למה דהקשה מהרש"א בסוגיא דמאי פירכא דלמא עולא מוקי בהקדישו בעלים וכדס"ל לר"ל בב"ק (דף סח ע"ב) די"ל דדוקא התם בב"ק דקיימי' למ"ד יאוש קונה ממילא גוף הדין דהברייתא פטור מד' וה'. לא משכחת רק בלא יאיש. ולא משכחת הקדישו רק הקדישו בבעלים. מש"ה שפיר תני עלה ואם שחטו בחוץ ענוש כרת. אבל לעולא דס"ל יאוש ל"ק ממילא דינא דברייתא והקדישו משכחת גם בהקדישו גנב לאחר יאוש. קשה איך תני עלה ואם שחטו בחוץ ענוש כרת דהא לא פסיקא דדינא דברייתא בהקדישו בעלים דוקא. ול"ש למתני' עלה דענוש כרת דהא דבהקדישו גנב אינו ענוש כרת דאינו מתקבל בפנים. והוא נכון בעזה"י:

וא"כ לק"מ קושי' התוס', די"ל דהכי אמרי' דלדידי' ליכא קושי' כיון דסבר יאוש כדי קנה. ולא משכחת דינא דברייתא רק בהקדישו בעלי' שפיר תני עלה ענוש כרת, לזה פרכי' רק על עולא דסבר יאוש לחוד ל"ק, ומשכחת גופא דינא דהברייתא והקדישו, גם בהקדיש גנב, לא הוי למיתני עלה ענוש כרת, ומש"ה אמרי' דחטאת הוי רבותא יותר, אבל לדידן דיאוש ל"ק ובחטאת מה"ת פסול דהוי ההקדש בלא בעלים, הי' ס"ד לומר דבזה תקנו דנודעה אינה מכפרת כיון דממילא מה"ת פסול, אלא דע"י דאוקמי רבנן ברשותי' הי' ראוי שיתכפר מש"ה, אך משום תקנת מזבח אוקמי אדאורייתא, ולזה כתב הרמב"ם וכן בעולה, היינו אף דבעולה מדאורייתא כשר. מ"מ תקנו משום תקנת מזבח שלא להקריב בנודעה. ודברי הרמב"ם כספירי' מאירים, וה' יאיר עיני:

דף סב:

מתני' לפיכך כו' ע' בר"ן ועדיין צריך תיקון דאיך ס"ד לומר דכוונת הבעל דאין רצונו שיקבלנו מכח שליחות אלא שמזכה בו מיד מחמת הבעל הא גם ענין זכי' היינו שנעשה שלוחה. בפרט לכל הפוסקים דס"ל דזכי' מטעם שליחות אתרבאי. וא"כ מה הפרש יש בין בתורת שליחות ממנה או בתורת זכי'. וגם מה נ"מ לו לבעל בזה בענין הגירושין כיון

דבין כך וב"כ מתגרשת מיד. אמנם לשיטת הרי"ף בפ"ק דבתן כזכי. מ"מ בעי דלמטי לידה ואם מת לא יתנו לאחר מיתה מרווח טפי די"ל דכוונת הבעל דאין רצונו שיקבלנו מטעם שליחות ותהי מגורשת מיד ולא בעי דמטי לידה אלא דיזכה מכח הבעל ובעי דלמטי לידה מ"מ א"י לחזור, והנה הא דבאמת לא מפרשי' כן כ' הר"ן דאפי' גלי' דעתה לא מקרי זכות דלמא חזרה בה כדאיתא בירושלמי ע"ש. ובאמת יש לדון דדוקא בההוא דירושלמי דצווחת להתגרש בזה אמרי' שמא חזרה. אבל בעשאתו שליח במפרש שיקבל לה הרי דרצונה בכך שיקבל לה. י"ל דודאי הוי זכות הוא לה. דהא אלו קבל השליח בשליחותא היה מהני ולא חיישי' לחזרה כ"ז דלא ידענו דחזרה במפורש. וא"כ חזינן דעדיין ניחא לה שיקבל לה וא"כ ממילא מקרי זכות. דמה לה שיקבל לה בשליחותה או ע"י זכות. ולפי מה שביארנו בדברי הר"ן לשיטת הרי"ף די"ל דגם זה ניחא כיון דיש שינוי ביסוד הגירושין בין זכי' לשליחות. דמדין שליחות מתגרשת מיד ולא בעי דמטא לידה. ומדין זכי' בעינן דלמטי לידה. י"ל דעל אופן זה לא ניחא לה. אלא דהיה ראוי לדון כיון דעכ"פ חזינן דניחא לה בגירושין ממילא מקרי זכות. ודמי לדברי הירושלמי דגלי' דעתה בזה לא מהני. ואין אנו דנין רק על מה שעשתה מעשה במפורש לשווי' שליח שעל אופן זה מרוצית ודאי כל שיש איזה שינוי אין לדון על עשייתה ומקרי רק גילוי דעת ולא מהני. ולפי דברי הר"ן היה נראה הדין אם עשאו המקבל שליח לקבל והנותן אמר א"א שתקבל אלא הולך ותן. דמדין דאם רוצה לחזור לא יחזור דיש לפרש דבריו א"א שתקבל השליחות אלא שיזכה בו מחמת הנותן דהא מתנה בעצמותו הוי זכות.

אמנם באמת יש לדון ביה טובא די"ל דגם בגט הוי זכות גמור כיון שעשאתו שליח במפורש. והא דלא מפרשינן דבריו א"א שתקבל אלא שתזכה היינו לפמ"ש התוס' והר"ן לתרץ הא די"ל לרבי במתנה הולך לאו כזכי דמי. ובגט הולך כזכי. היינו כיון דעשאתו שליח לקבל עדיף. וא"כ י"ל דעיקר הסברא דכל דאפשר בשום אופן לפרש הולך כזכי כדחזי' בחוב. י"ל בודאי היכא דאמר השליח אשתך אמרה התקבל דמסכים לדבריו ומה דאמר הולך היינו כזכי דמסתמא לא בא לעקור ולבטל השליחות. והיינו הכל אם מסכים לשליחותה. אבל באומר א"א שתקבל לה כיון דאינו מסכים בשליחותה ממילא הוי ענין חדש והוי כמתנה דהולך לאו כזכי. וא"כ י"ל דגם במתנה כה"ג באומר א"א שתקבל אלא הולך ל"א הולך כזכי דכל שאמר א"א שתקבל הוי כלא עשאו וממילא הולך לאו כזכי. ובזה יש לפרש מה דאמרי' בסוגיין א"א אתא לאשמעי' היינו דפליגי באי אפשי דת"ק אפשר דסבר דגם במתנה הולך כזכי. א"כ אף דאמר א"א שתקבלנו מ"מ דעתו להולך כזכי וא"י לחזור. ור' לשיטתי' דס"ל במתנה הולך לאו כזכי אלא דהכא עדיף כיון

שעשאתו שליח לקבל ממילא כל שאמר א"א שתקבל ועקר שליחותה שוב הוי כמתנה והולך לאו כזכי. ובזה יש לפרש הא דאמר שליח מתנה כשליח הגט להולך לאו כזכי דנדחקו תוס' והראשונים. דגם לפ"מ דפירשו הראשונים דמיירי בעשאתו שליח הוא דוחק דהא בגט לאו פשיטא הוא דהא פליגי בזה רב ור"נ. וגם נצטרך לומר דאביי ס"ל דהלכה כר"נ ופליג אדרב דאמר חולצת. ולפי הנ"ל י"ל דהך דאביי דלא נלמוד מגט כי היכי דבגט באומר א"א שתקבל הדין דיכול לחזור ולא אמרי' דכוונתו היה להולך כזכי וע"כ משום דעוקר שליחותה הוי כמתנה ממילא מוכח דבמתנה הולך לאו כזכי:

גמרא טעמא דלא שוויתי' שליח כו' ש"מ הולך כזכי. ע' רש"י ופלוגתא היא בפ"ק. ונראה מלישנא ש"מ הולך כזכי דהיינו בכ"מ אף במתנה. אלא דלפ"ז קשה דהא ר' ס"ל דבמתנה הולך לאו כזכי כמ"ש תוס' ד"ה ר' אומר כו'. ואפשר לומר לפמ"ש הר"ן בסוגי' דשליש לצדד דאף אם לא ידע הבעל שעשאתו שליח לקבלה אם אמר הבעל הולך מתגרשת מיד בקבלתו היינו במה דאפשר להתגרש יעויין שם. ולכאורה נראה דכ"ש בהתקבל או בזכי הרי הולך לא הוי כ"כ כמו זכי דהא בסוגיין מספקא לן הולך לר"נ מהו. והא דמבואר בסוגיין בקבלה אהולכה בעי שהגיע הגט לידה צ"ל דכיון ששמע מהשליח הבא גיטי לי בזה דעתה אהולכה דוקא אבל בלא שמע מהשליח כלל לא לשון קבלה ולא לשון הולכה בזה דעתו שתתגרש במה דאפשר וכיון שכן הא דאמרי' טעמא דלא שוויתי' איהי שליח קבלה, אבל שוויתי' צ"ל היינו בכל שלוחי' אף דלא ידע הבעל מ"מ א"י לחזור מטעם הנ"ל, ולזה שפיר אמרי' ש"מ הולך כזכי היינו בכל מילי אף במתנה דאז אמרי' דהוי כזכי ממש וכוונתו שתתגרש במה דאפשר וכיון דאגלאי מלתא דעשאתו שליח קבלה א"י לחזור משא"כ אי במתנה ל"א כזכי לא מהני בכה"ג זולת באומר השליח אשתך אמרה התקבל דבזה מיירי רבי בברייתא דאז עדיף ממתנה כסברת תוס' משא"כ בלא ידע הבעל בזה לא עדיף ממתנה:

גמרא איש לקבלה ואשה להולכה מאי. נ"ל דיסוד האיבעי' כיון דהוי כללא דבכל שליחות בעינן איתא בדנפשי' ועל אופן זה, ומה"ט אין עבד נעשה שליח לקבל גט אשה ולזה מספקי' אי בעי איתא בדנפשי' על אופן שליחות זה דלשליחות להולכה בעי איתא בדנפשי' להוליך וכן בשליחות קבלה בעי איתא בדנפשי' לקבל ומש"ה דוקא איש נעשה שליח להוליך דשייך בדנפשי' הולכה להוליך, וכן בקבלה אשה דוקא איתא בדנפש' לקבל מיד בעלה אבל איפכ' לא, או דבעי רק שתהא בר גיטין אבל לא על אופן זה וקבלה והולכה ענין אחד הוא, ובזה מסולק קושי' המהרש"א דהא אשה שייכ' בהולכה האשה עצמה מביאה גיטה. והיינו בענין איתא בדנפשה בעצמותה וזה לא שייך באשה דאיך

שייך בעצמה ענין הולכת הגט בשביל עצמה דאם מביאה גיטה היא שליח הבעל מאי ואין זה הולכה בשל עצמה, ומה דמסקי' באמת לדינא דאשה נעשית שליח להולכה היינו משום דלא בעי איתא בדנפשי' לענין מעשה הולכה. אלא דכל איתא בדנפשי' ביסוד גיטין מקרי איתא בדנפשי', ולפ"ז ממילא גם באיש לקבלה לא מצריכין לטעמא שכן אב מקבל גט לבתו הקטנה. דבלא"ה כיון דאיתא בדנפשי' בתורת גיטין מקרי איתא בדנפשי':

אולם מלשון הרי"ף שכ' איש נעשה שליח שכן אב מקבל גט כו' וכן אשה להולכה שכן אשה עצמה מביאה גיטה משמע דזהו מטעם דמקרי איתא בדנפשה והיינו כדעת מהרש"א דזהו מקרי איתא בדנפשי' ע"י דאשה עצמה מביאה גיטה, אלא דלס"ד לא ידעינן ממציאות הענין דאשה עצמה תוליך גיטה, אבל לפי המסקנא באמת זהו גוף הטעם הא דאשה נעשית שליח הולכה משום דשייך גם בדנפשה להוליך גיטה מיד בעלה. והנה לפ"ז הא דפרשינן באמת איש לקבלה ואשה להולכה דמ"ש זה דלמא משנתינו אמר לו א"א מיירי בשליח אשה ודוקא אשה להולכה מהני משום דאיתא בדנפשי' שכן עצמה מביא', אבל מ"מ איש לקבלה י"ל דלא מהני ואף דמסברא מהני שכן אם מקבל גט לבתו הקטנה הא חזינן דלא פשיט הש"ס האיבעי' מסברא דאיש נעשה שליח לקבלה שכן אב מקבל גט לבתו הקטנה, אלא דפשטי' ממתני' וע"ז אמרי' פשוט מינה חדא כו' היינו דלא מצינו ללמוד אשה להולכה ואין איש לקבלה, דדלמא באיש לקבלה שכן אב מקבל, משמע דאין זה סברא ברורה לדון מזה דהוי איתא בדנפשי', אלא דאם מצינו כן י"ל דהטעם משום שכן אב, א"כ במסקנא מנ"ל באמת דאיש נעשה שליח לקבלה דלמא דוקא אשה להולכה מטעם שכן אשה עצמה מביאה גיטה אבל איש לקבלה לא, וצ"ל דאף בהאבעי' ס"ל דלא מקרי כ"כ איתא בנפשי' מה דאב מקבל לבתו קטנה מ"מ עכ"פ אם אנו דנין דאשה להולכה מקרי איתא בנפשה עי"ז שכן אשה מביאה גיטה ה"נ י"ל איש לקבלה שכן אב מקבל:

אמנם על המהרש"א לכאורה קשה דהרי הקשה על האיבעי' דמה דמספק באשה להולכה, הא שייך בהולכה שכן אשה עצמה מביאה גיטה, הרי דס"ל למהרש"א דזהו סברא פשוטה דמכח זה מקרי שייך בהולכה ולוכא לספק בזה כלל, והרי איש לקבלה מספקי' ויקשה ג"כ קושי' המהרש"א דמה מספקי' הא שייך באיש קבלה שכן אב מקבל, א"כ מוכח דזהו פשוט יותר לומר שכן אשה מביאה דהוי ממש שייך בהולכה, אבל שכן אב מקבל גיטה לא מקרי כ"כ איתא בקבלה דהוא ענין אחר מה שמקבל גט לבתו קטנה, א"כ יקשה למסקנא דלמא דוקא אשה להולכה ולא איש לקבלה, ואפשר לדחוק דגם המהרש"א ס"ל בשניהם שוין דאם אמרי' שכן אשה עצמה מביאה גיטה אמרי' נמי

שכן אב, ובאמת על שניהם מספקי' דאולי אין זה מקרי כ"כ איתא בנפשי' אלא דקושי' המהרש"א אהא דאמרי' פשוט מיני' איש לקבלה שכן אב וע"ז סובב קושי' המהרש"א דכל שאתה אומר שכן אב פשוט מיני' ג"כ אשה להולכה דגם בדידה שייך שכן אשה עצמה מביאה גיטה. וע"ז תירץ דלא ידע מזה המציאות דאשה תוליך גיטה, והנה לפ"מ שכתבנו דבלשון הרי"ף משמע דלקושטא דמלתא הטעם דאיש לקבלה משום שכן אב וכן אשה להולכה משום שכן עצמה:

קשה לי דלפ"ז איך שייך נעשה בן חורין שליח לקבל גט שחרור הא ליתא בדנפשי' דאיך שייך הוא בגט שחרור אלא דהוא שייך בתורת שחרור לשחרר עבדו והיינו להוליך, אבל אם נימא דבעינן דוקא איתא בקבלה איך בן חורין איתא בקבלת גט שחרור, הן אמת דבלא"ה יש לעמוד אמאי לא פשיט האיבעי' ממתני' דהאומר תן לשחרור דלר"מ יכול לחזור והוי שליח להולכה, ולרבנן לא יחזור והוי שליח קבלה, האיך מיירי אם השליח הוא עבד האיך יכול להיות שליח להולכה הא ליתא בדנפשי' להוליך שחרור, (ובפרט לר"מ לשיטתי' דס"ל בקידושין דאין קנין לעבד בלא רבו, א"א שיהיה לעבד עבד אחר) ואם השליח ב"ח איך אפשר לקבל בשביל העבד הא אינו בקבלה, אך אין זה קושיא כ"כ די"ל דבאמת הו"מ למיפשט מזה אלא דפשוט יותר בקל ממתני' דהאשה עצמה, אבל מ"מ נימא לקושטא דמלתא דבעינן אית' בדנפשי' בקבלה והולכה קשה לדינא איך אפשר לב"ח להיות שליח לקבל גט שחרור, ומסוגיין תמוה לי במ"ש הר"ן ספ"ב דדוקא אין עבד נעשה שליח לקבלה אבל להולכה נעשה שליח, דלהולכה לא בעי איתא בדנפשי', א"כ מה מספקי' אשה להולכה מאי דמה"ת לא תהיה שליח הא לא גרע מעבד דנעשה שליח להולכה, ואף אם נדחוק דבעל האיבעי' מספקא לי' ג"כ בהך סברא גופא דדלמא גם בהולכה בעי איתא בדנפשי', ובאמת דלמא בעבד גם בהולכה לא שייך, מ"מ יקשה למסקנא איך נפשוט איש לקבלה דדלמא רק אשה להולכה ומטעם דלהולכה לא בעי איתא בדנפשי' אבל איש לקבלה י"ל דלא ידענא:

דף סג.

תד"ה בשלמא אי אתמר איפכ' כו' בשלמא אי אר"נ כו'. תמוה לי דהא בפשוטו י"ל דאלו אר"נ דהגיע הגט לידה מגורשת, י"ל דהטעם משום דמימר אמר תגרש כל היכי דמגרש וא"כ לא היה נפשוט דאדיבורא דידה סמיך:

גמרא בשלמא אי אתמר איפכ'. ע' במהרש"א דרש"י הוכיח דכאן ל"ש מעקר עקר, ממילא נקט ר"נ איפכ' אינה מגורשת ע"ש, ולכאורה יש לדחות די"ל דאדרבא כיון

דעקר שליח מש"ה הבעל גומר ומגרש ע"פ דברי השליח ומשווי אות' שליח להולכה דל"ש אדיבורא דידה סמיך דהא אף אם יתברר דהיא עשאתו שליח קבלה מ"מ הא עקר לשליחותה. אמנם באמת לפ"ז מוכרחי' דברי רש"י ז"ל מדאמרי' דאי אמר הגיע הגט לידה מוכח דאדיבורא דידה סמיך, הא מ"מ י"ל דבעלמא אדיבורא דידה סמיך ורק הכא כיון דעקר לשליחותה מש"ה סמיך על דברי השליח אע"כ דהא ל"ש מעקר עקר:

יש לע' במה דאמרי' אי אתמר איפכא משהגיע הגט לידה מגורשת ש"מ אדיבורא דידה סמיך לשיטת הרמב"ם דאשה יכולה לעשות שליח הובאה. ע"ש שכ' אף דהבעל סמיך על השליח מ"מ הא לא עשה שליח להולכה כיון דסבר דהיא עשאתו שליח להובאה, וצ"ל כיון דגם השליח הביא הוי קבלתו כידה אלא דהוי כהתנה שלא תתגרש עד ל' יום, ע' בר"ן. וכיון דבאמת היא עשאתו לקבלה וגם הבעל נתן על דרך זה. אלא דדעת הבעל הוי כמו אל תגרשי בו אלא לאחר ל' יום בזה לא בטל שליחותא. ואף די"ל דהיא לא עשאתו שליח רק על להתגרש בו מיד, אבל לא להתגרש עד אחר ל' יום, מ"מ צ"ל כיון דרצונה אינה מקפדת בזה וא"כ יצא דין חדש באמרה התקבל והשליח אמר לקבל והבעל אמר שמסכים רק בתנאי שלא תתגרשה אלא עד לאחר ל' יום בזה לא בטל שליחותה ומגורשת אחר ל' יום אף שהגט לא בא לידה. אולם לאינך שיטות באשה לעשות שליח הובאה אין הכרח לדין זה. וצ"ע:

גמרא התם אדם יודע כו'. לכאורה נ"ל לדון במה דמספקי' ביבמות המזכה גט לאשתו במקום יבום מהו דס"ל לדינא אף בהגיע גט לידה הוי ספק גט והיינו דנין מספיקא דלמא באמת לא הוי זכות ומ"מ הבעל יכול לומר התקבל ממש ולא התקבל והולך דבזה ל"ש לומר דאדם יודע. דהא באמת אינו ברור דלא הוי זכות. וא"כ מי איכא מידי דאנן לא ידעי' והוא ידע, כמ"ש הר"ן בקידושין (דף יז ע"א) וא"כ י"ל דהבעל סבר דהוא זכות והתקבל ממש קאמר ודלמא באמת לא הוי זכות גם במטא לידי' לא מהני ובאמת סתימת הפוסקים לא משמע כן:

גמרא ר"נ אמר הולך ותן לה. ע' בחידושי הרשב"א דמסופק דדלמא מ"מ בעי דלימטי לידה דהוי כאומר מעכשיו אם יתן לה, והא דאמר רב חולצת היינו בהגיע לידה אחר שמת דמהני כיון דמגורשת למפרע והוי רק תנאי בעלמא דאפשר להתקיים גם אחר מיתה. ואולם לשיטת הרי"ף בפ"ק דבתן כזכי לא יתנו לאחר מיתה, א"כ הא דקאמר רב חולצת צ"ל דתן כזכי דהכא עדיף כיון דעשאתו שליח קבלה מסכים לדבריה, דדוקא אם הולך לאו כזכי הוי כעוקר דבריה אבל אם תן כזכי הוי הסכמ' לדברי' ממש ונעשה שלוחה ומתגרשת מיד וממילא בעי דלמטי לידה, והנה לשיטת הרשב"א לפי הצד דבעי

דמטי לידה א"כ באומר א"א שתקבל אלא הולך אמאי א"י לחזור. נימא דכוונתו א"א שתקבל ותהא מגורשת מיד וא"צ להוליך לה, אלא דרצונו הולך היינו שתוליך לה הגט ואז תהא מגורשת למפרע ובזה ל"ש תירוצו דהר"ן במתני' דהוי רק גילוי דעת ולא מקרי זכות דהא לקושטא דמלתא בהולכה אקבלה בעי דלימטי' לידה הרי אף דאין שליחותה נתקיים מכל וכל. מ"מ אמרי' בי' הולך כזכי, וגם נסתר תירוצנו הנ"ל דכל שנעקר קצת שליחותה הוי כענין חדש והוי כמתנה דל"א הולך כזכי דהא באמת בהולכה אקבלה הדין דלימטי לידה הרי דלא מקרי כמתנה, וצ"ל דלהרשב"א גם בהולך כזכי הגירושין נגמרי מיד ולא הוי ההולכה רק תנאי בעלמא, א"כ במה דאומר א"א שתקבל ל"ש לפרש דמ"מ רוצה בהולך כזכי דבזה כיון דמקבל עבורה ונגמרו הגירושין ממילא נתקיים שליחות הקבלה והוי רק כאומר שאין רצוני שיהיה בלי תנאי, אלא שאני מטיל תנאי שתוליך לה דוקא ואין זה בלשון א"א שתקבל דמשמע שיש הפרש בגוף הקבלה, ודברי הר"ן הן רק בשיטת הרי"ף וכמ"ש. ולשיטת הרי"ף דבהולך כזכי אין נגמרי' הגירושין לגמרי בקבלה דהא חזינן דלא יתנו לאח"מ. וא"כ יש הפרש בגוף קבלת הגט מש"ה שפיר י"ל כן בלשון א"א שתקבל, אבל להרשב"א י"ל כנ"ל:

גם י"ל כיון דגם בלא אמירה א"א שתקבל אלא סתם הולך היינו מפרשינן דדעתו דלמטי לידה א"כ מיותר לשונו א"א שתקבל, מפרשינן דעוקר לגמרי ואין דעתו להולך כזכי, ולפ"ז יש ליישב היטב לשון דמתני' לפיכך אמר א"א שתקבל אלא הולך ותן לה והיינו לפי המסקנא קיימי' דבבא דאשה שאמרה התקבל קאי גם אהולכה דרישא והיינו או דאתי' כר' או דמיירי בהולך, וא"כ י"ל הא דקתני האשה שאמרה התקבל אם רצה לחזור לא יחזור ולא קתני סתם ה"ז מגורשת משום דקאי גם אהולך ובזה בעי דלמטי לידה מש"ה קתני לא יחזור דמ"מ בעי דלמטי לידה וע"ז אמר לפיכך, היינו דאם הי' הדין דבהולכה אקבלה מסכים לגמרי לדבריה ולא בעי דלמטי לידה היינו מפרשינן דבריו באומר א"א שתקבל, היינו דאין רצונו שיהי' שלוחה לענין דלא בעי מטא לידה אלא הולך דלימטי לידה, ומ"מ א"י לחזור, אבל השתא דמוכח מרישא מדקתני דלא יחזור דמשמע רק מיהדר הוא לא מהדר, אבל בעי דלמטי לידה לפיכך א"א שתקבל דייקי' מלישנא יתירא דעוקר לגמרי וגלי דעתי' דהולך דידי' לאו כזכי ויכול לחזור:

דף סג:

רש"י ד"ה עבידנא כו' ול"ח לחצירה הבא' לאחר מכן. ע' במהרש"א. ודבריו דחוקי', ונלענ"ד בפשוטו דהרי בלשון רש"י ז"ל מה שאמר ול"ח לחצרה הבא' לאחר מכן, מבואר

דס"ל דמה דאמרינן עבדינן עובדא. אין הפירוש דבא להשמיענו לאפוקי סברת דלא חזרה שליחות אצל הבעל, והיינו דהי' קשה לרש"י אם אית' דר"נ אמר שאינו חושש לסברת ל"ח הא כבר ידע ר"נ מזה הסברא ולא חש בה, והו"ל לרבא למימר מ"ט לא חש לסברת ל"ח, וע' ברשב"א. ולזה ס"ל לרש"י דר"נ לא בא כלל לדון על סברת לא חזרה אלא דבא להשמיענו דל"ח לחצירה הבלא"מ, וכיון שכן י"ל דהי' קשה לרש"י איך שייך לומר אם איתא לדר"ח עבדי' בה עובדא דהא פשיטא דהיא היא דאם הלכה כר"ח בודאי עבדי' כפי ההלכה. ולזה הוכרח רש"י דקאי לסברת חצירה הבלא"מ והיינו דהי' מקום לומר דאף ר"ח ס"ל דלא גזרי' אטו חצירה הבלא"מ היינו בשני שלוחים ששליח קבלה מקבל מיד שליח הולכה זה אינו דומה לחצירה הבלא"מ דבחצר זה נעשה שליח שלה, אבל היכא דהשליח הולכה בעצמו יהי' אח"כ שליח קבלה זהו דומה יותר לחצירה הבלא"מ, וי"ל דגם ר"ח מודה בזה. ולזה אמר ר"נ אם אית' לדר"ח דהיינו שהשליח קבלה יוכל לקבל מיד שליח בעלה ול"ג אטו חצירה הבלא"מ, ה"נ אף בכה"ג שהשליח הולכה בעצמו נעשה שליח קבלה דדמי יותר לחצירה הבלא"מ ל"ח, ולפ"ז ממילא לית' לקושי' מהרש"א דרש"י לא בא למנקט לענין בזיון דבעל דלענין זה לא הי' חידוש יותר דבהך מלתא מסרה ממש דאין חילוק בין שליח קבלה מיד שליח הולכה ובין שהשליח הולכה עצמו נעשה שליח קבלה, וא"כ מה חידש ר"נ דעבדי' עובדא, אע"כ דקאי ר"נ לענין חששא דחצירה הבלא"מ ואשמעי' ר"נ דאין חילוק, ופשוט וברור בעזר הבורא יתב"ש. אח"כ ראיתי שהר"ן כ"כ בקיצור בלשונו הזהב שהוסיף על רש"י וז"ל ול"ח לחציר' הבלא"מ אע"ג דבההוא עובדא דמי טפי דחד שליח הוא, עכ"ל:

רש"י ד"ה כתבו ותנו, לשליח שלי שמניתי. דקדק בזה לשליח שלי שמניתי ולא מפרש בפשוטו שאמר תנו לשליח שהוא יעשה שליח, מזה דקדק הרשב"א בתשו' דס"ל לרש"י האומר לשליח שיעשה שליח יש כח ג"כ לשליח הראשון להוליך הגט בעצמו דבזה בודאי אמרי' לטירחא דידהו חייש, וא"כ ממילא הי' יכול לכתבו כיון דבעצמו יכול ליתן לא נגמר שליחות עד שנותן לידה כמו בכתבו ותנו, ומש"ה פירש"י לשליח שמניתי דבזה לא ניתן כח לעשות שליח אמרי' דנטל ממנו הכח מלהוליך בעצמו דמקפיד שיוליך השליח שמינה הוא בעצמו בזה מיבעי אם מ"מ לא סילק אותם לגמרי משליחותם לענין הכתיבה דמ"מ נמשך שליחות זה עד שיבא הגט לידה או שנסתלקו לגמרי ע"ש:

ולענ"ד אפשר לומר דנראה בכוונת תוס' לעיל (דף כד ע"א) ד"ה וכי מטית להתם, וא"ת שליח שלא ניתן לגירושין הוא כדאמר בפ' כל הגט כו'. דבריהם תמוהים דאדרבא מסוגי' דכל הגט משמע דאלו הית' נותנת לאבא בר מניומי להוליך הי' מהני אלא למסור

להב"ד והם יתנו לאבא בר מניומי זהו לא מהני והיינו ממש כתירוצנו דשליח שלא ניתן לגירושין א"י לעשות אלא כמו שאמר הבעל, ואיך עלה על דעתם להקשות משם, ולזה צ"ל דעיקר סברת לא ניתן לגירושין כך הוא כיון דהראשון לא נעשה שליח לגרש וא"כ במה שהשליח עושה שליח אין המעשה שליחות השני מכחו שהוא מעמיד אחר במקומו דהא הוא בעצמו א"י ליתן אלא שעושה שליח בשביל הבעל. והיינו דזהו בעצמו שליחות הא' לעשות שליח במקומו של הבעל, דמה שמוטל על הבעל לעשות שליח זה עושה הבעל ע"י שלוחו. ומש"ה לא מהני כיון דנעשה שליח על מילי בעלמא דהבעל מוסר לשליח רק ענין עשיית השליח דהוי דברים בעלמא. וא"כ י"ל דאם הי' בידוליתנו לאבא בר מניומי די"ל דאין השליח עושה לאבא בר מניומי שליח במקום הבעל אלא דהבעל בעצמו עושה לאבא בר מניומי שליח שלא ניתן בפניו ומודיע לו כן ע"י שליח דהוי מעשה קוף בעלמא אבל למסור להב"ד שהם יתנו לאבא בר מניומי לא מהני, ומש"ה הקשו תוס' בההוא דכי מטית התם שוי' את שליח להולכה דמשמע דהיא העושה שליח בשביל הבעל ולא בהודעה בעלמא דהבעל עשאו שליח כיון דאינו מזכיר לעשות לפלוני שליח להולכה ונמצא דאין הבעל עושה שליח רק ע"י האשה שהיא נעשית שליח במקומו כדמשמע בלישנא דשוי את דמשמע שהיא תעשה שליח, וביותר י"ל דאם איתא דהבעל עושה שליח שלא בפניו דהיינו נמי שתרצה למסור הגט א"כ עושה שליח שלא בפניו ואף דאין ברירה י"ל כיון דאינו אומר מי שתרצה יהא נעשה שלוחו מעכשיו אלא דלמי שתרצה יהא אז נעשה שלוחו דבאותו שעה שמתחיל השליחות הוא כבר ברור, כמבואר בפ' מרובה גבי כל הנלקט, מ"מ כיון דאין האשה שם שליח עלי' לשרש גירושין אלא להודעה בעלמא וכמעשה קוף, וגם ע"י עכו"ם מהני כה"ג ממילא א"נ לומר בפני כיון דאינ' שם שליח עלי' [ובההוא דאבא בר מניומי דמשמע דהי' לה למסור לאבא בר מניומי, י"ל דמיירי בגט מקויים, או בארץ ישראל דא"צ לומר בפני] אע"כ דאשה עושה שליח, ולזה הקשו כיון דהיא לא נעשית שליח לגרושין, א"כ עיקר שליחו' דידה לעשות שליח במקומו הוי מילי ולא מהני כמו דלא מהני גבי אבא בר מניומי למסור להב"ד. ולזה תירצו דאין הסברא מכח מילי כיון דמסר הגט בידו לעשות שליח לא מקרי מילי, אלא דעיקר הכלל דשליח ניתן לגירושין א"י לשנות דבר ממה שאמר לו הבעל, וא"כ י"ל דרש"י סבר לקושטא דמלת' כקושי' תוס' לא ניתן לגירושין הוי מילי. וההוא דשוי את להולכה. היינו באמת באמר לפלוני כההוא דאבא בר מניומי [ומ"מ נאמן לומר בפני דקצת שם שליח עליו שע"י נגמר ענין השליחות להוליך] ומש"ה כיון דחזינן דבעי הכא לשליח אם יכול לחזור ולכתוב דעכ"פ נסתלק הראשון מלהוליך הגט וא"כ ממילא הוי

שליח שלא ניתן לגירושין וא"י לעשות שליח במקומו של הבעל דהו"ל מילי ומש"ה כ' רש"י לשליח שמניתי:

דף סד.

תד"ה בעל אמר לפקדון. הא דלא נקט בעל אמר להולכה כו'. תמהני הא בכה"ג ל"ש טעמא דר"ח דהימני'. דמה הימני' שיכול למסור הגט בידה, הא זה רצונו ולזה שלחו אבל מה"ת לומר דדעתי' דאם יאמר לקבלה שיהי' באמת לקבלה, ואף דבאמר לפקדון ל"א דהימני' רק לענין אם ימסור הגט לידה יהא באמת לגירושין אבל לא תהי' מגורשת בקבלתו, צ"ל כיון דדעתי' רק לפקדון אלא הימני' שאפשר לשליח לשנות מדעת תלה הדבר בשליח שיהי' כדבריו אף אם ישקר בזה אמרי' דמסתמא דעתי' עכ"פ משעה שביד השליח למסור בידה דמסתמ' אין הבעל מקפיד אם ימסור לידה או לא כיון דבידו למסור לה. ע' בר"ן. משא"כ בעשאו שליח להולכה דהא זהו עיקר שליחותו שיוליך לה הגט דוקא בזה ל"ש כלל הימני'. ואף דלפ"ז יקשה בהיפוך דגם לר"ח יהא נאמן הבעל לטעון הולכה וא"כ מה פריך ממתני' דלמא בעינן עדי' שלא יטעון להולכה. מ"מ הו"ל למנקט כן קושיית' ולא למנקט הפלוגת' בבעל אומר להולכה, וצ"ל דס"ל דגם בהולכה שייך הימני' דלפעמי' יבא הבעל לחזור משליחותו, וכשיראה השליח שחוזר ימסור הגט לידה ותנשא בו, ומש"ה אמרי' דדעתו אף אם באמת יזדמן כך שיחזור וימסור השליח לידה תהא מגורשת, וזה א"א אלא ע"י דעתו שאם ישקר שיהי' באמת שליח קבלה, ומש"ה אף בלא נתן לידה מגורשת באמירתו שהוא שליח קבלה, כיון דסוף סוף תולה הבעל דעתו באם ישקר שיהי' באמת למפרע שליח קבלה. ואינו מקפיד בין אם ימסור לה או לא, כנ"ל:

גם ליכא לאקשויי דהוי מגו דהיה מוסר לה הגט. די"ל ג"כ דלמא האשה לא תרצה לקבל הגט כיון דאמר הבעל להולכה וחוזר חוששת שהשליח משקר. וכמ"ש תוס' גבי בעל אומר לפקדון. אף דיש לחלק דבפקדון אף אם היה מוסר לה הגט קודם ערעורו לפקדון והיתה מקבלתו. מ"מ אולי אין רצונה לקלקל עצמה בשקר והיתה טוענת האמת שקבלתו מהשליח וממילא היה ג"כ הספק לב"ד דלמא הדין עם הבעל דלפקדון יהבי נהלי'. משא"כ בבעל אומר להולכה דבזה שפיר הוי מגו דהיה מוסר לה קודם טענתו להולכה דבזה הית' מגורשת באמת. מ"מ הרי תוס' בעצמם גבי בעל אומר לפקדון לא נקטו הכי רק דהאשה לא תרצה לקבל הגט כיון דבעל אומר לפקדון ועכצ"ל דלא הוי מגו דמסרו לידה מקודם דהוי מגו למפרע כמ"ש הפ"י והב"י א"כ גם הכא לא הוי מגו:

ונ"ל דגם דעת הר"ן דלא הוי מגו כזה. דכ' הר"ן דבשליח אמר להולכה גם לר"ה נאמן דל"ש בזה אם איתא אלא היכא דמתגרשת מיד בקבלת השליח עיי"ש. ולכאורה יקשה דא"כ גם באומר לקבלה יהא נאמן במגו דלהולכה שהיה מסרו לידה דבזה אף אם היתה טוענת האמת דקבלתי מיד השליח בתורת הולכה לא היה נאמן הבעל לפקדון. אע"כ דגם כה"ג לא הוי מגו. אך לפ"ז לשיטת הר"ן קושי' התוס' במק"ע דלנקוט בעל אומר להולכה. דהא תירוצה ל"ש דבהולכה ל"ש לומר דהי' מסרו לידה א"כ בשליח אומר לקבלה ובעל אומר להולכה שייך אם איתא כמ"ש להדיא. וצ"ל דהר"ן ס"ל לקושטא דמלתא דבבעל אומר להולכה ושליח אומר לקבלה ל"ש כלל הימני' וכנ"ל, וגם לר"ח הבעל נאמן והא דלא מהימן לומר לפקדון במגו דלהולכה דכיון דהימני' מ"ט לא מהני מגו כמ"ש תשו' הראשונים בשם תשו' הרי"ף דאף באינו מקויים אינו נאמן לומר לפקדון במגו דמזוייף.

והנה אף דליכא למידק הנ"ל מכח קושית תוס' די"ל דה"ה דהו"מ למנקט הכל מ"מ י"ל דמוכרח כן דעת הר"ן ממה דהקשה בפירכת הש"ס קבל ל"ל הא מ"מ שמא נתן לו להולכה. וכ"ת דלסגי בראוהו בידו שלם ואמר שהוא שליח קבלה דא"כ גם עדי אמירה ל"צ ע"ש. ודברים אלו צריכים ביאור דמאי ארי' דנקט הר"ן דניחוש שמא להולכה אמאי לא נקט שמא לפקדון. וביותר שמא זרקו לאשפה קרוע. ולזה נראה ברור דגם הר"ן ס"ל כדנראה לדעת תוס' בסוגיין דכל שראוהו בידו שלם לא פקע כח שלישות ונאמן בדיבורו אף בשעה שהגט קרוע בידו ומש"ה ליכא חשש פקדון דהא הימני' אלא דקושית הר"ן דניחוש שמא להולכה דבזה ל"ש הימני'. ובשלמא מאי דפריך תחילה ולהימני' לשליש ניחא. דלגבי בעל נאמן במגו דהא מסרה לה. ואף דכתבנו לעיל דלא הוי מגו. היינו בבעל מכחישו דלא היתה נוטלתו אבל אין הבעל לפנינו הוי מגו מעלי' דהיה נותנה לידה. ולגבי פקדון דלא הוי מגו אף באין הבעל לפנינו מטעם דאולי אין רצונה לשקר והיתה טוענת האמת שקבלתו מהשליח. ומ"מ הא שייך סברת הימני' משא"כ במה דפריך קיבל למה לי בזה שפיר קשה כיון דהגט קרוע ממילא ליכא מגו ואתינן עלה רק מדין הימני' דהי' בידו פעם א' למסור זה. בזה שפיר יקשה ניחוש דלהולכה הוא דבזה ל"ש הימני' וע"ז טען הר"ן דל"ל דלסגי בראוהו בידו שלם ואמר שהוא שליח קבלה ולזה אף לגבי הולכה הי' לו מגו אז דמסרו לידה וכנ"ל:

אמנם עכ"ז תמוהים לי דברי הר"ן דא"כ דפירכת הש"ס דכיון דאין בפנינו הבעל הוי מגו דנותנו בידה. אע"כ גם לר"ה הו"ל למיפרך אף דלגבי פקדון ליכא מגו שמוסרו לידה וכנ"ל מ"מ הא נאמן במגו דלהולכה והי' מסרו לידה ואי אתי הבעל ומערער לפקדון

א"נ לשיטת הר"ן. וצ"ע: תד"ה שליש נאמן. ולפ"ז מהמנינן לי' וכו' אלא אומר בפקדון ע' במהרש"א. כבר תמה הפ"י דדברי המהרש"א נסתרי' מדברי תוס'. גבי מערסא לערסא. ולפום ריהטא היה נראה ליישב למ"ש הב"ש דליכא למידק מדברי תוס' שכ' דפירכת הש"ס קבל ל"ל. היינו דליסגי בראוהו בידו שלם. דע"כ דס"ל דאף באין השלישית בידו נאמן. די"ל דהתם באין הבעל מכחישו. אבל במכחישו א"נ כ"ז שהשלישית בידו. וא"כ י"ל דגם המהרש"א ס"ל כן. וא"כ הכא בבעל אומר לפקדון בזה מודה ר"ח כשהגט אין ביד השליש כיון דמכחיש. משא"כ במערסא לערסא דמיירי שאין הבעל מכחיש. אמנם באמת לית' והוא מדויל ידי' משתלם דהרי המהרש"א סבר בכוונת תוס' דהא דלא פריך גם לר"ה ממתני' די"ל דמתני' איירי בבעל מכחיש א"כ מוכח דהא דפריך קבל ל"ל היינו אף במכחיש. וא"כ ע"כ צ"ל דהקרעים בידו מקרי קצת שלישית בידו. וגם י"ל דאף המהרש"א ס"ל כשיטת הב"ש לענין קרעי' בידו מ"מ בגוף היסוד באין השלישית בידו דיש חילוק בין בעל מכחישו בזה ס"ל כשיטת הב"ש הנ"ל. מ"מ נ"ל דאינו. דהרי המהרש"א ס"ל דגם התוס' ס"ל כדעת הרא"ש דר"ה מיירי דוקא במכחישו וא"כ במה דכתבו התוס' דבמערסא לערסא לא אתי כר"ה ע"כ דס"ל דזה מקרי בעל מכחישו וכמו שנכתב לפנינו בעזה"י. וא"כ גם לר"ח תקשי דהא במכחישו לא מהימן באין השלישית בידו:

והנה ביסוד הדבר שכתבנו דבמערסא לערסא מקרי בעל מכחישו. צריך ביאור. דמ"מ אם דנין דהוי כמכחישו דשמאיערער. א"כ ממילא לר"ה לא מצי למיפרך ולא הוצרך המהרש"א לומר דמתני' מיירי במכחישו. ונראה דדברי המהרש"א ברורים למה דמצינו גבי בפני נכתב. אף דאנן ל"ח למזוייף דהא בא"י א"צ שיאמר בפנ"כ מ"מ חיישי' שהבעל יערער בשקר להוציא לעז. אך בענין שהגירושין נגמרי' מיד בנתינת הבעל לשליח ל"ח דבודאי גמר ומגרש כמ"ש הר"ן ברפ"ק דמה"ט שליח קבלה א"צ שיאמר בפ"נ. וא"כ ה"נ שפיר י"ל דאנן ל"ח לפקדון ומש"ה גם לר"ה איכא לאקשויי ממתני' דהא ליכא למיחש אם יערער בשקר לומר לפקדון דהא מתני' מיירי בשליח קבלה דגמר ומגרש ומש"ה הוצרך המהרש"א לומר דמיירי באמת במכחישו משא"כ במערסא לערסא דמיירי בהולכה שפיר הקשו תוס' כמו דחיישי' שיערער בשקר לומר מזוייף ה"נ ניחוש שיערער בשקר לומר פקדון. עכ"פ לפ"ז אזדא לה הישוב הנ"ל על המהרש"א.

ונראה בהקדם דברי הרי"ף שהעתיק לסוגית ומודה ר"ה דאם קמי דידי יהבי' כו'. ובגד"ת הקשה דהא הרי"ף כר"ח וא"כ למה להלכת' הביא הא דמודה ר"ה. ולענ"ד נראה דמה דכ' הרא"ש ברפ"ק גבי בפנ"כ כי היכי דהימנוהו לומר בפנ"כ הימנוהו ג"כ לומר שליח

אני. וביארו המפרשים דהרא"ש בא לתרץ דניחוש לנפילה וצ"ל אף דאנן קיי"ל דל"ח לנפילה. מ"מ היינו רק בדבר שהוא מוחזק בו כגון שטר שכ' בו לויתי ממך. אבל בשליח הגט דאין שייכות בגט ל"ש בו חזקה ובזה אנן חיישי' לנפילה. אולם לפ"ז קשה בהא דפרכי' ממתני' וליהמני' לשליח הא מ"מ ניחוש לנפילה דבזה ל"ש לומר כיון דהימנוהו לומר בפנ"כ. דהא איירי בשליח קבלה דליכא אמירת בפנ"כ. ולזה צ"ל דבמתני' בשליח לקבלה דהוי נפילה דיחיד בודאי ל"ח כלל לנפילה. אמנם לפ"ז יקשה דמה הקשה תוס' דמה הועילו חכמי' בתקנתן הא י"ל כיון דהימנוהו לומר בפנ"כ נאמן לומר שליח אני. ואי דתוס' לא ס"ל הך סברא. א"כ יקשה אף לתירוצם דמיירי בב' עיירות הא מ"מ יקשה לר"ה דס"ל גבי ממך דחיישי' לנפילה. א"כ בכל גיטין ניחוש לנפילה. וא"כ מוכרח כסברת הרא"ש הנ"ל. ולזה צ"ל דקושית תוס' כיון דר"ה אמר בעל נאמן משמע אפי' להקל. א"כ מוכח דסברת אם איתא אלים כ"כ אפי' להקל. ומוכח דהוי סברא דאורייתא ושפיר הקשו דבזה א"א להאמין להשליח, וע"ז תירצו דמיירי בב' עיירות דליכא סברת אם איתא והוי רק חשש דרבנן לנפילה ומהימן השליח כסברא הנ"ל.

אמנם לפ"ז יקשה למאי הוצרכו לדחוק דלר"ה ליכא למיפרך ממתני' דמיירי בעיר אחת והא בלא"ה י"ל דאף בב' עיירות חיישי' לנפילה דהא מתני' איירי בש"ק דליכא בפנ"כ. וצ"ל דממנ"פ דא"כ גם לר"ה ליכא קושיא דלגבי נפילה דליכא הימני' אין חילוק בין ר"ה לר"ח. ואף דלר"ה דס"ל בב"ב גבי ממך דחיישי' לנפילה. מ"מ אינו תלי' בפלוגתא דר"ה ור"ח הכא בשליש. אע"כ דפשיטא להש"ס דבש"ק דהוי נפילה דיחיד דל"ח. א"כ גם לר"ה ע"כ דמיירי בב' עיירות. ולפ"ז מיושב קושית הגד"ת הנ"ל די"ל דהרי"ף לשיטתיה דמוקי פלוגתא דר"ה ור"ח בשליח להולכה ובזה הוי נפילה דרבי'. י"ל דבעל אומר נפילה מהימן גם לר"ח דהא ל"ש בזה הימני' ואף דאנן ל"ח לנפילה מ"מ כיון דלא מקרי מוחזק בגט חיישינן וכנ"ל. והא דל"ח בגיטין דעלמא לנפילה היינו כיון דמהימן לומר בפנ"כ והכא אף דמיירי בהולכה מ"מ כיון דמיירי בעיר א' דאיכא סברת אם איתא הוי סברא דאורייתא ולא מהני נאמנות השליח היכא דל"ש הימני'. וא"כ לר"ח ג"כ נאמן הבעל דנפל. אלא באומר לפקדון א"נ במגו דנפל דבהימני' לא מהני. והא דפריך הש"ס ממתני'. היינו דבמתני' הוי נפילה דיחיד ל"ח אף היכא דאיכא אם איתא. וא"כ מש"ה הוצרך הרי"ף להביא ההוא דמודה ר"ה דנ"מ לדידן באומר דנפל ממנו דגם לר"ת הבעל נאמן. מ"מ באומרת קמי דידי נאמנת במגו. [ובלא"ה י"ל בפשוטו דהרי"ף הביא הא דמודה ר"ה כדי לאורויי דמיירי בהגט בידה. דמינה ידעי' דפלוגתא דר"ה ור"ח מיירי בהכי ונשמע מזה דאף שהגט אינו ביד השליח נאמן כמו שהוכיח הרי"ף בתשו' מהך דמודה ר"ה

בהולכה ע"ש] ולפ"ז אפשר ליישב דברי המהרש"א בדרך פלפול והיינו די"ל דהימני' ל"ש אלא בגט בידו. אך מ"מ בגט בידה אף דל"ש הימני'. מ"מ י"ל דס"ל לר"ח דסברת אם איתא לא אלים כ"כ לסברא דאורייתא ויהי' נאמן הבעל להקל אלא יהי' הדין דהוי ספק מגורשת. וא"כ במערסא לערסא הועילו בתקנתן דכי היכי דהימנוהו לומר בפנ"כ נאמן ג"כ לומר שליח אני משא"כ לר"ה אמאי הבעל נאמן דהא אפי' להקל בזה א"א להאמין לשליח מש"ה הוצרכו לומר דלא אתיא כר"ה:

דף עב.

תני' מהיום אם מתי. לכאורה קשה דאיך מיירי. אי בדלא כפיל לומר אם לא מתי לא יהי' גט א"כ הוי תנאי דלא כפלי לתנאי. דהתנאי בטל ומעשה קיים ומגורשת מיד. ואי בדכפלי לתנאי ל"ש לומר דהוי חזרה. דאם כוונתו לאח"מ לחוד ל"ש ענין כפילא, מיהו בזה י"ל דהוי ספק אי הוי תנאי ומגורשת מיד דהתנאי בטל ומעשה קיים. או דהוי חזרה ואינה מגורשת כלל דאין גט לאח"מ. אך לשון רש"י שכ' מספקא לן אם תנאי וכיון שמת אתקיים התנאי משמע דלצד התנאי בעי שיתקיים התנאי. ואפשר דרש"י נקט מלתא דפסיקא דבאם נתקיים תלי' מלתא בפלוגתא דר"מ וחכמים אי בעי תנאי כפול. ולזה נקט רש"י דעכ"פ במת מגורשת למפרע. או די"ל דמתני' לא אתיא כר"מ דבעי תנאי כפול. ואולם עדיין יש לע' בפלוגתא דרב ושמואל בקידושין (דף נט) גבי מעכשיו ולאחר ל' יום דרב סבר ספק תנאי ספק חזרה. ושמואל סבר ודאי תנאי והוי ספק מקודשת עד ל' יום. בזה יקשה הא מדאמר רב דהוי ספק תנאי ע"כ דמיירי בלא כפלי. וכיון שכן לשמואל דאמר הוי תנאי תהי' מקודשת מיד לראשון דהא שמואל סבר כר"מ כדאמרי' אתקין שמואל בגיטין, וא"כ כיון דלא כפליה יהי' הדין דתנאי בטל ומעשה קיים, ואפשר לומר דפליגי בפירושא דמתני' והיינו דרב ס"ל דלישנא דמעכשיו ולאחר ל' בלא כפלי' הוי ספק תנאי מש"ה מפרשינן מתני' כפשטא מקודשת וא"מ לעולם. והיינו דמיירי בלא כפלי' מש"ה קתני וא"מ והיינו דאפשר דהוי תנאי ומקודשת מיד לראשון. או דהוי חזרה ומקודשת לשני לעולם אבל שמואל ס"ל דאף בלא כפלי הוי לשון תנאי ומוכרח באמת דמתני' מיירי בכפליה וא"מ דקתני היינו רק עד ל' יום. אבל אלו לא כפלי' הית' מקודשת לאלתר לראשון. ובאמת לרב ושמואל לא איירי בחד גוונא דלרב איירי בדלא כפלי'. ולשמואל איירי בכפלי'. אלא דממילא נשמע דפליגי מדלא אוקי שמואל כפשטא וכרב. ע"כ ס"ל דאף בדלא כפלי' הוי ודאי תנאי, ולשיטת הרמב"ם מרווח טפי די"ל במעכשיו לא בעי דיני תנאים ואתי' הכל כפשוטו. וק"ל:

תד"ה מהיום אם מתי. לא ידענא מה אידון בי'. הנה לפ"ז ה"נ לענין זמנו של שטר מוכיח עליו לא הוי רק מסוף היום. וכמ"ש הרמב"ן והר"ן בשיטת ר"ת. אבל מ"מ משמע דכמו דמספקא לר"ת במהיום ה"נ הספק לענין זמנו של שטר, דא"ל דלענין זמנו ש"ש אינו מוכיח רק מסוף הזמן ורק מהיום מספקא דא"כ אך אמרי' דרב דאתקין מיומא דנן ולעלם לאפוקי מדר"י הא י"ל דהוצרך לתקן מיומא דנן ולעלם לענין אם מת בו ביום. אע"כ ברור דהא בהא תליא דלאותו צד דמהיום הוי כמעכשיו ה"נ לענין זמנו ש"ש מוכיח.

ולפ"ז י"ל הא דכ' תוס' ריש כתובות (דף ב' ע"ב) ד"ה לאפוקי מרבותינו וכו' א"נ הא דכ' בו שבוע או שנה כו'. לכאורה תמוה דמ"ש זמן היום או זמן השבוע. ולפמ"ש המהרש"א בכוונת קושי' התוס' דאדרבא כיון דצריך לכתוב זמן אין כאן הוכחה. וכ' דמ"מ מוכח מדלא כ' שבוע או שנה ע"ש. א"כ ניחא דתירצו דכתוב בו באמת שבוע או שנה דבזה ליכא זמן מוכיח דהא הוצרך לכתוב זמן. דגט שא"ב זמן פסול. אבל באמת דברי המהרש"א תמוהים לענ"ד דאיך שייך לומר מדכ' זמן היום ולא כ' זמן השבוע דמה הפרש בין זה לזה. וא"כ בכ' בו שנה נימא מדלא כ' בו שבוע ואין לדבר סוף. ולזה הי' נרא' לענ"ד בכוונת קושיית' כיון דנרא' מתוך סוגיין דכל הנך דה"ז גיטיך מיירי בתנאי בע"פ ולזה קושייתם הי' דהא ע"כ מוכח דכתבו זמן דאף דאם מתי עצמו הוי זמן דזהו בעצמו הזמן לעת שימות דבזה ליכא שום חשש דחיפוי. וכדומה דאם ניחוש שתאמר שכבר נתגרשה מזמן רב ממילא צריכי' לומר שכבר מת ג"כ. א"כ גם בלאו הגט היא פנויי' וה"נ לר"ל ליכא טעם דהפסד פירי מיום הכתיבה. כיון דכ' בגט אם מתי אין ראי' לגרש בו מקודם ולא זכתה בפירות כמ"ש תוס' לעיל בסוגי' דנכתב ביום וא"כ א"י לזכות בפירות רק משעת מית' ובזה זוכה בלא גט מכח אלמנות באופן דאם מתי הוי כמו זמן ממש. אלא דקושי' התוס' כיון דמיירי בע"פ ע"כ דנכתב זמן בשטר וא"כ מוכח דלא כרבותינו מדלא אמרי' זמנו ש"ש מוכיח והיינו משכ' זמן והתנה בע"פ אם מתי והי' יכול לכתוב אם מתי ולא הי' צריך לזמן כלל דזהו בעצמו זמן. אמנם לפ"ז יקשה על תירוצם דכ' בו שבוע או שנה הא מ"מ זמנו מוכיח מדלא כ' אם מתי לחוד. ולזה י"ל דלהך תירוצא קאי לפי הצד שצדד ר"ת דמהיום וכן זמנו ש"ש מוכיח רק מסוף הזמן. וא"כ שפיר י"ל דכ' בו שבוע והזמן מוכיח רק מסוף הזמן ומיירי באמת דמת בתוך השבוע וק"ל:

עוד כ' תוס' שם לתרץ א"נ במאוחר. וזה ג"כ תמוה לכאורה דממנ"פ אי מיירי שמת תוך הזמן המאוחר. א"כ מה ארי' דהתנה אם מתי הא גם בנתן לה הגט סתם א"א לחול עד זמן המאוחר כמ"ש תוס' בסוגי' דנכתב ביום וכיון דמת מקודם בטל הגט. ואי דמיירי במת אחר זמן האיחור מה הועילו בתירוצם דעדיין יקשה דנימא זמנו מוכיח עליו לענין

דאם ימות דתתגרש למפרע מזמן המאוחר. ונלענ"ד דכך כוונתם דבאמת מיירי במת אחר זמן האיחור דבכה"ג ליכא הוכחה מכח הזמן דכוונתו במעכשיו דהיינו משעת הזמן תתגרש למפרע דהא י"ל דכ' הזמן דתרתי בעינן. דקודם הזמן בודאי לא יחול הגירושין, ואחר הזמן יחול אם מתי דהיינו משעת מיתה. לאפוקי אם ימות קודם הזמן. ואף אם נאמר שדעתו גם אם ימות קודם זמן המאוחר שתתגרש. מ"מ עכ"פ א"א שיחול הגירושין עד זמן הכתיבה בשטר כדין כל מאוחר, וא"כ הועיל הזמן דאינה מגורשת עד שיעברו שניהם הזמן והתנאי דמיתה וליכא הוכחה להתגרש למפרע, וק"ל:

ובעיקר ספיקתו דר"ח לא ידעתי דלר"י דס"ל מהיום אם מתי היינו כאומר מעת שאני בעולם, ומהיום דקאמר היינו מחיים והספק רק לר"מ דס"ל דמהיום ממש קאמר וכן לר"י וחכמי' דס"ל דהוי ספק אם הוי כמעכשיו או דהוי כמו מעת שאני בעולם. בזה י"ל דבמת בו ביום לא מהני דשמא הוי מהיום ממש דהיינו סוף היום. ולפ"ז יהי' לר"י חומרא יותר מלר"י דלר"י דפשיטא לי' דהוי כאומר מעת גם במת בו ביום מהני. ולר"י הוי ספק. ואולם לפמ"ש הרא"ש דמה דהוי כאומר מעת שאני בעולם היינו דכוונתו מהיום ואילך אם ימות תתגרש רגע מקודם. א"כ גם לר' יהודה יש לספק דשמא מהיום היינו מסוף היום ואילך אם ימות:

תד"ה הכי אמר רב. והא דאמרי' בפ' בתרא כו', ע' ברי"ף פ' מי שמת שכ' לתרץ ולחלק בין איסור לממונא וע' ברשב"א ובר"ן בסוף פרקין שכתבו דאין מקום לחלק בין איסור לממונא, אלא דרב ס"ל באיסור מחמירי' שלא לסמוך על ר"י והדין דבאמת חולצת ע"ש. ולא זכיתי להבין דא"כ מה פרכי' בסוגיין על ר"ה מדאמר רב הלכה כר"י והא לרב בעצמו הדין כן דבאיסור לא סמכי' על ר"י ומחמירי' דבעי חולצת, וצע"ג:

דף עב:

גמרא והתנן מהיום אם מתי וכו'. ע' ברשב"א ובר"ן סוף פרקין שהקשו אמה דפירש"י התם לכשתצא חמה: דמה דאינו גט כלל לר"י ול"א דהוי כמהיום ולאח"מ. היינו כיון דלשון דלאחר לא משמע תנאי מש"ה דוקא באומר במפורש מהיום ולאח"מ בתנאי. אבל בזמן אמרי' יותר דהדר בי' מהזמן ואין דעתו כלל לתנאי ע"ש. א"כ ע"כ הא דס"ל לר"ה הכא דלדברי ר"י צ"ל דפליגי עם אביי בהא סברא וס"ל דגם בלאחר אמרי' זמנו ש"ש מוכיח וא"כ מה פרכי' פשיטא הא טובא אשמעינן ולאפוקי סברת אביי ע"ש:

ולענ"ד יש להסביר מחלוקת ר"ה ואביי דתלי' במה די"ל דאביי ס"ל כרב בקידושין דמהיום ולאחר ל' הוי ספק תנאי ספק חזרה וכדמשמע בסוגי' דהתם דאמר אביי לטעמא

דרב בא אחר וקדשה כו' משמע דאביי ס"ל כרב מש"ה ס"ל דבזמנו ש"ש ואמר לאחר לא מספקינן דאמרי' יותר דהוי חזרה. אבל ר"ה י"ל דס"ל כר"י בקידושין דאפי' קדושין חופסי' בה דרווחא שבקי' ולדידי' אמרי' שם הא דבמהיום ולאח"מ גט ואינו גט ול"א דהגט בטל כיון דהוי שיור היינו דגזרי' מהיום ולאח"מ אטו מהיום אם מתי ע"ש היטב. א"כ ממילא בכ' בו זמן ואמר לאחר נהי דנימא מכח לשון לאחר מוכח ויש ראי' דמיהדר מהזמן, דגם זה רחוק לפרש דכוונתו שיתחיל מהיום ויוגמר לאח"מ, ורק במהיום ולאח"מ מוכרחי' לפרש כן, אבל לא ע"י זמנו ש"ש. מ"מ שייך בו הגזרה דגזרי' זמנו ולאח"מ אטו זמנו ואם מתי. דבמקום זמן אם אמר אם מתי לא מתייבמת ה"נ במקום זמן אם אמר לאח"מ. וכיון שכן י"ל מש"ה פרכי' פשיטא דזהו באמת פשוט דאם גזרי' מהיום ולאח"מ אטו מהיום אם מתי ה"נ ראוי לגזור זמן ולאח"מ אטו זמן ואם מתי ואי דהך גופא אשמעי' ר"ה דהטעם במהיום ולאח"מ משום גזירה דמהיום אם מתי הו"ל לר"ה לומר כן במהיום ולאח"מ כאמור. וממילא ידעי' ה"ה לענין זמן. וק"ל:

אולם לפ"ז יקשה האיך אמרי' בפשיטות דלא ס"ל כר"י מדקאמר כזה גט. הא י"ל דה"ק כזה גט. היינו בהך מלתא דאיירי בה מהיום ולאח"מ בזה בא למעט דכזה גט היינו דוקא במפורש מהיום אבל ע"י זמנו ש"ש לא דכיון דאמר לאחר אמרי' יותר דהדר בי'. אבל מ"מ בעלמא באמר אם מתי י"ל דס"ל כר"י דזמנו ש"ש מוכיח עליו. בשלמא בלא דברינו י"ל דהא דהכא קיימי' אליבא דר"ה דכיון דקאמר ולדבריו דר"י א"כ ס"ל דגם בלאחר אמרי' זמנו ש"ש מוכיח עליו ולדידי' שפיר מוכח דר' לא סבר כר"י. אבל לפי דברינו הנ"ל דס"ל דטעמא דר"ה דגזרי' אטו אם מתי קשה כנ"ל. ודוחק לומר דזהו סברא פשוטה כ"כ דל"צ לאשמעי' למעט ולמתני כזה גט ולזה נ"ל יותר דדוקא לרבנן דר"י דס"ל דמהיום ולאח"מ הוי ספק. דמשום ולאחר אינו סובל כ"כ לשון תנאי מש"ה אמרי' דבזמן אמרי' יותר דהוי חזרה וליכ' ספק אבל לר"י דס"ל במהיום ולאח"מ דהוי ודאי תנאי ס"ל דלשון לאחר סובל לשון תנאי. וגם בזמן אמרי' הכי. ונ"ל להוכיח סברא זו מסוגיין דלקמן (דף עד ע"ב) אדמיפלגי במהיום ולאח"מ ליפלגו בע"מ ואם נימא במה דאמרי' ר' לא סבר כר"י היינו רק לר"ה דפליג על אביי קשה דלמא ר"י סבר כאביי דבלשון לאחר ל"א זמנו ש"ש מוכיח. א"כ י"ל דר' ס"ל כר"י והא דקאמר כזה גט היינו למעט דבאמר לאח"מ לא הוי גט רק בכה"ג דאמר מהיום לאפוקי ע"י זמנו ש"ש מוכיח עליו לא וכנ"ל. וא"כ ליכ' קושי' דפליגו בע"מ דהא בלאו הדין דע"מ כאמר מעכשיו ג"כ מגורשת מכח זמנו ש"ש דהא אף אם ע"מ אינו כמעכשיו. מ"מ בודאי לא הוי כמו לאחר. אלא דהוי כמו אם. וכדמוכח מסוגי' דלקמן (דף עה ע"ב) גבי ע"מ שתחזיר לי את הנייר דאמר אביי ה"מ ר"מ

היא דבעי תנאי כפול. והרי דאביי ס"ל דע"מ שתחזיר לי לא הוי כמעכשיו אם נימא דהוי כמו לאחר. ממילא לא בעי כפול כמו באומר לאחר וכן מוכח ג"כ מדברי תוס' שם ד"ה אלא אמר רבא כו' דהא באם תצא פליגי במכ"ש בע"מ, הרי מבואר דע"מ לא גרע מאם ולא הוי כלאחר [והי' אצלי בדרך פשיטות לאשר ששמעתי מהבחורי' יחיו שבמהר"ם שיף כ' דהוי כמו לאחר] ולענ"ד אינו אלא כמ"ש וא"כ מש"ה לאנקט הפלוגת' בע"מ דדלמא ר' ס"ל כר"י וא"כ בע"מ פשיטא דמגורשת מכח זמנו ש"ש. אע"כ כנ"ל דאם אית' דס"ל לר' כר"י גם בזמן ולאחר ג"כ נימא כן כיון דס"ל לר' דלאחר הוי ודאי תנאי ה"נ במקום זמן, והא ודאי לא קשי' דדלמא רבנן מודו בע"מ ולא מטעם דע"מ הוי כמעכשיו אלא דס"ל דזמנו ש"ש מוכיח עליו. והא דס"ל במהיום ולאח"מ הוי ספק גט דמשמע בלא מהיום אפי' ספק לא הוי. היינו דבלא"ה ל"א זמנו ש"ש מוכיח עליו, ור"י דאמר לכשתתן בגט היינו דר' יהודה לא ס"ל כר"י דזמנו ש"ש מוכיח עליו אבל מ"מ אפשר דרבנן דר' ס"ל כר"י די"ל בפשיטות כיון דרבנן דרבי היינו מתני' דקתני מהיום ולאח"מ גט ואינו גט. והרי מתני' בודאי לא ס"ל כר"י דהרי קתני אם מתי אינו גט. וכן באם לא באתי ומת דאינו גט. וק"ל:

גמרא ר"י מאי היא דתנן כו'. לכאורה יש לתמוה איך שייך דר"י נקט כזה למעט הא דר' דאיך יש שייכות ענין דר' להא דכתבו ותנו לומר עליו דבא למעטו. דבשלמא מה דאמר ר' כזה גט למעט דר"י שפיר יש לומר דבא לומר כזה היינו דכ' מהיום אבל לא ע"י זמנו ש"ש. אבל במה דנקט ר"י כזה למעט דר' הוא תמוה מאד:

ונלע"ד די"ל דשרש פלוגתייהו דרבנן ור' בכתבו ותנו היינו דרבנן סבירי להו דמסתמא כתבו ותנו הוא ענין א' וכיון שעכ"פ אינו רוצה שיתן אחר דאל"כ למה אמר אם לא אבוא דמשמע דהתנאי הי' עם השלוחים ולא עם האשה. ממילא גם לענין הכתיבה דאינו במשמע שמחלק בין כתיבה ונתינה. ואף דאיכ' הוכחה מדלא קאמר אם לא באתי יש לומר דאמרי' דבתחלה כשאמר כתבו ותנו הי' באמת דעתו מיד. אבל תוך כ"ד חזר ואמר אם לא באתי דטוב יותר בחזרה ממה דנפרש כתבו ותנו לעצמו, אבל ר"י נקט זה להוכחה מדלא אמר אם לא באתי כתבו ע"כ דעתו כתבו מיד ותנו אח"כ. דאף דדוחק הוא מכל מקום טוב יותר ממה דנימא דחזר דאין סברא לומר דחזר תכ"ד. וכיון שכן שפיר אמרינן דר"י אמר כזה גט היינו דוקא בדבר זה אני סובר דלא מספקי' בחזרה כיון דלשון לאחר אינו סובל כ"כ לשון תנאי ופליגי רבנן ור"י בסברות הפוכות דלסתם מתניתין דסבירא ליה במהיום ולאח"מ מספקי' בחזרה, אבל בכתבו ותנו בודאי לא הוי סברא לחזרה. ואפשר דא"צ לדחוק כ"כ דיש לומר דטעמא. דרבנן בפשוטו דלא ס"ל זה להוכחה מדלא

אמר איפכא אם לא באתי כתבו דאפשר דלא דק בלישנא אבל ר"י נקט זה להוכחה, אם כן מ"מ מוכח ממילא מדר"י דליכא למתלי בחזרה, ולזה שפיר אמר כזה גט אבל במהיום ולאח"מ מספקי' בחזרה. וק"ל:

אמנם עדיין קשה לר"י דס"ל בקידושין דטעמא דרבנן לא הוי כלל משום ספק חזרה אלא דפרשי' דהוי נתינה אריכת' מהיום עד אח"מ, א"כ יקשה כזה דר"י למעוטי מה, דל"ש למעוטי דר' והיינו כנ"ל דבכתבו ותנו לא מספקי' בחזרה, אבל במהיום ולאח"מ ס"ל כרבנן דהא גם לרבנן לא הוי טעמא משום חשש חזרה, וביותר דלעיל דר"ה ס"ל כר"י וא"כ איך אמרינן עלה דר"י למעוטי דר' וצ"ע:

תד"ה אמר ר"ה כו', אבל גט חל מחיים דדעתו שיחול מיד, קשה לי לפמ"ש הרשב"א ספ"ק. והכי קיי"ל בש"ע סי' קכה דבשכ"מ שמוסר מתנה מחיים, דעתו שאם ימות יזכה בו מחיים וא"י לחזור, אבל מ"מ אם עמד חוזר דהוי כהתנה דוקא אם ימות דדעתו שיחול מחיים מ"מ דעתו על התנאי דאם ימות, א"כ גם בגט נימא כן, גם בעיקר סברתם ק"ל מלעיל (דף ט') וא"ח בעבד דיצא עליו שם ב"ח ואמאי לא בפשוטו דמן הדין א"ח בעבד כיון דדעתו שיחול מחיים דהא יודע שאין שחרור לאח"מ וכמ"ש תוס' שם, או דמיירי באמר מהיום כמ"ש תוס' שם, עכ"פ מוכח או דמיירי במהיום או דדעתו שיקנה מחיים ממילא בטלה הא מדינא ודעתו שיקנה לחלוטין מיד כמו בגט דמ"ש גט משחרור, ואולי דהתם גרע כיון דבשטר א' כ' כל נכסי וגבי נכסי' בודאי דעתו דדוקא אם ימות ה"נ בשחרור אף דמ"מ דעתו שיקנה מחיים, אבל מ"מ רק באמת אם ימות כיון דכלל השחרור בכלל כל נכסי', ודוחק:

דף עג.

גמרא שכ"מ שניתק מחולי לחולי כו' ע' בר"ן שהקשה על הרמב"ם שפסק דבמתנת שכ"מ שניתק מחולי לחולי דבעי אומדנא אם מחולי ראשון מת הא ממתני' דקתני ברישא מהיום אם מתי ובסיפא קתני מהיום אם מתי מחולי זה אומדי' כו' משמע דברישא בסתם אם מתי לא בעי אומדנא כיון דלא אמר מחולי זה, וה"נ במתנת שכ"מ דלא אמר מחולי זה ע"ש. ולענ"ד נראה, דלכאורה יש להקשות לפמ"ש רש"י באומדי' אותו אם מחולי ראשון מת היינו דיש בו עוד מחולי ראשון, אף דחולי ראשון לא גרם המיתה אלא שמכחו בא החולי שני שמת ממנו. מ"מ הוי גט כיון דמת בתוך חולי הראשון. הא מבואר פ"ק דכתובות בהא דאמרי' הא חלה ה"ז גט דחולי הוי בכלל אונס דלא שכיח. ובהא ודאי אין חילוק בין בריא שנפל לחולי ובין חולה שנפל לחולה אם אינו בגרמות החולי הראשון

כיון דהוא ענין חולי אחר לגמרי בודאי ל"ש כמו דל"ש לבריא שיחלה. אם כן אמאי הוי גט נהי דמת בתוך חולי הראשון מ"מ יהיה כמו אכלו ארי שאינו גט דהוי אונס ה"נ לגבי חולי האחר הוי אונס.

אמנם לא קשה מידי דהא ללישנא קמא דכתובות גבי גט אמרינן אין אונם בגיטין. וכן לל"ב מ"מ באונס מיתה אין הגט בטל דאמרינן דניחא ליה דלא תיפול קמי יבם ושאני באכלו ארי דהוי אונם דל"ש כלל כמ"ש תוס', וכ"ז לשיטת רש"י. אבל לשיטת הרשב"א דמחמת חולי הראשון מת היינו דחולי הראשון גרם שבחולי האחר מת ממנו. ממילא ניחא די"ל דנהי דבגט בלא אמר מחולי זה לא בעי אומדנא דלו יהיה דלא מת מחולי הראשון מכל מקום הוי גט היינו משום דאין אונס בגיטין. או מדינא או משום דלא ניחא ליה דלא תיפול קמי יבם. אבל במתנת שכ"מ כיון דניתק לחולי אחר אם אינו בגרמת חולי הראשון הוי אונס דמבטל להמתנה מש"ה בעי אומדנא דמת מחולי ראשון היינו בגרמת חולי דזהו הוי אונס דשכיח כגון פסקא מברא. כנלענ"ד והוא כפתור ופרח. וע"פ סברא זו יש מקום לטעון על תירוץ ב' דתוס' ד"ה איתיבי' רבינא. והיינו דבתחלה דאף להך תירוץ דלא ס"ל לחלק לדינא בין אונס דשכיח קצת לאונס דל"ש כלל ע"כ היינו רק לענין התקנת חכמים משום צנועות ופרוצות. אבל מ"מ יש חילוק ביניהם לענין מה דאמרינן בכתובות דאף ללישנא בתרא דיש אונס בגיטין מ"מ במת הוי גט דניחא ליה דלא תיפול קמי יבם. ובזה יקשה אמאי באכלו ארי אינו גט, אע"כ דבזה ודאי יש חילוק דאף דמכח דניחא ליה דלא תיפול קמי יבם אסיק אדעתי' על אונס, מ"מ על אונס דל"ש כלל בודאי לא אסיק אדעתי' וכמ"ש תוס' כתובות ד"ה ניחא ליה. ומש"ה נקטו קושייתם רק לל"ק דאין אונס בגיטין בזה היה ס"ל בקושיית' וכן בתירוצם הב' דאין חילוק בין אונסי' לאונסי'. ולפ"ז יקשה על תירוצם הב' הא אף אם אונס דל"ש לא אסיק אדעתי', מ"מ נימא דדעתו אם מת בתוך חולי דהא מצד דניחא ליה דלא תיפול קמי יבם אסיק אדעתי' אונס דשכיח קצת והיינו מיתה סתמא. וא"כ ממילא דניחא ליה באם יחלה חולי אחר שלא בגרמת חולי הראשון דמ"מ כל שיקויים בו מחולי זה דהיינו שיהיה בו עדיין חולי הראשון דיהיה גט מש"ה דעתו בתוך אותו חולי ולא למחמת אותו חולי דאז יהיה הדין דאם הוא שלא בגרמת חולי הראשון שלא יהיה גט:

דף עג:

רש"י ד"ה ואין חוששי' לקידושין. ואי לתרומה בת כהן לא מפסלה כו'. יש לע' דמדכ' רש"י תחלה אי משום כהונה הא גרושה היא ונפסלה, דע"כ מה דרצה לומר דלכהונה

היינו כר"א בפנוי הבא על הפנויה עשאה זונה. א"כ מה דחה רש"י דלתרומה לא מפסלה אלא בביאת עבירה הא לר"א גם בלא ביאת עבירה עשאה זונה. ולזה נלענ"ד דמוכח דס"ל לרש"י כמ"ש תוס' יבמות (דף סט ע"א) ד"ה לא פסולי' דאף לר"א לא עשאו זונה רק לאוסרה לכהן ומפסלה בביאתו ונתחללה, ולכאורה היה נראה מזה להוכיח דבאמת הדין בכהן המגרש ולנה עמה בפונדק וראוהו שנבעלה דל"א דא"א עושה בעילתו בעילת זנות ובעל לשם קידושין. לא מיבעיא למ"ש הש"ג בשם מהרא"י הובא במ"ל דאם היה נדה כיון דבלא"ה עושה עבירה בביאתו אזדא חזקה דא"א בועל ב"ז, א"כ ה"ה הכא בכהן, אלא אף מה דדחה המ"ל דמ"מ י"ל דמה דמצי בהיתרא עושה, מ"מ י"ל דבכהן המגרש למה דמבואר בקידושין דף עח ע"א דס"ל לאביי קידש ולא בעל לוקה א' בעל לוקה ב', ורבא ס"ל קידש ולא בעל אינו לוקה, בעל היכא דבעל בלא קידש ליכא אלא לאו א' דלא יחלל. ואם בעל ע"י קידושין לוקה ב' לא יקח ולא יחלל, אם כן ממילא ה"ה בקידש בביאה דעבר בב"א על הב' לאוין אם כן יש לומר דל"ש א"א בועל ב"ז, דיש לומר דלא רצה לבעול בקידושין להרויח לאו א'. ומה"ט נלענ"ד בגרושה שניסת לאחר ונתגרשה וחוזר הראשון ובעלה דל"ש א"א בועל. למה דמבואר בקידושין דאינו לוקה רק בקידושין, וא"כ י"ל דמש"ה לא רצה רש"י לפרש דמירי בכהן דבזה ל"ש בפלוגתא דרי"ק ור"י אם חוששין לקידושין דבזה ל"ש א"א בועל ב"ז וכנ"ל.

אמנם באמת אי משום הא לא ארי' דבלא"ה לא קשיא מידי די"ל דודאי לשון חוששים לזנות משמע דחוששי' שהביאה היא זנות בעלמא ולא קידושין. ולזה דקדק רש"י דלמאי נ"מ אי לכהונה והיינו כר"א דפנוי הבא על הפנויי' עשאה זונה והיה שפיר לישנא דחוששין לזנות והיינו דהמגרש הוא ישראל דאם היה הביאה דרך קידושין לא נעשית זונה ולא מפסלה לתרומה רק מכח דניסת לישראל. ויש נ"מ דלאחר שימות זה חוזרת להיתר להנשא לכהן ולזה קאמר הברייתא דחוששין שהיה זנות בעלמא ונעשית זונה ואוסרת לכהן לעולם. ודחה רש"י דהא בלא"ה היא גרושה וע"ז כ' ואי לתרומה הא לא מפסלה רק בביאת עבירה. וא"כ ממנ"פ אם הוא ישראל ליכא ביאת עבירה. ואם הוא כהן ממילא בין ע"י ביאת זנות בין ע"י ביאת קידושין נתחללה. ואיך שייך חוששי' משום זנות דהא בעלה לפנינו ובודאי בין כך וב"כ נתחללה. וזה נכון לדחות הראי' הנ"ל. אבל מ"מ לדינא היא סברה גדולה. וצ"ע:

תד"ה א"כ מה אף. דהני תרי מילי סתרן אהדדי כו'. לכאורה תמוה דהא תוס' כ' מקודם דלר"א פנוי הבא על הפנויי' עשאה זונה נקט שפיר דחוששין אף משום זנות א"כ מה פרכי' מה אף דלמא באמת סבר הברייתא כר"א. ולזה קאמר רשב"א כי חוששין אף משום

קידושין היינו דאזלי' הכא והכא לחומרא דחוששין לחומרא לקידושין וחוששין לחומרא לזנות ולא הוי סתרי אהדדי. ולענ"ד נראה דלכאורה קשה איך כ' התוס' דלר"א פנוי הבא על הפנויה עשאה זונה ניחא והיינו ע"כ לתרומה דאי לכהונה בלא"ה פסול משום גרושה. והרי באמת כ' תוס' יבמות (דף סט) דמודה ר"א דלענין תרומה לא מפסלא וכנ"ל. וא"כ דברי התוס' סתרי אהדדי. וזה איזה ימים שעבר פה איש חכם ואמר שהראה לו הגאב"ד דק"ק ליסא שחכם א' כ' לו קושיא זו. והשיב החכם הנ"ל דכוונת תוס' לענין כהונה. והיינו אף דבלא"ה אסורה משום גרושה מ"מ נ"מ לענין דאם ניסת לכהן לוקה ב' משום גרושה ומשום זונה וכדאית' בקידושין (דף עא) ודבריו נכונים. ולפ"ז ניחא דכ"ז לת"ק דס"ל דאין חוששין לקידושין וחשבי' לודאי זנות שייך לומר דחוששין לזנות ללקי עלה משום זנות אבל על ריב"י שפיר פרכי' מה אף משום קדושין. דהא כיון דחיישי' לקידושין ממילא ל"ש דחיישי' גם לזנות דממנ"פ הא לאוסרה לכהן בלא"ה אסורה משום גרושה. ולענין ללקות הוי ספק דשמא הוי קידושין ואינה זונה. וא"כ אם באת ללקות משום זונה ע"כ דהוי ודאי זנות ואיך אמרי' חוששי' לקידושין הוי תרתי דסתרי. ונ"ל לפ"ז ראי' מוכרחת מסוגיא מדפרכי' מה אף ע"כ מוכח כדברי תוס' יבמות הנ"ל דר"א דאמר עשאה זונה היינו רק לכהונה ולא לתרומה וכבר כתבנו דאין מוכח בכוונת רש"י. וראיתי במ"ל בהל' איסורי ביאה (פי"ח הי"ב) בסופו כ' על דברי תוס' יבמות הנ"ל והוא חידוש גדול בעיני. ולענ"ד ברור דגם רש"י ס"ל כן וכנ"ל ויש סעד גדול מסוגיין וכנ"ל:

דף עד.

גמרא מאי ותתן כו', בקידושין (דף ס') עלה דמתני' דהתם אמרי' סתם ר"ה אמר והוא יתן ול"א מאי ויתן. ונ"ל דבשלמא הכא בגמרא אלו אמר פלוגתייהו סתם בדרך פלוגת' לדינא היה אפשר לומר דטעמא דר"ה לאו משום דע"מ הוי כאומר מעכשיו אלא משום דזמנו ש"ש מוכיח והיינו לל"ב דלעיל (דף עב) דאפשר דר"ה ס"ל לגמרי הלכה כר"י אף בע"פ מש"ה אמר מאי והיא תתן היינו דאמר כן ר"ה בדרך פירוש אמתני' אף דסתס מתני' ס"ל לעיל דל"א זמנו ש"ש מוכיח אעפ"כ אמרי' והיא תתן וע"כ משום דע"מ כמעכשיו. אבל בקידושין דמיירי אף בכסף דל"ל משום זמנו ש"ש הוא שפיר אמרי' בסתמא ד"ה והוא יתן כיון דליכא למטעי וק"ל:

ובזה מיושב דברי תוס' בשמעתין ד"ה א"ב. כ' דהומ"ל א"ב דנקרע שטר קידושין ובסוגיא דקידושין כ' תוס' סתם דלא הומ"ל א"ב דנאבדו דהא נתאכלו המעות קידושין מקודשת ולא הקשו דהומ"ל א"ב בשטר קידושין ונקרע. וע' במהרש"א ודבריו תמוהים. ולפי הנ"ל

ניחא דבקידושין דאמרי' בסתם ר"ה אמר והוא יתן מש"ה אילו לא היינו מוצאים נפקותא רק בשטר קידושין ונקרע היה אפשר לומר דטעמא דר"ה משום זמנו ש"ש מוכיח אף דבשטר קידושין לא תקנו זמן מ"מ סתמא דמלתא כותבין זמן כמ"ש תוס' לעיל (דף יוד ע"א) ד"ה כי קתני. מש"ה הוצרך הש"ס למצוא נפקות' גם בקידושי כסף וכיון דגם בזה שייך פלוגתייהו מוכרח דטעמא דע"מ כאומר מעכשיו. אבל בסוגיין דאמרי' וכן נמי בקידושין ואתמר מאי ויתן דגם בקידושין נקט פלוגתייהו בפירוש דמתני' א"כ אף אי איירי בשטר קידושין מוכח דטעמא דע"מ כאומר מעכשיו דהא סתמ' דמתני' לא ס"ל כר"י דאמר זמנו ש"ש מוכיח כ' תוס' דהומ"ל דנ"מ בנקרע:

תד"ה א"ב. ולעיל גבי גט הומ"ל נמי שפשטה ידה כו'.
לפמ"ש הר"ן (בקידושין דף רל"ד) להקשות האיך אמרי' דא"ב דפשטה ידה וקבלה קידושין מאחר הא לר"ה צריכין גט כדין א"א שפשטה ידה וקבלה קידושין מאחר דהוי כאומרת גרשתני דאפי' שלא בפניו נאמנת להחמיר משום חזקה דאין אשה מעיזה בפניו (בסוף פ' המגרש). ותי' דהכא לא הוי כאומרת גרשתני די"ל דמה דקבלה קידושין מאחר דסברה שמא לא יקיים תנאי ולא יתן לה המעות ע"ש. א"כ מה הקשו תוס' דגבי גט לימא דא"ב פשטה ידה הא גם לר"ה צריכה גט דכיון דע"מ לאו כאומר מעכשיו ובודאי עדיין אינה מגורשת והוי א"א מעליא. וא"כ מה דפשטה ידה לקבל קידושין מאחר הוי כאומרת שגרשה בגט אחר לחלוטין או שאמרה מחולין לך ותתגרש מכאן ולהבא. וא"ל כיין דכבר נתן לה גט לחול לאחר זמן בתנאי הוי עכ"פ כמו קטטה ביניהם דאינה נאמנת לומר גרשתני דליכא חזקה דאין אשה מעיזה כמ"ש הרא"ש להדיא ביבמות (דף קטז) ע"ש, א"כ י"ל דאפי' קצת חזקה ליכא וא"נ אפי' לחומרא. ואי דעדיין יקשה על מה שפירש המהרש"א בכוונת תוס' דקבלה קדושין מאחר. מן עוד א' אחר קיום התנאי דלר"ה א"צ גט כיון דהקדושין הב' תפסי לא תפסי קידושין הג'. והא בזה הוי כמו א"א דעלמא דפשטה ידה. מ"מ י"ל דנ"מ דפשטה ידה וקבלה קידושין מאחר. אחר קיום התנאי דהגט נתקדשה לאחיו של המקדש דלר"ה א"צ גט דאף אם גרשה זה הוי גרושת אחיו. והר"ן שהקשה היינו על לשון הגמרא דקבלה קידושין מאחר דהו"ל לומר דקבלה קידושין מאחיו. אבל מ"מ דברי המהרש"א נכוני' דהומ"ל א"ב בכה"ג:
ודע דמדברי הר"ן הנ"ל י"ל דנסתר ממ"ש הגט פשוט בספרו עזרת נשים הובא במ"ל דהך דינא דהאשה שאמרה לבעלה גרשתני נאמנת. היינו רק בנשואה ולא בארוסה דיכולה

להעיז ע"ש. א"כ מה הקשה הר"ן הא הכא מיירי רק בקדשה והיא ארוסה נימא בכה"ג גם לחומרא ל"ח כיון דליכא חזקה אע"כ דאין חילוק:

דף עז:

תד"ה ידה וכו'. אפשר ליישב קושית תוס' והיינו דבשלמא בחצר דהוא לבעל לכל הנאות. דהנאות הוא הפירות. ולא גרע משוכר דקיי"ל דהוי חצירו של שוכר. ע' בח"מ (סי' קצח סה) אף דהגוף של משכיר, מ"מ לכל הנאות ולכל תשמיש הוא של שוכר. מש"ה הוי חצירו לתשמישו להיות שלוחו לקנות. וה"נ בבעל דהחצר שלו לכל הנאות הוי כשוכר. משא"כ בידה דמשועבד לבעל לעשות מה שהוא צריך. אבל לא שיהיה כל הנאותיו שלו. שהרי היא ג"כ נהנה מידה מה שהיא צריכה. ומש"ה הוי חצירה. ומה דאמרי' לענין עירוב יד אשה כיד בעלה. ע' נדרים (דף פח) ל"ד דהתם אין לה יד לזכות דמה שקנתה אשה קנתה בעלה. אבל הכא יכולה לזכות בגט דלא גרע מבעל שנתן מתנה לאשתו דקנתה. רק לענין עירוב גרע שנותן לה לזכות לאחרים. ע' במגיני שלמה כתובות פרק אעפ"י. ובשו"ת הראנ"ח (סי' ב') ופשוט. כוונת תוס' בתירוצם א' נראה דל"ש לומר דידים שלו לפירות. דאין הפירות צומחים מידים והוי כמו מצודה לדגים. ובמה דאמרי' יקדשו ידים לעושיהם צ"ל כמו שכתבתי לעיל:

דף עט.

גמרא אמר רבא ג' מידות בגיטין. הנ"מ לענין שבת. אבל לענין גיטין משום אנטורי אנטור. ע' במהרש"א שכ' דמשמע בכה"ג גופה מהני בגט. דהיינו בזורק לה הגט דרך ביתה. והקשה דהא הוי אויר שא"ס לנוח והוא איבעי' דלא איפשטא בש"ס. ע"ש שכ' לחלק. לכאורה צריך ביאור דהיכי קאמר הכא משום אנטורי אנטור דהא באמת לא ינטור, דהא מצא הגט בפתח אחר. בשלמא בסוגיא דב"מ באיבעי' דמצא ארנקי ל"ק. דהא לא משתמר. די"ל דדעת אחרת מקנה לא בעי משתמר. אבל הכא בגיטין דבעי משתמר כדפריך והא לא מנטר קשה כנ"ל. ונלענ"ד דהמעיין בסוגיא דב"מ יראה דר"פ אמר דעת אחרת מקנה אותו שאני. ומנא תימרא כו' ע"ש.

והנה הרמב"ם והמחבר פסקו דלא כר"פ שאף במתנה בעי חצר המשתמר. ואפ"ה פסקו במתנה מהני רץ אחריו ואינו מגיע וגם העתיקו האיבעי' דזרק ארנקי (ע' סמ"ג) ובהכרח צ"ל דאין ס"ל לחלק דלענין זה מתנה הוי מעלה שמפני אם בעצמו חצר המשתמר אף שרץ אחריו ואינו מגיע ואינו משתמר לדבר הזה מ"מ לדבר אחר שנח

בחצר הוי משתמר. אבל אם החצר בעצמותו אינו משתמר אף במתנה לא מהני. ומש"ה שפיר העתיקו איבעי' דב"מ זרק ארנקי דמצד אינו משתמר אינו מזיק דהא חצר בעצמותו חצר משתמר. וא"כ י"ל דגם בגט דהוי דעת אחרת מקנה מהני אם החצר בעצמו משתמר. וא"ש דברי הרמב"ם, וכדברינו זה נלענ"ד לבאר דברי תוס' ד"ה כגון ע"ש:

ולכאורה תמוה מה הקשו מסוגיא דבב"ק דהא פירשו בתוס' בב"מ בדעת אחרת מקנה אותו לא בעי משתמר, וא"כ התם בגניבה דדעת אחרת מקנה אתו אפשר כשאינו באויר חצירו קנה, ואף אם נדחק שהתוס' בכאן ס"ל כשיטת הרמב"ן דלא מהני דעת אחרת, מ"מ הא מרא דשמעת' הוא ר"פ, ור"פ אמר להדי' בב"מ דבמתנה לא בעי משתמר. וחידוש שלא התעוררו בזה האחרוני', ונלפענ"ד ובתחילה נביא ראיה לדברינו ולחילוק הנ"ל, ממ"ש הב"ש (סי' קלט) בדעת רש"י דמפרש והא לא מנטר היינו מטע' שא"ס לנוח. דמשמע דבנח באמת מהני משום דהוי משתמר משום גזלנים, אף צד האויר משום שמא ידחפנו לחוץ לא מנטר ומשתמר מהני וע"ש:

ולכאורה תמוה הא ברץ אחריו ואינו מגיע לא משתמר מקרי והרי בחצר ג"כ משתמר ואפ"ה הוי אינו משחמר מחמת שיצא לחוץ ומ"ש מאויר. ובהכרח לומר כנ"ל דהא במתנה מקרי זה משתמר והוי גט ג"כ כמתנה. אך נ"ל דתוס' לא ס"ל כרש"י והיינו ממש דבב' חצירות זו לפנים מזו דמהני אף שאפשר שיכול הרוח להוליך גט לחצירו של בעל. מ"מ מהני כיון דעומדת בצדה ומשתמר שלא יקחהו בי' חצר הבעל ע"ש. ואם נאמר דלא מנטר היינו שא"ס לנוח הא מהני א"ס לנוח בחצירה. אע"כ דדעת תוס' דהוי סופו לנוח כיון שראוי לנוח. ואפשר דלא שקיל זיקא ושאני ההיא דבב"מ דזרק ארנקי דמיד זרק בכח דבודאי יצא לפתח אחר. וע"כ הא דפריך והא לא מנטר היינו דאויר נקרא אינו משתמר וכן מוכח עוד באיזה הוכחות וע'. וכיון שכן יקשה כנ"ל כיון דאויר נקרא אינו משתמר אמאי מהני בזרק הגט שיצא לפתח חצירה דומיא דשבת הא לא מנטר. ואפשר לחלק דשאני חצר דשארי דברים שנח בתוכו משתמר. אבל אויר אף דבעודו באויר כמו שהוא עכשיו משתמר מגזלנים מ"מ כל דבר לא משתמר באויר. ולשום דבר לא משתמר. מש"ה נקרא אינו משתמר. וא"כ י"ל דבזה פליגי רש"י ותוס'. דרש"י סבר דהכל תלוי באם בעודו בחצר משתמר מגזלנים מקרי משתמר ומש"ה אויר משתמר מקרי רק באם באמת קלט כלב מקרי אויר שא"ס לנוח. ולתוס' בהיפוך דמקרי סופו לנוח כיון דראוי לנוח. ולענין משתמר בעי דשאר דברים משתמרי' בתוכה ומהני בזרקו שיצא דרך חצירה. אבל אויר שלמעלה מחצר דבכל דבר לא משתמר אינו משתמר מקרי. כך היה נלענ"ד.

אך כדי ליישב דברי תוס' הנ"ל בכוונת קושייתם מההיא דבב"ק יש לי לומר דגם תוס'

ס"ל בהא כרש"י דבגט תלי' רק אם עודו בחצר משתמר מגזלנים. ומוכח לה מכח דקדוק הש"ס שדקדק הרשב"א שכ' ולזה היו מפרשי' הא דפריך והא לא מנטר אף בעודו באויר משתמר מגזלנים. מ"מ ס"ל להש"ס דזה בחצר ממש. אבל באויר לא מקרי אויר חצירה רק אם ראוי לתשמיש להניח בו דבר, אבל כל שאינו משתמר שום דבר בתוכ' אין אויר כמו חצר, וגרע מחצר שאינו משתמר, ושפיר הקשו מההיא דבב"ק, כך נלענ"ד, וע':

דף פג.

גמרא אלא מעתה בת אחיו לא ישא, איני יודע מה הוא זה הדמיון דבת אחיו אינה נופלת לפניו ליבום כלל וליכא עקירה מה"ת משא"כ הכא בע"מ דנופלת לפניו ליבום דהא אינה ערוה לו. אלא דא"י לקיים מצות יבום דאז יעבור על התנאי והגט בעל ועבדה איסור בנשואי אחיו אבל עכ"פ עתה שהגט קיים נופלת לפניו ליבום משום הכי מקרי עקירה מן התורה דנופלת לפניו ליבום ואינו מיבמה, וצע"ג:

דף פה.

רש"י ד"ה לאבא ולאביך, דבלא"ה אסורה להם, תמהני דמשמע בלאו ה"ט דאסורה להם מעיקרא היה הזנות שיור וא"כ יקשה בחוץ מעכו"ם דממילא זנות בכלל. והרי בעכו"ם ב"ד של שם גזרו ומדאורייתא מותרת לו ולהוי שיור. ואלולי דברי רש"י ז"ל היה נ"ל דיסוד הכלל הוא דבעי' ויצאה והיתה לאיש אחר. היינו דהיציאה יהיה להתירה לכל מי ששייך בו והיתה לאיש אחר. ולגבי זה צריך להתיר' בכללות אף בזנות, אבל במי שאין לה תפיסות קדושי' עליו ולא קרי' לגבי' והיתה לאיש אחר. לגבי היאך לא בעי ויצא'. שיתיר הגט לגבי' ואינו כלל בגדר שיור. ובזה מיישב לכאורה מה דק"ל בסוגיין דפשיט נולדים מעכו"ם ועבד. הא י"ל דמתני' לא מיירי באומר חוץ מפלוני והוא עכו"ם אלא דאמר בלשונו חוץ מעכו"ם ועבד. ובכה"ג אם יתגייר תהיה באמת מגורשת לו דלא שייר רק כ"ז שהם עכו"ם ועבד וכנראה מלישנא דרש"י שכ' באיבעי' חוץ מקטן שאמר חוץ מפלוני והוא קטן. משמע דבאומר חוץ מקטן היינו רק בעודו קטן. ולפי הנ"ל ניחא דאם איתא דעכו"ם מקרי בר הוי' דאתי לכלל הויה. א"כ גם לגבי' שייך דהגט מתירה דקרינן גבי' והיתה לאיש אחר, וממילא יהא בו דין שיור, וא"כ יהיה הזנות שיור במה שמשייר הזנות בעודו עכו"ם ויהי' הפשיטות באותו צד דזנות הוי ג"כ שיור, אולם מדברי רש"י באבא ואביך דלא משמע כן, צ"ע כנ"ל: